

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

**Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στη
Διοίκηση Επιχειρήσεων – Ολική Ποιότητα
(European M.B.A. – T.Q.M.)**

**Η Ποιότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση-
Οργανωτικές Δομές Αξιολόγησης στην Ευρώπη και
στην Ελλάδα**

Σοφία Ι. Γκίκα

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2004

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ανάγκη αναδιάρθρωσης των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων στο πλαίσιο των σύγχρονων τεχνολογικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αλλαγών είναι αναμφισβήτητη. Η μορφή τους, η οργάνωσή τους, τα μέσα που χρησιμοποιούν, το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών, το προσωπικό, η «κουλτούρα», οι εκπαιδευτικές και ερευνητικές στρατηγικές που ακολουθούν, συνιστούν σήμερα πεδία μελέτης, κριτικής και αναθεώρησης στο διεθνή χώρο.

Η αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των Ιδρυμάτων αποτελούν αντικείμενο διαφόρων ερευνητικών ομάδων και ποικίλων επιστημονικών φορέων αλλά και κρατικών ή διακρατικών οργανισμών, ενώ οι διεθνείς συνεργασίες σ' αυτό το αντικείμενο διαρκώς πολλαπλασιάζονται. Πολλοί διεθνείς οργανισμοί (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, κ.α.) έχουν αναπτύξει εδώ και μερικά χρόνια έντονη δραστηριότητα πάνω στα ζητήματα του σχεδιασμού, της αποτελεσματικότητας και της ανάπτυξης της ποιότητας στη λειτουργία και το εκπαιδευτικό έργο των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων.

Σ' αυτό το πλαίσιο, η εσωτερική αξιολόγηση και ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου σε επίπεδο πανεπιστημιακής μονάδας αποτελεί μια σχετικά πρόσφατη αλλά ιδιαίτερα ισχυρή τάση διεθνώς. Η εσωτερική αξιολόγηση φαίνεται να συμβάλλει: Στη διεύρυνση της γνώσης για το επιτελούμενο ακαδημαϊκό έργο στη μονάδα, τη βελτίωση ή την τροποποίηση των εκπαιδευτικών πρακτικών που υιοθετούνται και τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων για το μέλλον της μονάδας και στην ενίσχυση των σχέσεων αμοιβαιότητας και εμπιστοσύνης μεταξύ όλων των παραγόντων της πανεπιστημιακής μονάδας, στην ενίσχυση του πνεύματος συλλογικότητας και συνεργασίας στο εσωτερικό της και στην καλλιέργεια κλίματος συνευθύνης όλων των εμπλεκομένων φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας έχει ως σκοπό να προσεγγίσει το ευαίσθητο θέμα της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση, ξεκινώντας με μία σύντομη ανασκόπηση του ήδη υπάρχοντος ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και συνεχίζοντας με αναφορές στην καθιέρωση του Εθνικού Συστήματος Αξιολόγησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Ακολούθως, γίνεται μία σύντομη αναφορά των Εθνικών Συστημάτων και των φορέων Διασφάλισης και Αξιολόγησης της Ποιότητας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης που ήδη δρουν στην Ευρώπη αλλά και του τρόπου με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει την Ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Το τελευταίο μέρος της εργασίας αναφέρεται εκτενώς στην υιοθέτηση συστημάτων διαχείρισης της ποιότητας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα αλλά και την πρακτική εφαρμογή του προτύπου ποιότητας ISO 9000 στον εσωτερικό κανονισμό ενός Ιδρύματος. Τέλος παρατίθενται τα αποτελέσματα αξιολόγησης δύο Ευρωπαϊκών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων αλλά και τα συμπεράσματα που προέκυψαν κατόπιν της συλλογής και διαχείρισης όλων των δεδομένων και πληροφοριών ως προς το συγκεκριμένο θέμα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	I
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	II
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	
1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	1
1.2. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	4
1.3. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	6
1.4 ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	8
1.5 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	14
1.5.1 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.....	14
1.5.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	15
1.5.3 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α.Ε.Ι.....	17
1.5.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α.Ε.Ι ΚΑΙ Τ.Ε.Ι. – ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	19
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	
2.1 ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	27
2.2 ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1993-2003.....	30
2.3 ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	36

2.4	ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ	39
2.5	ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΑ ΜΕ ΝΕΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	40
2.6	Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	45
2.7	ΟΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ	47
	2.7.1 ΣΤΟΧΟΙ.....	48
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΦΟΡΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.0	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	54
3.1	ΙΣΠΑΝΙΑ , NATIONAL AGENCY FOR QUALITY ASSESSMENT AND ACCREDITATION OF SPAIN (ANECA).....	54
	3.1.1. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ANECA ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΣΚΟΠΩΝ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΝ.....	55
	3.1.2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ.....	55
	3.1.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	56
	3.1.4. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ.....	57
	3.1.5. ΔΙΑΠΙΣΤΕΥΣΗ.....	58
	3.1.6. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ.....	59
3.2	ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ , QUALITY ASSURANCE AGENCY FOR HIGHER EDUCATION (QAA).....	59
	3.2.1. ΟΡΑΜΑ.....	60
	3.2.2. ΑΞΙΕΣ.....	60
	3.2.3. ΠΡΟΤΥΠΑ.....	60
	3.2.4. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ.....	62
3.3	ΓΑΛΛΙΑ , COMITE NATIONAL D’ EVALUATION (CNE).....	62
	3.3.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ.....	63
3.4	ΔΑΝΙΑ , DANISH EVALUATION INSTITUTE.....	65
3.5	ΣΟΥΗΔΙΑ , NATIONAL AGENCY FOR HIGHER EDUCATION.....	68
3.6	ΦΙΛΑΝΔΙΑ , FINNISH HIGHER EDUCATION EVALUATION COUNCIL (FINHEEC)...	70

3.7	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	73
	Α.NETHERLANDS ASSOCIATION OF UNIVERSITIES OF PROFESSIONAL EDUCATION (HBO - RAAD).....	73
	Β.ASSOCIATION OF UNIVERSITIES IN THE NETHERLANDS (VSNU),.....	75
	Γ.NETHERLANDS ACCREDITATION ORGANIZATION (NAO).....	76
3.8	ΙΡΑΝΔΙΑ , HIGHER EDUCATION AUTHORITY.....	77
3.9	ΑΥΣΤΡΙΑ ,	78
	Α.FACHHOCHSCHULE COUNCIL.....	78
	Β. AUSTRIAN ACCREDITATION COUNCIL.....	80
3.10	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	81
	Α.HOCHSCHULREKTORENKONFERENZ – PROJEKT QUALITÄTSSICHERUNG (GERMAN’S RECTORS’ CONFERENCE – QUALITY ASSURANCE PROJECT).....	81
	Β.ΑΚΚΡΕΔΙΤΙΕΡΟΥΝΓΣΡΑΤ (ACCREDITATION COUNCIL).....	83
3.11	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	84
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	87
4.2	ΣΚΟΠΟΣ, ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΣΑΠ.....	90
4.3	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ.....	90
4.4	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΣΑΠ.....	91
4.5	ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΣΑΠ.....	92
4.6	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.....	94
4.7	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ.....	94
4.8	ΠΟΡΟΙ.....	94
4.9	ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	95
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

5.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	97
5.2	ΤΟΜΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ.....	99
5.3	ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΞΑΣΚΗΣΗ.....	100
5.4.	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ.....	101
5.5	ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ.....	102
5.6	ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ.....	103
5.7	ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ.....	103
5.8	ΕΡΕΥΝΑ.....	104
5.9	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ.....	105
5.10	Το ISO 9000.....	105
5.11	Το ΝΕΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ISO 9001:2000.....	106
5.12	ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	109
5.13	ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ISO.....	110
5.14	ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ISO 9000 ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Ε.Μ.Π.).....	111
5.15	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	115
	5.15.1 ΤΙ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΜΑΘΟΥΜΕ ΑΠΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΕΝΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ.....	115
	5.15.2 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕFQM ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΓ. ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ.....	116
	5.15.3 ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑ ΣΟΥΗΔΙΚΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.....	118
5.16	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	119
	5.16.1 ΤΑ ΟΦΕΛΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	120
	5.16.2 ΒΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	124
	5.16.3 ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ.....	125
	5.16.4 Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.....	132
	5.16.5 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	138

5.17	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	139
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	141
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ.....	145

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ.....	158
	ΕΥΡΥΔΙΚΗ: ΔΙΚΤΥΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	159

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Γ. Μποχώρη, για την πολύτιμη βοήθεια του αλλά και την ουσιαστική επιστημονική καθοδήγηση και συμπαράστασή του, καθ' όλη την διάρκεια συγγραφής της παρούσης διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά τους γονείς και τους φίλους μου, για την αδιάκοπη και απρόσκοπτη υποστήριξη τους στην επιτυχή ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

I

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

	Σελίδα
ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΟΛΛΑΠΛΟΤΗΤΑ ΡΟΛΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ...	9
ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	11
ΠΙΝΑΚΑΣ 3 : ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑΞΥ 1993 ΚΑΙ 2003.....	31
ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΗΛΙΚΙΩΝ 18-22 ΕΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	34

II

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

	Σελίδα
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1: ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	8
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	29
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3: ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.....	135

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

1.1 Εισαγωγή – Ανώτατη Εκπαίδευση

Με την αλλαγή του αιώνα, οι δραστικές μεταβολές οι οποίες δημιουργήθηκαν από την οικονομική παγκοσμιοποίηση, προώθησαν την τεχνολογία των πληροφοριών, τον διεθνή ανταγωνισμό και δημιούργησαν αυξανόμενες κοινωνικό-πολιτικές απαιτήσεις σε αρκετές χώρες. Εξαιτίας λοιπόν των επιδράσεων και των αλλαγών αυτών, δημιουργήθηκε πληθώρα εκπαιδευτικών αναμορφώσεων σε όλο το εύρος του εκπαιδευτικού συστήματος με σκοπό αυτές να συμβαδίσουν με τις απαιτήσεις της νέας χιλιετίας.

Η εκπαίδευση σήμερα δεν αποτελεί απλά ένα βασικό δικαίωμα του κάθε ατόμου στη μόρφωση, αλλά συνιστά θεμελιώδη συνταγματική υποχρέωση λόγω της πρωταρχικής της σημασίας στην εξέλιξη και ολοκλήρωση της ανάπτυξης και ταυτότητας του ατόμου και κατά προέκταση της ευρύτερης κοινωνίας. Σύμφωνα με το Νόμο 1268/82 άρθρο 1 του Ελληνικού Συντάγματος, ο οποίος αφορά την διάρθρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης, αναφέρεται χαρακτηριστικά (παρ. 1) ότι *«το Κράτος έχει την υποχρέωση να παρέχει ανώτατη εκπαίδευση σε κάθε έλληνα πολίτη που το επιθυμεί, μετά από διαδικασίες που ορίζονται κάθε φορά από το νόμο»*.

Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού,¹ διαρθρώνεται σε τρεις επάλληλες βαθμίδες: την Πρωτοβάθμια, τη Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η Πρωτοβάθμια διακρίνεται στην Προσχολική Εκπαίδευση που προσφέρεται από το Νηπιαγωγείο και στην Υποχρεωτική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που προσφέρεται από το Δημοτικό. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρέχεται σε δύο κύκλους: αυτόν της Υποχρεωτικής Κατώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που προσφέρεται από το Γυμνάσιο και αυτόν της Μεταυποχρεωτικής Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που

προσφέρεται από το Ενιαίο Λύκειο και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.). Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση τέλος διακρίνεται στον πανεπιστημιακό και τεχνολογικό τομέα.

Στην Ελλάδα, με βάση το Ν. 2916/01, άρθρο 1 παρ. 1, η Ανώτατη Εκπαίδευση αποτελείται από δύο παράλληλους τομείς:

- α) Τον Πανεπιστημιακό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια, τα Πολυτεχνεία και την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών και
- β) Τον Τεχνολογικό τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Τα Ιδρύματα των δύο τομέων της Ανώτατης Εκπαίδευσης λειτουργούν συμπληρωματικά, με διακριτές φυσιογνωμίες και ρόλους, αλλά και σκοπό και αποστολή που διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τον Πανεπιστημιακό και Τεχνολογικό τομέα αντίστοιχα.

Στα πλαίσια της αποστολής των Ιδρυμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης, (παρ. 2 Ν. 1268/82) όπως καθορίζεται από το άρθρο 1 του Ν. 1268/1982 (ΦΕΚ 87 Α΄) και αντιστοίχως στο άρθρο 1 του Ν. 1404/1983 (ΦΕΚ 173 Α΄) ισχύουν και τα ακόλουθα:

- α) Τα Ιδρύματα του Πανεπιστημιακού τομέα δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, της τεχνολογίας και της τέχνης, στην παραγωγή νέας γνώσης με την βασική και εφαρμοσμένη έρευνα και στην υψηλή και ολοκληρωμένη, θεωρητική και εφαρμοσμένη κατάρτιση του επιστημονικού, τεχνολογικού και καλλιτεχνικού δυναμικού της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, τα Ιδρύματα του Πανεπιστημιακού Τομέα έχουν, σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 28 του Ν. 1404/1983, όπως τροποποιείται με τον παρόντα νόμο, την ευθύνη του σχεδιασμού και της οργάνωσης των μεταπτυχιακών σπουδών στην Ελλάδα και την αρμοδιότητα για την χορήγηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων.
- β) Τα Ιδρύματα Τεχνολογικού τομέα, δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση στελεχών εφαρμογής υψηλής ποιοτικής στάθμης, τα οποία, με την θεωρητική και εφαρμοσμένη επιστημονική κατάρτισή τους:

- 1) Αποτελούν συνδυαστικό κρίκο μεταξύ γνώσης και εφαρμογής, αναπτύσσοντας την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών και τεχνών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.
- 2) Μεταφέρουν, χρησιμοποιούν και προάγουν σύγχρονη τεχνολογία, καθώς επίσης και μεθόδους, πρακτικές και τεχνικές στον χώρο των εφαρμογών.

Στο πλαίσιο αυτό, τα Ιδρύματα Τεχνολογικού τομέα συνδυάζουν την ανάπτυξη του κατάλληλου θεωρητικού υποβάθρου σπουδών με υψηλού επιπέδου εργαστηριακή και πρακτική άσκηση, ενώ παράλληλα διεξάγουν κυρίως τεχνολογική έρευνα, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν τεχνογνωσία και καινοτομίες στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Με βάση τον νέο Νόμο 2916/01 (ΦΕΚ 114) ο οποίος αναφέρεται στην διάρθρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης και στη ρύθμιση θεμάτων του τεχνολογικού τομέα αυτής, προστέθηκε και μία τρίτη παράγραφος στο άρθρο 1 του Ν. 1404/83 η αντικατέστησε τα δύο τελευταία εδάφια της παρ. 1 και η οποία αναφέρει: *«Τα Τ.Ε.Ι. είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, πλήρως αυτοδιοικούμενα, σύμφωνα με το άρθρο 16 παρ. 5 του Συντάγματος. Η οργάνωση και λειτουργία τους διέπονται από τις διατάξεις του νόμου, ενώ ειδικότερα θέματα ρυθμίζονται με τον εσωτερικό κανονισμό κάθε Τ.Ε.Ι.»*.

Επιπλέον, το 1992 ιδρύθηκε με το άρθρο 27 παρ.1 εδ. α΄ του Ν. 2083/1992, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, το οποίο όπως και τα άλλα Α.Ε.Ι είναι αυτοτελές και πλήρως αυτοδιοικούμενο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Λειτουργεί με την μορφή Νομικού προσώπου Δημοσίου Δικαίου και τελεί υπό την εποπτεία του κράτους, η οποία ασκείται από τον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων. Η λειτουργία του καθορίστηκε από τον Ν. 2552/97 (ΦΕΚ 266) όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 14 του Ν. 2817/2000 και από το άρθρο 3 του Ν. 3027/02. Αποστολή του Ε.Α.Π. είναι η εξ΄ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας. Στους σκοπούς του εντάσσεται η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογίας και μεθοδολογίας στο πεδίο μετάδοσης της γνώσης από απόσταση. (Ν. 2552/97 παρ.3)

Τέλος σύμφωνα με τον Ν. 1268/82 άρθρο 3, παρ. 1, «τα Α.Ε.Ι είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.), πλήρως αυτοδιοικούμενα, που τελούν υπό την εποπτεία του κράτους η οποία ασκείται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων». Επιπλέον στο ίδιο άρθρο παρ. 2 ορίζεται ότι «η οργάνωση και λειτουργία τους διέπεται από τις διατάξεις του νόμου αυτού». Η ρύθμιση ειδικότερων θεμάτων γίνεται με τον εσωτερικό κανονισμό του κάθε Α.Ε.Ι., ο οποίος καταρτίζεται σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.2 εδ. β Ν. 2083 / 92».

1.2 Διοίκηση Ολικής Ποιότητας

Η έννοια της ποιότητας αφορά το σύνολο των χαρακτηριστικών ενός προϊόντος / υπηρεσίας που καθορίζουν την δυνατότητα του ατόμου να ικανοποιεί ρητές (ή εννοούμενες) ανάγκες. Όσον αφορά την ποιότητα της εκπαίδευσης ² αυτή είναι ο παράγοντας-κλειδί για τον «ορατό» ανταγωνισμό μεταξύ των διαφόρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων καθώς αυτή καθορίζει τις ανάγκες όλων των εμπλεκόμενων φορέων μέσα από ένα σύστημα το οποίο έχει σχεδιαστεί πάνω σε βασικές αρχές και πρακτικές. Οι αρχές αυτές περιλαμβάνουν την ποιότητα των φοιτητών που εισέρχονται σε αυτό, την ποιότητα των δραστηριοτήτων του εκπαιδευτικού προσωπικού και της υλικοτεχνικής υποδομής, ενώ δίνεται μεγάλη σημασία στην ποιότητα της παρεχόμενης μάθησης αλλά και του επιπέδου των σπουδαστών που εξέρχονται από το όλο σύστημα.

Πιο συγκεκριμένα, ³ η αναζήτηση της ποιότητας στην εκπαίδευση σε αρκετά κράτη σε όλο τον κόσμο, μέσω της υιοθέτησης των Αρχών της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας του Deming, Crosby και Juran, είναι καλά εδραιωμένη. Τόσο οι αρχές όσο και η φιλοσοφία της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας έχουν γίνει κυρίαρχες για πολλά κράτη, όπως για παράδειγμα ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Ιαπωνία, οι Η.Π.Α. και η Μεγάλη Βρετανία, τα οποία αναζητούν ποιοτικά προϊόντα και υπηρεσίες μέσω της εκπαιδευτικής ανανέωσης και της αναδιάρθρωσης των σχολίων. Η προσέλευση αυτή στις αρχές της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ) ⁴ προέρχεται κυρίως από την επιτυχία με την οποία αυτή έχει εφαρμοστεί στον τομέα των επιχειρήσεων μέσω της παραγωγής ποιοτικών αγαθών και υπηρεσιών, αλλά και από το γεγονός ότι οι αρχές αυτές παρέχουν ένα δομημένο και κατανοητό σύστημα διανομής το οποίο απουσίαζε από προηγούμενες εκπαιδευτικές δραστηριότητες αναμόρφωσης.

Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας είναι ένας τρόπος διαχείρισης με σκοπό την βελτίωση της αποτελεσματικότητας, ελαστικότητας, ανταγωνιστικότητας και συνεκτικότητας σε όλο το εύρος του Οργανισμού. Με άλλα λόγια η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας είναι μία φιλοσοφία διοίκησης με την οποία κάθε οργανισμός προσπαθεί να τιθασεύσει τόσο το ανθρώπινο δυναμικό του όσο και την υλικοτεχνική του υποδομή με τον πιο αποδοτικό τρόπο ώστε να επιτευχθούν εν τέλει οι στόχοι του.⁵

Οι αρχές της Διαχείρισης της Ολικής Ποιότητας (ηγεσία, δέσμευση, ικανοποίηση πελάτη, συνεχής βελτίωση, συνεχής εξέλιξη, εκπαίδευση και εξάσκηση, κυριότητα των προβλημάτων, ανταμοιβή και αναγνώριση, ομαδική εργασία και αποφυγή λάθους) βοηθούν στον σχεδιασμό, την λειτουργία, και την συνεχή βελτίωση ενός αποτελεσματικού περιβάλλοντος εκπαίδευσης των προγραμμάτων σπουδών στηριγμένων στα αντικείμενα μάθησης, τις δεξιότητες και στα αρθρωτά υπο-σύνολα (modules) του περιγράμματος σπουδών αλλά και στην βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών με απώτερο σκοπό την διασφάλιση της ποιότητας και την πιστοποίηση των προγραμμάτων.⁶

Επιπλέον η εφαρμογή της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στη Ανώτατη Εκπαίδευση⁷ μπορεί να πραγματοποιηθεί, αλλά θα πρέπει πρώτα να τροποποιηθεί έτσι ώστε να αναγνωρίζει πλήρως κάποια από τα μοναδικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης τα οποία σχετίζονται με το γεγονός ότι η εκπαίδευση αφορά την παροχή υπηρεσιών χωρίς ορατό και από προϊόν λαμβάνοντας υπ' όψιν το γεγονός ότι εξυπηρετεί πολλαπλούς αποδέκτες.

Παρόλο βέβαια που η Ανώτατη Εκπαίδευση είναι ικανή να υιοθετήσει τις αρχές της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας, εντούτοις είναι λογικό να αναμένονται κάποια προβλήματα ως προς την εφαρμογή της, εφόσον πρόκειται για ένα διαφορετικό χώρο εφαρμογής με ιδιαιτερότητες στην οργανωτική και λειτουργική δομή του σε σχέση με τις επιχειρησιακές προτεραιότητες. Τα εμπόδια τα οποία δύναται να παρουσιαστούν μπορεί να σχετίζονται με το γενικό και ιδεολογικό όραμα των Ιδρυμάτων, την έλλειψη συμφωνίας ως προς τη σημασία ή τις εφαρμογές της ποιότητας αλλά και την ακαδημαϊκή ελευθερία και μονιμότητα οι οποίες συγκλίνουν σε μία διοίκηση η οποία έχει περιορισμένο έλεγχο έναντι του προσωπικού της.⁸

Επιπλέον η ανάπτυξη της κουλτούρας της ποιότητας βασίζεται στην ανώτατη διοικητική ηγεσία⁹, στην συστηματική βελτίωση των πρακτικών, στις αποφάσεις που παίρνονται, στην διάταξη των αμοιβών και στα συστήματα μέτρησης. Οι κύριες δυσκολίες προκειμένου να προσδιορίσουμε τις συνιστώσες του όρου ποιότητα στην εκπαίδευση έγκειται:

1. Στον καθορισμό των αποδεκτών των υπηρεσιών, η ποιότητα των οποίων θα αξιολογηθεί, και
2. Στον καθορισμό των κριτηρίων τα οποία θα ικανοποιούσαν ταυτόχρονα τις απαιτήσεις όλων των αποδεκτών σχετικά με την αξιολόγηση της αντικειμενικά ευνοούμενης ποιότητας.

Σε κάθε περίπτωση η ποιότητα μιας οργάνωσης εξαρτάται από το σύνολο των δραστηριοτήτων της.

1.3 Ποιότητα και Ανώτατη Εκπαίδευση

Η επίδραση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση αποτελεί το πολυτιμότερο και πιο σημαντικό αγαθό κάθε Εκπαιδευτικού Ιδρύματος. Το σύγχρονο αλλά και πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την ποιότητα των σπουδών προέρχεται από την ιδέα ότι οι σπουδαστές της Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι μέρος του πλούτου μιας χώρας. Είναι επίσης πολύτιμο αγαθό της κοινωνίας, καθώς θα παίξουν σημαντικό ρόλο σε αυτή όταν αποφοιτήσουν.¹⁰

Η ποιότητα ενός Εκπαιδευτικού Ιδρύματος εξαρτάται πρώτα απ' όλα από την ποιότητα των καθηγητών του, από τους οποίους στη συνέχεια επηρεάζεται και η ποιότητα των αποφοίτων¹¹, η οποία με την σειρά της επηρεάζεται από τον τρόπο μετάδοσης της γνώσης σε σχέση και με τον ποιοτικά διαθέσιμο εξοπλισμό και τις υποστηρικτικές από το Ίδρυμα υπηρεσίες, οι οποίες συνδέονται άμεσα με την οικονομική ευρωστία αυτού. Στον επιχειρηματικό κόσμο λένε ότι «μία επιχείρηση είναι τόσο καλή όσο αυτοί που εργάζονται σε αυτή». Το ίδιο ισχύει και για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Η ποιότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθορίζεται περαιτέρω από το

περιεχόμενο και το επίπεδο του αντικειμένου το οποίο διδάσκεται. Αλλά και εξαρτάται από την αλληλεπίδραση του προσωπικού και των σπουδαστών.

Σύμφωνα με τον Deming,¹² βασική αρχή της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας είναι η εστίαση στον πελάτη ο οποίος θα πρέπει να είναι και η κινητήριος δύναμη. Στη περίπτωση της ακαδημαϊκής κοινότητας ο «πελάτης» είναι ο σπουδαστής καθώς αυτός αποτελεί τον άμεσο αποδέκτη των εκροών της εκπαίδευσης. Ένας τρόπος προκειμένου να επιτευχθεί υψηλότερη ποιότητα είναι η προσέλκυση πιο ικανών φοιτητών αλλά και η πρόσληψη ποιοτικά καταρτισμένου προσωπικού.

Η έννοια της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πολυδιάστατη καθώς περιλαμβάνει τόσο τις κλασικές αντιλήψεις για την ποιότητα των διδασκόντων, των προγραμμάτων σπουδών και των μεθόδων διδασκαλίας αλλά και την ποιότητα των σπουδαστών, της υποδομής και του ακαδημαϊκού περιβάλλοντος.

Οι προσπάθειες των Πανεπιστημίων να στρέψουν το ενδιαφέρον των διοικητικών και κυβερνητικών αρχών προς την ποιότητα ξεκίνησε με μεμονωμένες προσπάθειες από την δεκαετία του 1990. Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Διοίκηση Ποιότητας (European Foundation for Quality Management– EFQM)¹³ ιδρύθηκε με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οργανισμών. Ιδρυτικά μέλη του ήταν 14 από τους πιο επιφανείς οργανισμούς της Ευρώπης, ενώ σήμερα έχει μέλη χιλιάδες οργανισμούς όλων των μεγεθών, τόσο από τον ιδιωτικό όσο και τον δημόσιο τομέα σε 30 χώρες. Επιπλέον, σε κάθε χώρα ξεχωριστά διατηρεί εθνικό εκπρόσωπο (NPO – National Partner Organization)¹⁴ ενώ σημειώνεται ότι για την Ελλάδα τον επίσημο αυτό ρόλο κατέχει η Ελληνική Εταιρία Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΕΕΔΕ).

Οι Αντικειμενικοί Στόχοι του EFQM συνοψίζονται στους εξής:

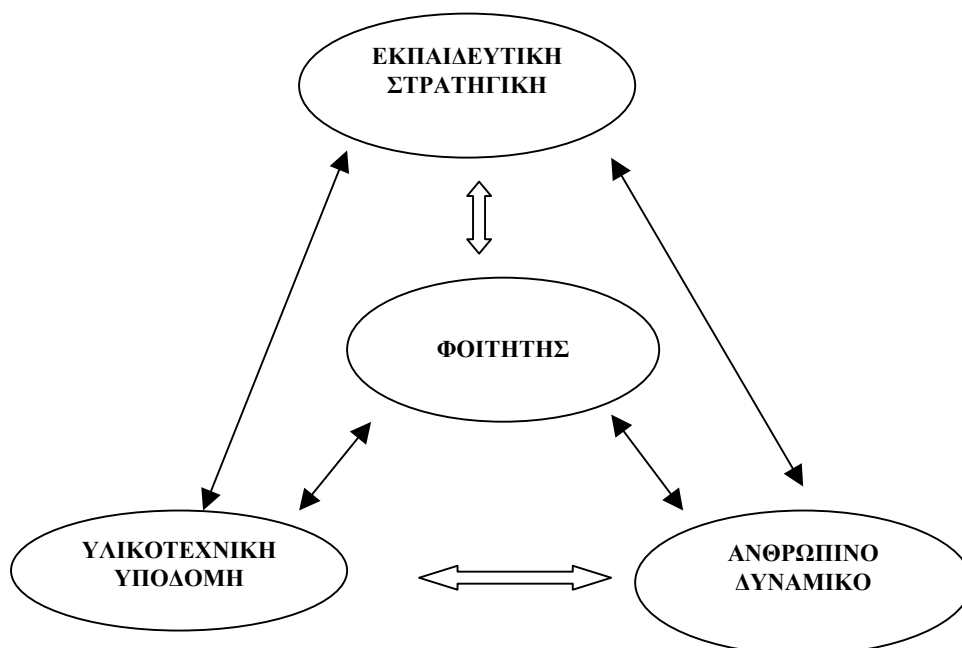
- ❑ Προώθηση μιας κουλτούρας διαρκούς Επιχειρηματικής Αριστείας στην Ευρώπη σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- ❑ Υιοθέτηση της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας ώστε να αποτελέσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις διεθνώς.
- ❑ Εισαγωγή μέτρων για τη συνεχή διασφάλιση της ποιότητας.

Το βασικό εργαλείο του EFQM είναι το Μοντέλο Επιχειρηματικής Αριστείας (EFQM Model), ένα πολλαπλό μοντέλο αξιολόγησης και βελτίωσης της επιχειρηματικής απόδοσης. Το εν λόγω μοντέλο συμβάλλει τα μέγιστα ώστε οι επιχειρήσεις να πετύχουν τους στόχους τους προσδιορίζοντας που βρίσκονται αυτή τη στιγμή με σκοπό να κατανοήσουν τις αδυναμίες τους και να βρουν λύσεις ώστε να μπορέσουν να πορευτούν με επιτυχία στο δρόμο προς την Επιχειρηματική Αριστεία.¹⁵

Το 1993 υπό την χορηγία του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Διοίκησης της Ποιότητας (EFQM), μια ομάδα δέκα Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων διοργάνωσε ένα δίκτυο με σκοπό την ανάπτυξη ενός Ευρωπαϊκού Μεταπτυχιακού Προγράμματος στην Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (EMP.TQM). Το Πανεπιστήμιο Πειραιώς υπήρξε το πρώτο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα το οποίο εξουσιοδοτήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας το 1994, να προσφέρει το πρώτο ολοκληρωμένο πανεπιστημιακό πρόγραμμα στην Διοίκηση Ολικής Ποιότητας, παίρνοντας τους πρώτους εισακτέους το 1995. (ΦΕΚ 241/Β'/5/494, τροπ. ΦΕΚ 1017/Β'/ 2-802).¹⁶

1.4 Σύστημα Παροχής Υπηρεσιών στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Το σύστημα παροχής υπηρεσιών της ανώτατης εκπαίδευσης έχει ως εξής:

Διάγραμμα 1: Το σύστημα παροχής υπηρεσιών στην Ανώτατη Εκπαίδευση
(Πηγή: J.Wallace “The case for student as a customer”, Quality Progress, 1999, pp.47-51)

Στο σύστημα παροχής υπηρεσιών της Ανώτατης Εκπαίδευσης κεντρικό ρόλο έχει η σημαντικότερη κατηγορία «πελατών», που είναι οι φοιτητές. Με βάση κυρίως τις ανάγκες των φοιτητών διαμορφώνεται το πρόγραμμα σπουδών και τα μαθήματα που αποσκοπούν στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας (γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες). Η ικανοποίησή της ανάγκης τους για μάθηση εξαρτάται από το πόσο αυτοί εργάζονται σε συνάρτηση και με την ποιότητα της διδασκαλίας.¹⁷

«Πελάτες» όμως δεν είναι μόνο οι φοιτητές αλλά και το κράτος, η κοινωνία και οι μελλοντικοί εργοδότες, οι οποίοι έχουν σημαντικό λόγο στη διαμόρφωση των στοιχείων της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Υπάρχει δηλαδή πολλαπλότητα πελατών, τα συμφέροντα των οποίων πρέπει να σταθμίζονται. Τόσο οι καθηγητές και οι φοιτητές όσο και οι οικογένειες τους αλλά και η βιομηχανία και η κοινωνία έχουν πολλαπλούς ρόλους, κάτι που γίνεται εμφανές στον πίνακα που ακολουθεί¹⁸ :

Πίνακας 1: Πολλαπλότητα ρόλων στην Ανώτατη Εκπαίδευση

	Πελάτης	Διαδικασία	Προμηθευτής
Καθηγητής	Παρακολουθούν φοιτητές από άλλα μαθήματα	Διδασκαλία- Έρευνα	Παρακινεί φοιτητές να συμμετέχουν σε άλλα μαθήματα
Φοιτητής	Εκπαίδευση	Μάθηση	Εκπαιδευτική Διαδικασία
Οικογένεια	Εκπαίδευση φοιτητών	Ηθική ανατροφή Σωστή συμπεριφορά μάθησης	Χρημ/κή υποστήριξη, δίνει φοιτητές στα πανεπιστήμια
Βιομηχανία- Κοινωνία	Παίρνει εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό και προωθεί αποτελέσματα ερευνών	Προσλαμβάνει αποφοίτους και παρέχει εκπαίδευση	Παρέχει αγαθά και υπηρεσίες

Πηγή: Hwang,H.Brian and Cynthia Teo,(2001), *Translating customer's voices into operations requirements- a QFD application in higher education*, *International Journal of Quality & Reliability Management*, Vol.18,No.2, pp.195-226

Η εκπαιδευτική στρατηγική ενός Πανεπιστημιακού Ιδρύματος θα πρέπει να είναι συνεπής με το όραμα και την αποστολή του. Με τον όρο στρατηγική εννοούμε την κατεύθυνση και το εύρος δραστηριοτήτων ενός Ιδρύματος μακροπρόθεσμα, η οποία εξασφαλίζει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για το Πανεπιστήμιο, μέσω της διάταξης των πόρων του σε ένα ολοένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον, με στόχο να ανταποκριθεί στις ανάγκες των φοιτητών και να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των βασικών ομάδων ενδιαφερομένων.

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής, από την άλλη μεριά συμβάλλει στη δημιουργία κατευθύνσεων, οριοθετεί δηλαδή τον δρόμο μετάβασης από την κατάσταση Α στην κατάσταση Β, αφού έχουν πρώτα τεθεί οι βραχυπρόθεσμοι ή μακροπρόθεσμοι στόχοι. Επιπλέον μπορεί να εξασφαλίσει ομοιομορφία στην διαδικασία λήψης αποφάσεων έτσι ώστε όλες να κατευθύνονται στην επιθυμητή κατάσταση. Άλλωστε η στρατηγική αναλαμβάνει και το ρόλο του συντονισμού των δραστηριοτήτων μέσα στο Πανεπιστήμιο. Ο σχεδιασμός αυτός πρέπει επίσης να περιλαμβάνει και την στρατηγική για την ποιότητα των υπηρεσιών. Οι δύο αυτές στρατηγικές πρέπει να βρίσκονται σε τεμνόμενους άξονες και να είναι συνεπείς διαχρονικά.

Η στρατηγική είναι αυτή η οποία ορίζει ένα Πανεπιστήμιο και συμβάλλει στη διαφοροποίηση του από άλλα Ιδρύματα. Ο σημαντικότερος όμως λόγος της στρατηγικής είναι η συμβολή της στη μείωση της αβεβαιότητας, εξασφαλίζοντας άμεση αντίδραση του Πανεπιστημίου σε ένα περιβάλλον αλλαγών δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Καθοριστικό ρόλο στη διαδικασία σχεδιασμού αλλά και εφαρμογής της στρατηγικής αναλαμβάνει η ηγεσία του ιδρύματος, δηλαδή η Σύγκλητος. Η ηγεσία του ιδρύματος είναι αυτή που δημιουργεί σταθερότητα και συνέπεια στην επιδίωξη του σκοπού του Ιδρύματος και προσφέρει κατεύθυνση. Με άλλα λόγια δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον στο οποίο μπορούν να εμπλέκονται ενεργά όλοι οι εργαζόμενοι για την επίτευξη των στόχων του Πανεπιστημίου. Οι πρόεδροι των σχολών και των τμημάτων διασφαλίζουν ότι οι στρατηγικές και τα συστήματα που εφαρμόζονται δημιουργούν τις στάσεις που χρειάζονται για την επίτευξη της ποιότητας υπηρεσιών ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή σε διαλειτουργικές ομάδες, την ενδυνάμωση, εισάγουν και διαχέουν τις

αξίες της ποιότητας (συνεχής βελτίωση, αξιολόγηση, έμφαση στον πελάτη), την κουλτούρα ποιότητας και ενεργούν ως πρότυπα.

Η ηγεσία των ιδρυμάτων με την εισαγωγή της κουλτούρας ποιότητας επιδιώκει τον εξής μετασχηματισμό ή μετατόπιση της θεώρησης της εκπαίδευσης :

Πίνακας 2: Σύγχρονη θεώρηση της εκπαίδευσης

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (παραδοσιακή ή συμβατική)	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (με βάση την ποιότητα)
Έμφαση στους κανόνες	Έμφαση στους πελάτες
Αντίδραση εκ των υστέρων στις αλλαγές	Αντίδραση εκ των προτέρων
Προσανατολισμένη στην επίτευξη ατομικών στόχων	Προσανατολισμένη στην επίτευξη ομαδικού ή οργανωσιακού οράματος
Σποραδικές αλλαγές ή και καθόλου	Συνεχής βελτίωση
Απόφαση με βάση το ένστικτο ή τη γνώμη	Αποφάσεις με συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων
Εσωτερική Πληροφόρηση	Εξωτερική Πληροφόρηση
Απόρριψη της κριτικής	Χρήση της κριτικής
Όχι ενδυνάμωση	Ενδυνάμωση
Ατομικότητα, λειτουργική τμηματοποίηση	Διαλειτουργική συνεργασία

Πηγή: *Oblinger, Diana G., (1998), Total quality management in higher education education (www.hied.ibm.com/news/whitep/tqm.html)*

Είναι πραγματικά αδύνατο να εφαρμοστεί η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας στο Πανεπιστήμιο χωρίς τη συμμετοχή της ηγεσίας. Η πολιτική και οι στόχοι ποιότητας οι οποίοι είναι απαραίτητοι πρέπει να είναι ξεκάθαροι και εφικτοί τόσο από τους εργαζομένους όσο και από τους φοιτητές. Οι στόχοι και η στρατηγική ποιότητας μεταφράζονται σε πλάνα ποιότητας και αφού διαχυθεί η στρατηγική στους εργαζόμενους, μέσα από την κατανομή των αρμοδιοτήτων, μπορούν πλέον να εφαρμοστούν με εκπαίδευση και επιμόρφωση. Κατόπιν τούτου μπορεί να αξιολογηθεί η πρόοδος με βάση τα σχέδια και να αποφασιστεί η περαιτέρω δράση .¹⁹

Εκτός όμως από το όραμα, η ηγεσία των ιδρυμάτων πρέπει να έχει την ικανότητα να καταναίμει τους πόρους στις διαφορετικές δραστηριότητες, την ικανότητα εξουσιοδότησης, της μείωσης παραγόντων που προκαλούν άγχος, την ικανότητα υπολογισμού μακροχρονίων αποτελεσμάτων, να δίνει κίνητρα, να αναπτύσσει αλλά και να διατηρεί τις κατάλληλες ομάδες

Ένας τρόπος για τη διάχυση της εκπαιδευτικής στρατηγικής, συνεπής με τις αρχές και τη φιλοσοφία της ποιότητας είναι το hoshin kanri. Σύμφωνα με το υπόδειγμα αυτό που έχει προταθεί από τον Yogi Akaο το 1991, η διάχυση της στρατηγικής / πολιτικής ξεκινά από τα υψηλά ιεραρχικά κλιμάκια. Η ηγεσία των ιδρυμάτων που διαμορφώνει το όραμα και τους κύριους σκοπούς του κάθε πανεπιστημίου διαπραγματεύεται τους επιμέρους στόχους με τους καθηγητές των τμημάτων. Οι στρατηγικές αποτελούν τους τρόπους για την επίτευξη του οράματος ή της αποστολής. Οι καθηγητές είναι αυτοί που διαχειρίζονται τους πόρους για την επίτευξη των στόχων και διαπραγματεύονται με τις ομάδες εφαρμογής (φοιτητές) τον τρόπο μέτρησης και αξιολόγησης των στρατηγικών.

Τα άλλα δύο περιφερειακά στοιχεία του μοντέλου είναι οι φυσικές εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός και τέλος οι ανθρώπινοι πόροι. Στο Πανεπιστήμιο η υλικοτεχνική υποδομή αναφέρεται στα κτίρια, στη βιβλιοθήκη, τα εργαστήρια ηλεκτρονικών υπολογιστών, τα ερευνητικά κέντρα, στα καταστήματα που βρίσκονται εντός των χώρων των Πανεπιστημίων, στον εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για τις διαλέξεις και άλλα στοιχεία. Οι ανθρώπινοι πόροι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- A) Διδακτικό και επιστημονικό προσωπικό
- B) Ειδικοί επιστημονικοί συνεργάτες
- Γ) Οικονομικό και διοικητικό προσωπικό

Η συσχέτιση της εκπαιδευτικής στρατηγικής με τον πελάτη-φοιτητή αλλά και με τις υπόλοιπες κατηγορίες πελατών υποδηλώνει την κεντρική σημασία του πελάτη και τον προσανατολισμό της στρατηγικής προς αυτόν. Για να γίνει σαφής η συσχέτιση αυτή, θεωρούμε ότι σε μια αναπτυσσόμενη κοινωνία, ένα Πανεπιστήμιο στηρίζεται σε μια βιβλιοθήκη με βιβλία που έχουν εκδοθεί στη δεκαετία του 1980. Οι φοιτητές-πελάτες έχουν ανάγκη να διαβάσουν σύγχρονα βιβλία προκειμένου να μελετήσουν τις νεώτερες μεθόδους επίλυσης των προβλημάτων αλλά και να είναι σε θέση όταν αποφοιτήσουν

να μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των θέσεων εργασίας. Μια εκπαιδευτική στρατηγική λοιπόν με προσθήκη νέων μαθημάτων στο πρόγραμμα σπουδών δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική και να καλύπτει τις ανάγκες των φοιτητών αν δεν δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για αυτό.

Η συσχέτιση της εκπαιδευτικής στρατηγικής με το ανθρώπινο δυναμικό των ιδρυμάτων υπογραμμίζει το γεγονός ότι για να μπορέσει ένα πανεπιστήμιο να αποτελέσει έναν αναγνωρισμένο κόμβο γνώσης, πρέπει να δώσει έμφαση στην προσέλκυση νέων επιστημόνων, διδασκόντων, ερευνητών αλλά και φοιτητών που θα συμμετέχουν στα μεταπτυχιακά προγράμματα, στην δημιουργία διανοητικού περιβάλλοντος υψηλής ποιότητας με όλα τα απαραίτητα μέσα, στην εκπαίδευση και ανάπτυξη του προσωπικού, στη διατήρηση και την αναγνώριση αλλά και την παροχή κυρίων και πρόσθετων ανταγωνιστικών αμοιβών.

Η συσχέτιση μεταξύ των φυσικών εγκαταστάσεων, υποδομών και των πελατών αναφέρεται στα εμπράγματα στοιχεία όπως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, το ηλεκτρονικό σύστημα δανεισμού των βιβλίων, και οι χώροι διδασκαλίας που επηρεάζουν τον τρόπο που μια επιχείρηση αντιμετωπίζει και ανταποκρίνεται στις ανάγκες των πελατών.

Η συσχέτιση μεταξύ των υποδομών, του εξοπλισμού και των ανθρωπίνων πόρων αναφέρεται στις διευκολύνσεις που παρέχει το Πανεπιστήμιο στο ανθρώπινο δυναμικό προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες των πελατών. Ένα παράδειγμα είναι η τοποθέτηση κατάλληλου εξοπλισμού στις αίθουσες διδασκαλίας που επιτρέπει τη σύνδεση με το διαδίκτυο και την τηλεεκπαίδευση. Η κρισιμότερη επαφή του συστήματος παροχής υπηρεσιών είναι η συσχέτιση των πελατών με το προσωπικό. Στις υπηρεσίες, η ποιότητα καθορίζεται από τις στιγμές αλήθειας, τις στιγμές που οι πελάτες έρχονται σε επαφή με τους εκπροσώπους των Ιδρυμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η τηλεφωνική επικοινωνία ενός φοιτητή με το πανεπιστήμιο για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τα μεταπτυχιακά προγράμματα. Είναι λοιπόν εμφανές το πώς τα συστατικά στοιχεία του συστήματος παροχής υπηρεσιών συσχετίζονται και επηρεάζουν την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών.²⁰

1.5 Αξιολόγηση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Στο σύγχρονο περιβάλλον της παγκοσμιοποιημένης αγοράς, η καινοτομία και η ποιοτική βελτίωση αποτελούν βασικές διαπραγματευτικές δυνάμεις και με βάση αυτές, τα πάσης φύσεως ιδρύματα, οργανισμοί, επιχειρήσεις, κοινωνίες και έθνη, γενικότερα, καλούνται να αντιμετωπίσουν τα μετασχηματιζόμενα με ιλιγγιώδη ταχύτητα φαινόμενα, όπως: τον ανταγωνισμό, την εκπαίδευση που παγκοσμιοποιείται προοδευτικά, σταθερά και αμετάκλητα, την οικονομία, την επιχειρηματικότητα και τη διεθνή αγορά, τα πολιτικά και κοινωνικά ρεύματα, την απειλητική ανεπάρκεια πόρων που πλήττει ένα μεγάλο μέρος του πλανήτη²¹.

Βεβαίως το ερώτημα που προκύπτει είναι πώς το Πανεπιστήμιο, ο κορυφαίος αυτός θεσμός κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής, πολιτισμικής και δημογραφικής ανάπτυξης και προόδου, συμμετέχει και αντιδρά στην ανεπανάληπτη αυτή κοσμογονία που συντελείται.

1.5.1 Προκλήσεις και προβλήματα για το σύγχρονο Πανεπιστήμιο

Το Πανεπιστήμιο, ως διεθνοποιημένος πλέον κοινωνικός θεσμός και αναγνωρισμένος μοχλός της κοινωνικής, οικονομικής ανάπτυξης και προόδου, εδώ και αρκετά χρόνια καλείται να δώσει λύσεις στα παραπάνω φαινόμενα. Επίσης καλείται να ανταποκριθεί στις επιταγές των προκλήσεων για διαφύλαξη της ειρήνης και της ασφάλειας, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, τη δυναμική ανάπτυξη της οικονομίας, την αποκατάσταση του σεβασμού στις ηθικές αξίες και τη βελτίωση των κοινωνικών συμπεριφορών.²²

Παράλληλα, καλείται να δώσει απαντήσεις σε προβλήματα που απορρέουν από τα παραπάνω φαινόμενα και προκλήσεις και σχετίζονται:

- α) Με το κόστος λειτουργίας τους,
- β) Τις πολυσχιδείς εκδοχές της κοινωνικής προσφοράς τους,
- γ) Τη σταθερή και αδιάκοπη τροφοδότηση του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με στελέχη για τις σύγχρονες απαιτήσεις,

δ) Την ποιότητα της παραγόμενης επιστημονικής έρευνας και γνώσης.

Οι παραπάνω προκλήσεις και προβλήματα, μετέβαλαν άρδην αυτή καθ' εαυτή τη φύση και την ποιότητα του Πανεπιστημίου και ανέδειξαν το άυλο και δυσδιάκριτο πανεπιστημιακό προϊόν, δηλαδή την ποιοτική γνώση, ως στοιχείο της σύγχρονης ζωής, που επηρεάζει κατά τρόπο καταλυτικό την άνοδο και πτώση επαγγελματιών, κοινωνικών τάξεων, οικονομιών ή ακόμη και εθνών.

Πώς όμως το Πανεπιστήμιο εξασφαλίζει την ποιοτική γνώση και πώς προέκυψε η ανάγκη της ποιοτικής αξιολόγησής του;

1.5.2 Η ανάπτυξη συστημάτων ποιοτικής αξιολόγησης των Πανεπιστημίων στην Ευρώπη

Η εφαρμογή μορφών αξιολόγησης στην Ευρώπη ξεκίνησε από τη Γαλλία το 1984 και στο τέλος της δεκαετίας του 1980 επεκτάθηκε στη Μ. Βρετανία, την Ολλανδία και τη Δανία με την ανάπτυξη τεσσάρων αντίστοιχων συστημάτων.

Στο ξεκίνημα, συνάντησε πολλές αντιδράσεις και αμφισβητήσεις κυρίως σε ζητήματα που είχαν να κάνουν με τον καθορισμό της έννοιας της ποιότητας με επιστημονικούς όρους, την ποσοτικοποίησή της, την αντικειμενικότητα αυτών που θα καθορίσουν «τα μέτρα και τα σταθμά», δηλαδή τους δείκτες, και κυρίως όταν πρόκειται για την παραγωγή πνευματικών και διανοητικών αξιών και προϊόντων²³.

Στη συνέχεια, οι αντιδράσεις αμβλύθηκαν, γιατί σε πολλές περιπτώσεις αυτή επιβλήθηκε κατά τρόπο αυταρχικό και ανυποχώρητο από την πλευρά της κεντρικής εξουσίας και διότι η λέξη “αξιολόγηση” ασκούσε και εξακολουθεί να ασκεί μία ακαταμάχητη γοητεία²⁴.

Ακολούθησε η επέκτασή της στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, με την καθιέρωση θεσμικών και εθνικών διαδικασιών αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν αποφασιστικά η ταχύτητα των μέσων σύγχρονης επικοινωνίας και κυρίως οι εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1992, οι οποίες διεθνοποίησαν ακόμη περισσότερο τα ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, τα οποία δεν θα μπορούσαν να

μείνουν ανεπηρέαστα από τις όποιες εξελίξεις στο χώρο της αγοράς εργασίας, ιδίως όταν αυτές αυξάνουν τον οικονομικό ανταγωνισμό.

Παράλληλα, η Επιτροπή της Κοινότητας ²⁵ από το 1994 με υπόμνημά της στα κράτη-μέλη αναγνώριζε την ποιότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση ως θέμα ύψιστου ενδιαφέροντος και σημασίας και πρότεινε το ξεκίνημα ευρωπαϊκού δοκιμαστικού σχεδίου για την εκτίμηση της ποιότητας σε αυτή, με απώτερο σκοπό τη σύγκλιση και σύνθεση του γαλλικού, βρετανικού, ολλανδικού και δανικού συστήματος σε ένα ενιαίο σύστημα αξιολόγησης. Το σχέδιο με τίτλο Ευρωπαϊκό Πιλοτικό Πρόγραμμα για την Αξιολόγηση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (European Pilot Project for Evaluating Quality in Higher Education) εφαρμόστηκε από το Νοέμβριο του 1995 έως τον Ιούνιο του 1996, και σε αυτό συμμετείχαν ταυτόχρονα 17 χώρες, εκ των οποίων τα 15 κράτη-μέλη. Έλαβαν μέρος συνολικά 46 Α.Ε.Ι., μεταξύ των οποίων και δύο Ελληνικά Πανεπιστημιακά τμήματα: Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, με το Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, και το Τ.Ε.Ι. Πάτρας, με το Τμήμα Ηλεκτρολογίας.

Το σχέδιο που εφαρμόστηκε κατά τη δοκιμαστική περίοδο βασιζόταν σε τέσσερις αρχές γνωστές στα συστήματα εκτίμησης των ευρωπαϊκών χωρών Δανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο:

1. Αυτονομία και ανεξαρτησία στις διαδικασίες και τις μεθόδους που αφορούν στην αξιολόγηση από την κυβέρνηση και από τα Ανώτατα Ιδρύματα,
2. Αυτο-αξιολόγηση,
3. Εξωτερική εκτίμηση από μία ομάδα ειδικών,
4. Δημοσίευση της αναφοράς της εκτίμησης .²⁶

Ταυτόχρονα από την Ευρωπαϊκή Ένωση αναλήφθηκαν διάφορες πρωτοβουλίες, αποτέλεσμα των οποίων ήταν:

- α) Η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για την Ποιοτική Διοίκηση (EFQM, 1995),
- β) Η παρουσίαση πρότασης για Ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης και

γ) Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Διασφάλισης Ποιότητας ENQA (European Network of Quality Assurance).

Στα πλαίσια αυτά καταβάλλονται προσπάθειες για τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής πλατφόρμας, με τη μορφή ενός συντονιστικού συμβουλευτικού οργάνου για τις διαδικασίες αυτές, με στόχο την ενίσχυση και σύγκλιση των διαδικασιών αξιολόγησης, με την ταυτόχρονη διαφύλαξη των εθνικών ιδιαιτεροτήτων και αυτονομιών.

Η Ευρωπαϊκή Οργάνωση Πανεπιστημίων (EUA)²⁷ αποφάσισε το 1996, ότι η εξασφάλιση της ποιότητας ήταν και είναι ένα από τα κύρια καθήκοντα του Πανεπιστημίου και των άλλων ιδρυμάτων και η αξιολόγηση είναι ένας τρόπος που εξασφαλίζει ποιότητα στην έρευνα και την εκπαίδευση.

1.5.3 Η εξέλιξη της αξιολόγησης στα ελληνικά Α.Ε.Ι.

Οι εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο, και κυρίως μετά το 1992, πίεζαν για την καθιέρωση και στην Ελλάδα ενός συστήματος αξιολόγησης σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στα Α.Ε.Ι.²⁸

Η πρώτη προσπάθεια, η οποία δεν είχε όμως διάρκεια, έγινε το 1992. Πρόκειται για το άρθρο 24 του Νόμου 2083/1992, το οποίο αναφερόταν στην αξιολόγηση του έργου των Πανεπιστημίων. Το άρθρο αυτό προέβλεπε τη σύσταση στο Υπουργείο Παιδείας της «Επιτροπής Αξιολόγησης του Έργου των Πανεπιστημίων», με εννέα (9) μέλη, από τα οποία, τα πέντε (5) θα ορίζονταν από τους Πρυτάνεις των Πανεπιστημίων και τα υπόλοιπα τέσσερα (4) από τον Υπουργό Παιδείας.

Το δεύτερο βήμα,²⁹ αφορά τις διαδικασίες αξιολόγησης οι οποίες υπήχθησαν στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, το οποίο θεσμοθετήθηκε το 1995 με τον Νόμο 2327/1995. Όπως είναι γνωστό, το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας στην ουσία δεν λειτούργησε ποτέ με τη μορφή που απέκτησε το 1995. Κατ' επέκταση, δεν λειτούργησε με αυτή τη μορφή ούτε και το σύστημα αξιολόγησης των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Με νέα νομοθετική ρύθμιση το 2000 (Νόμος 2817/2000), άλλαξε εκ νέου η φυσιογνωμία του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας, το οποίο πλέον αποσυνδέθηκε από τις

διαδικασίες αξιολόγησης, όπως άλλωστε συμβαίνει σήμερα σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες. Ήδη, έχει εκδοθεί το Προεδρικό Διάταγμα 127/2003, με το οποίο ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες σχετικά με την οργάνωση, τη διοίκηση και τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας και αναμένεται η συγκρότησή του στο προσεχές διάστημα. Παράλληλα, με το προτεινόμενο σχέδιο νόμου προωθείται η χωριστή θεσμοθέτηση και η οργάνωση του εθνικού συστήματος διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Το επόμενο βήμα του ΥΠΕΠΘ ήταν η σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου Εκπαίδευσης, το οποίο συμπεριέλαβε και μία μονάδα εκτίμησης ποιότητας. Το 2001 η προσπάθεια κατέληξε με την παρουσίαση πρότασης διαλόγου για τη «θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Αξιολόγησης της Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης», χωρίς όμως μέχρι και το 2002 να έχει ολοκληρωθεί.³⁰

Στα πλαίσια της συμμετοχής της χώρας μας, ως ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Ευρωπαϊκές Επιτροπές, αλλά και στην πορεία διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης, με την ενεργό συμμετοχή πλέον όλων των Ευρωπαϊκών χωρών, διευρύνονται οι ορίζοντες της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης με την ποιότητα να βρίσκεται στο επίκεντρο των στρατηγικών και πολιτικών που αναπτύσσονται. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η ανάπτυξη μιας κοινής αγοράς εργασίας, έκαναν του αρχηγούς όλων των κρατών μελών που πήραν μέρος στο συνέδριο της Λισσαβόνας το 2000 να θέσουν ένα φιλόδοξο δεκαετές όραμα δημιουργίας «της πιο ανταγωνιστικής και δυναμικής γνώσης η οποία θα αποτελεί τη βάση για την διεθνή οικονομία και θα είναι ικανή για διαρκή ανάπτυξη με καλύτερα παρεχόμενες εργασίες και καλύτερη κοινωνική συνοχή».³¹

Κατόπιν της συμφωνίας της Πράγας (19 Μαΐου 2001)³², η οποία ήταν το αποτέλεσμα μιας σειράς ενεργειών, οι οποίες ξεκίνησαν με το πρόγραμμα Erasmus το 1987, το οποίο προωθούσε την διαπανεπιστημιακή συνεργασία και ακολούθησε το πρόγραμμα Σωκράτης το 1995, το οποίο προσπάθησε να δημιουργήσει «την Ευρώπη της γνώσης» ενισχύοντας την Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης και φέρνοντας κοντά τα ήδη υπάρχοντα προγράμματα δράσης κάθε χώρας στο πεδίο της Εκπαίδευσης, οι Υπουργοί των χωρών που συμμετείχαν, διακήρυξαν ότι, η οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης που θα οδηγήσει τη σύγκλιση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών

συστημάτων με χρονικό ορίζοντα το 2010 και με προτεραιότητα στην αξιολόγηση όλης της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης με τα ίδια μέτρα και σταθμά, αποτελεί προϋπόθεση για την ενίσχυση της ελκυστικότητας και της ανταγωνιστικότητας των ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Επιπλέον υποστήριξαν την ιδέα ότι η Ανώτατη Εκπαίδευση πρέπει να θεωρείται δημόσιο αγαθό, ότι αποτελεί και θα συνεχίσει να αποτελεί δημόσια ευθύνη (κανονισμοί κλπ.), και ότι οι φοιτητές είναι πλήρη μέλη της κοινότητας της ανώτατης εκπαίδευσης.

Τον Απρίλιο του 2002 στα πλαίσια του ΕΠΕΑΚ II προκηρύχθηκε δράση με τίτλο «Αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης» που αποσκοπούσε στην προετοιμασία του εδάφους και τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων που θα κάνουν δυνατή στη συνέχεια την αποτελεσματική ενεργοποίηση του συστήματος διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα (ΚΕΕ 2/4/2002).³³

1.5.4 Αξιολόγηση της ποιότητας σε ελληνικά Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι.

Στο χώρο της Ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης, από το 1996 και μετά ένας σημαντικός αριθμός Πανεπιστημίων και ΤΕΙ συμμετείχε εθελοντικά σε διαδικασίες αξιολόγησης.

Πιο συγκεκριμένα στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΚ, 9 ΑΕΙ και 7 ΤΕΙ από τα 32 ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και 52 τμήματα ΑΕΙ και 40 τμήματα ΤΕΙ από τα 240 τμήματα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, προχώρησαν σε αποτίμηση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού τους έργου αλλά και των παρεχόμενων υπηρεσιών τους. Επίσης, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οργάνωσης Πανεπιστημίων (EUA) αξιολογήθηκαν άλλα 6 Πανεπιστήμια.

Η όλη διαδικασία σύμφωνα με τα «Ευρωπαϊκά Πρότυπα Προγράμματα για την αξιολόγηση της Ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση»³⁴ θα πρέπει να περιλαμβάνει τρία διακριτά αλλά συσχετιζόμενα στάδια: πρώτον, αυτό της αυτοαξιολόγησης και της σύνταξης της έκθεσης από το αυτοαξιολογούμενο ΑΕΙ, δεύτερον τον αριθμό των επισκέψεων σε αυτό της ομάδας των αξιολογητών της EUA αλλά και της σύνταξης της αντίστοιχης έκθεσης και τρίτον της προαιρετικής δημοσιοποίησης των παραπάνω εκθέσεων.³⁵

Η μεθοδολογία που εφαρμόζεται διεθνώς πρέπει να βασίζεται σε τρία κριτήρια:

- Στις δημοσιεύσεις των μελών Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ).
- Στην ένταση και την ποιότητα της διδασκαλίας, σε συνδυασμό με τη διάρθρωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Στην υλικοτεχνική υποδομή και οργάνωση του Πανεπιστημίου και των Τμημάτων που το αποτελούν.

Παρόλο που οι στόχοι και το περιεχόμενο της αξιολόγησης δεν είναι εύκολο να οριστούν εξαιτίας της μεγάλης ποικιλίας των ορισμών διεθνώς, τείνει να είναι πλέον κοινή πεποίθηση μεταξύ των αναλυτών και των υπευθύνων της εκπαιδευτικής πολιτικής ότι η αξιολόγηση, καθοδηγούμενη πάντα από τα όσα πρότεινε το 1991 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και οι Υπουργοί Παιδείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα πρέπει να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις:³⁶

- Να συμβάλλει στην διεύρυνση της γνώσης για το επιτελούμενο σε κάθε εκπαιδευτική μονάδα έργο,
- Να προωθεί διαδικασίες ανάπτυξης των Ιδρυμάτων και να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο
- Να υποστηρίζει τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων και
- Να λειτουργεί ως μοχλός βελτίωσης ή αλλαγής των εκπαιδευτικών πρακτικών και του εκπαιδευτικού συστήματος.

Συνεπώς ο γενικός σκοπός της αξιολόγησης (σύμφωνα με αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 1991)³⁷ είναι να δημιουργήσει, να εντοπίσει και να προσφέρει πληροφορίες τις οποίες να μπορούν να τις αξιοποιήσουν αυτοί που παίρνουν τις αποφάσεις. Προκειμένου η αξιολόγηση να είναι διαφανής και αποτελεσματική θα πρέπει οι πληροφορίες αυτές να είναι αξιόπιστες. Η αξιολόγηση θα πρέπει να στοχεύει στην βελτίωση του ίδιου του εκπαιδευτικού συστήματος, την ενημέρωση και τον εντοπισμό τυχόν παραλείψεων με τελικό στόχο την βελτίωση της παιδαγωγικής και επιστημονικής του ικανότητας σε συνδυασμό με την επίδοση των φοιτητών του. Τέλος θα πρέπει να συνδέεται με την προσπάθεια διαμόρφωσης ποσοτικών δεικτών οι οποίοι

και θα την καταστήσουν ασφαλέστερη τόσο ως προς τη στάθμιση όσο και ως προς τη σύγκριση των σταθμιζόμενων.³⁸

Λόγω των πολλαπλών όρων που χρησιμοποιούνται διεθνώς στα πλαίσια της διαδικασίας που σχετίζεται με την αξιολόγηση (*evaluation*) επικρατεί μία γενικότερη σύγχυση η οποία θα πρέπει να διευκρινιστεί. Για παράδειγμα ο όρος *assessment* εξηγείται ως αποτίμηση ή εκτίμηση και αναφέρεται στον βαθμό προσέγγισης ενός ατόμου, μιας ενέργειας ή διαδικασίας προς την ιδανική της μορφή. Τέλος συνδυάζεται με την ποιότητα και τις διαβαθμίσεις της.

Από την άλλη μεριά ο όρος *accreditation*³⁹ συνδέεται έμμεσα με την αξιολόγηση καθώς αναφέρεται στην αναγνώριση ιδιότητας. Συγκεκριμένα στην περίπτωση των εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων αναφέρεται στην αναγνώριση ενός Ιδρύματος ως ομοταγούς προς τα Πανεπιστήμια ή ως ικανού να παρέχει κατάρτιση ορισμένου τύπου. Αυτό προϋποθέτει και μια προκαταρκτική αξιολόγηση. Για παράδειγμα στην Ελλάδα το ομοταγές των αλλοδαπών πανεπιστημίων κρίνεται σήμερα, από ένα συλλογικό διαπανεπιστημιακό όργανο το Δ.Ι.Κ.Α.Τ.Σ.Α, το οποίο αναγνωρίζει και την ισοτιμία των αλλοδαπών ακαδημαϊκών τίτλων προς τους εθνικούς και την αντιστοιχία του περιεχομένου των σπουδών προς τις εθνικές.

Κλείνοντας το μέρος αυτό καταλήγουμε λέγοντας ότι η Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση αντιμετωπίζει την πρόκληση της ποιοτικής και κοινωνικής της ανταπόκρισης, καθώς οι συνθήκες του 1990 είναι εντελώς διαφορετικές από τις συνθήκες του 2002 και οι εμπειρίες μέσα στον διεθνοποιημένο πανεπιστημιακό χώρο, εκτός του ότι είναι ιδιαίτερα χρήσιμες, δημιουργούν και εντελώς διαφορετικές απαιτήσεις.

Τα Πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο έχουν αποδυθεί σε έναν αγώνα δρόμου για να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες να λύσουν προβλήματα (που υπάρχουν παντού) αλλά και να σχεδιάσουν το μέλλον. Οι διεθνείς συνεργασίες και μετακινήσεις φοιτητών, με ταυτόχρονη αναγνώριση των σπουδών που διεξάγουν, οι αναπροσαρμογές των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να αντιμετωπίζονται νέες ανάγκες, οι δυνατότητες που θα παρέχονται στους φοιτητές για αλλαγή επιστήμης και επαγγέλματος, είναι αυτές που μεταβάλλουν το τοπίο. Η πρόκληση του 2010 για πτυχία

που θα αναγνωρίζονται αυτόματα και στις 32 ευρωπαϊκές χώρες βρίσκεται μπροστά μας. Ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού, οικονομικού, διοικητικού πλαισίου και η αξιολόγηση των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. θεωρείται πλέον ως κάτι αναπόφευκτο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- ¹ **www.ekep.gr** (Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού)
- ² **S. Sahney, D.K. Banwet, S. Karunes**, “*Conceptualizing total quality management in higher education*”, **The TQM Magazine**, V. 16, No 2, MCB University Press, 2004, pp.145-159.
- ³ **L. David, Jr. Weller**, “*Return on quality: a new factor in assessing quality efforts*”, **International Journal of Educational Management**, MCB University Press Volume 10 Number , 1996 pp. 30-40.
- ⁴ **M. Avdjiena, M. Wilson**, “*Exploring the development of quality in higher education*”, **Managing Service Quality**, V. 12, No. 6, MCB University Press, 2002, pp. 372-383.
- ⁵ **S. Lagrosen, R. Seyyed-Hashemi, M. Leitner**, “*Examination of the dimensions of quality in higher education*”, **Quality Assurance in Education**, V. 12, No. 2, 2004, pp. 61-69.
- ⁶ **Katrina Wearn, Samuel. K. Ho**, “*A higher education TQM excellence model: HETQMEX*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, V. 4, No, 2, 1996, pp.35-42.
- ⁷ **Ramona Kay Michael, Victor E. Sower, Jaideep Motwani**, “*A comprehensive model for implementing total quality management in higher education*”, **Benchmarking for Quality Management & Technology**, MCB University Press ,Volume 4 Number 2, 1997 pp. 104-120.

-
- ⁸ **Mohammad S. Owlia, Elain M. Aspinwall**, “*TQM in higher education- a review*”, **International Journal of Quality & Reliability Management**, MCB University Press, Volume 14, Number 5,1997, pp. 527-529.
- ⁹ **J.R Evans, W.M. Lindsay**, “*The management and control of Quality*”, **4th ed.**, **South Western College Publishing**, 1999.
- ¹⁰ **J. Cullen, J. Joyce, T. Hassall, M. Broadbent**, “*Quality in higher education: from monitoring to management*”, **Quality Assurance in Education**, V. 11, No.1 , MCB University Press, 2003, pp. 5-14.
- ¹¹ **Jaideep Motwani, Ashok Kumar**, “*The need for implementing total quality management in education*”, **International Journal of Educational Management**, MCB University Press, Volume 11, Number 3 1997 pp. 131-135.
- ¹² **Ν. Λογοθέτης**, «*Μάνατζμεντ Ολικής Ποιότητας, Από τον Deming στον Taguchi και το SPC*», εκδ. Interbooks, Αθήνα 1992, σελ. 15.
- ¹³ www.efqm.org
- ¹⁴ **European Foundation for Quality Management**, “*Introducing Excellence*”, **European Quality Publications LTD**, 1999, p.4
- ¹⁵ **De. Dommartin**, “*Moving the Excellence Model*”, **Quality Award**, τομ. 26, αρ. 5, 2000, σελ. 12-14.
- ¹⁶ **K. N. Dervitsiotis**, “*Quality in Greece » past and present*”, **The TQM Magazine**, Volume 11, Number 2, 1999, pp.84-87.
- ¹⁷ **Jim Wallace**, “*The case for student as customer*”, **Quality Progress**, Feb. 1999, pp.47-51.

-
- 18 **Robert Lundquist**, “*Quality Improvements of teaching and learning in higher education: A comparison with developments in industrial setting*”, **Teaching in Higher Education**, Vol. 3 Issue 1, pp.5162.
- 19 **Jens J. Dahlgaard, Kai Kristensen, G. Kanji**, “*Total Quality Management and Education*”, **Total Quality Management**, Vol.6, N.5-6, 1999,pp.445-455.
- 20 **Jens Dahlgaard and Su Mi Park Dahlgaard**, “*Proceedings of the 4th International Quality Management Conference*”, **Building People and Organizational Excellence**, Linkopings Universitet, Sverige, 2001.
- 21 **G. Means, D. Schneider**, “*Metacapitalism*”, Έκδοση PWS, (2002).
- 22 **Y.C. Cheng**, “*Globalization, localization and individualization of education for the future*”, **The Handbook of Educational Leadership and Management**, Pearson Education, London, 2003, pp. 660-670.
- 23 **Π. Γεωργιάδης**, «*Μια άλλη ματιά στην αξιολόγηση: Αξιολόγηση, Πανεπιστήμια, Αγορά*», **Περιοδικό Θέματα Παιδείας**, (2001).
- 24 **Γ. Βαρουφάκης**, “*Η υποχώρηση των ιδεών: Συμπεράσματα από τη Βρετανική και Αυστραλιανή εμπειρία με την “αξιολόγηση” του πανεπιστημιακού έργου*”, (2001).
- 25 **European Commission**, “*European pilot project for evaluating quality in higher education*”, 1995.
- 26 **P.-Pashiardis - A .Kriemadis**, “*Quality assurance in higher education: The case of Greece*”, **International Journal of Educational Reform**, Vol. 8, No 2, April 1999.

-
- 27 **Andris Barblan (Un. of Geneva), Frans van Vught (Un. of Twente),** “*Evaluation institutionnelle: strategies de qualite*”, **GRE-action** No. 87, (1996), p. 162.
- 28 **Γ. Τσιότρας,** “*Διασφάλιση και αξιολόγηση ποιότητας στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση*”, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, (2002).
- 29 **ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ** προς τη Βουλή των Ελλήνων στο σχέδιο νόμου «Εθνικό σύστημα διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης», Ινστιτούτο Διαβίου Εκπαίδευσης, Διεθνές Ελληνικό Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις.
- 30 **Υπουργείο Παιδείας,** «*Πρόταση διαλόγου για τη θεσμοθέτηση του εθνικού συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης*», 15 Μαρτίου 2001.
- 31 **European Commission,** “*Eu cooperation in higher education*”, **Directorate – General for Education and Culture,** Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2003.
- 32 **Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας,** «*Κοινό Ανακοινωθέν (Communiqué) των Υπουργών Παιδείας των Ευρωπαϊκών χωρών στην Πράγα*», στοιχεία, 19 Μαΐου 2001.
- 33 **Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας,** *Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, τίτλος έργου: “Αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης”*, 2 Απριλίου 2002.
- 34 **Erasmus Bureau for the European Commission,** «*Ευρωπαϊκά Πρότυπα Προγράμματα για την αξιολόγηση της Ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*», Κατευθυντήριες Γραμμές για συμμετέχοντα ιδρύματα, Νοέμβριος 1994, σελ. 3-5.

-
- ³⁵ **Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο**, “*Το Πανεπιστήμιο στον 21ο αιώνα*”, έρευνα, **Εκδόσεις Παπαζήση**. (2002).
- ³⁶ **Ντίνα Ρηγάτου**, «*Κείμενα Παιδείας. Περνάνε και τα Πανεπιστήμια Εξετάσεις; Διασφάλιση Ποιότητας στο Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης*», **Εκδόσεις Ατραπός**, 2002, σελ. 227-234.
- ³⁷ **Council of the European Union**, “*Conclusions of the Councils and Ministers of Education meeting with the Council of 25 November 1991*”, 1991, p.16.
- ³⁸ **M. McCOY , O. D.W. Hargie**, “*Evaluation evaluation: implications for assessing quality*”, **International Journal of Health Care Quality Assurance**, V.14, No. 7, MCB University Press, 2001, pp.317-327.
- ³⁹ **C. Prince**, “*University accreditation and the corporate learning agenda*”, **Journal of Management Development**, V. 23, No. 3, MCB University Press, 2003, pp. 256-269.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1 Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο εισαγωγικό μέρος του 1^{ου} Κεφαλαίου η Ελληνική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση χωρίζεται στην Ανώτατη Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Πανεπιστήμια, και στην Ανώτατη Τεχνολογική Εκπαίδευση, η οποία παρέχεται στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι).

Η άνοδος αυτή του μορφωτικού επιπέδου του ελληνικού πληθυσμού, συνδέεται και με τη ραγδαία αύξηση των προσφερόμενων θέσεων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Το 2002 ο αριθμός των εισακτέων ανέρχεται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στους 83.050. Σήμερα λειτουργούν 20 πανεπιστημιακά ιδρύματα και 237 τμήματα. Ο αριθμός των εισαγόμενων φοιτητών κατ' έτος είναι 40.000, ενώ υπάρχουν 233 Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών και 517 ειδικεύσεις Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων Ειδίκευσης. Ο αριθμός των μεταπτυχιακών φοιτητών ανέρχεται στους 12.000. Σε όλο το εύρος των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων υπηρετούν 9.200 μέλη Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού, ενώ η τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες θα ανέρχεται για την επόμενη εξαετία στο ποσό των 938,5 εκ. EURO. Τέλος, η αντίστοιχη χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών θα είναι 920,9 εκ. EURO.

Αντίστοιχα για τα ΤΕΙ, λειτουργούν 14 ιδρύματα και 176 τμήματα. Ο αριθμός των εισαγόμενων φοιτητών κατά έτος είναι 43.000, ενώ υπηρετούν 2.450 μέλη Εκπαιδευτικού Προσωπικού. Η τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες την επόμενη εξαετία θα ανέρχεται στο ποσό των 482,5 εκ. EURO. Η αντίστοιχη χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών θα είναι 345,1 εκ. EURO. Στο σύνολο της Ανώτατης Εκπαίδευσης ο αριθμός των εισαγόμενων φοιτητών κατά έτος είναι 83.000 και το ποσοστό συμμετοχής των ηλικιών 18-21 ετών είναι 58%.⁴⁰ Η δημόσια Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση χωρίζεται σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η εισαγωγή των φοιτητών στα Ιδρύματα αυτά εξαρτάται από την επίδοσή

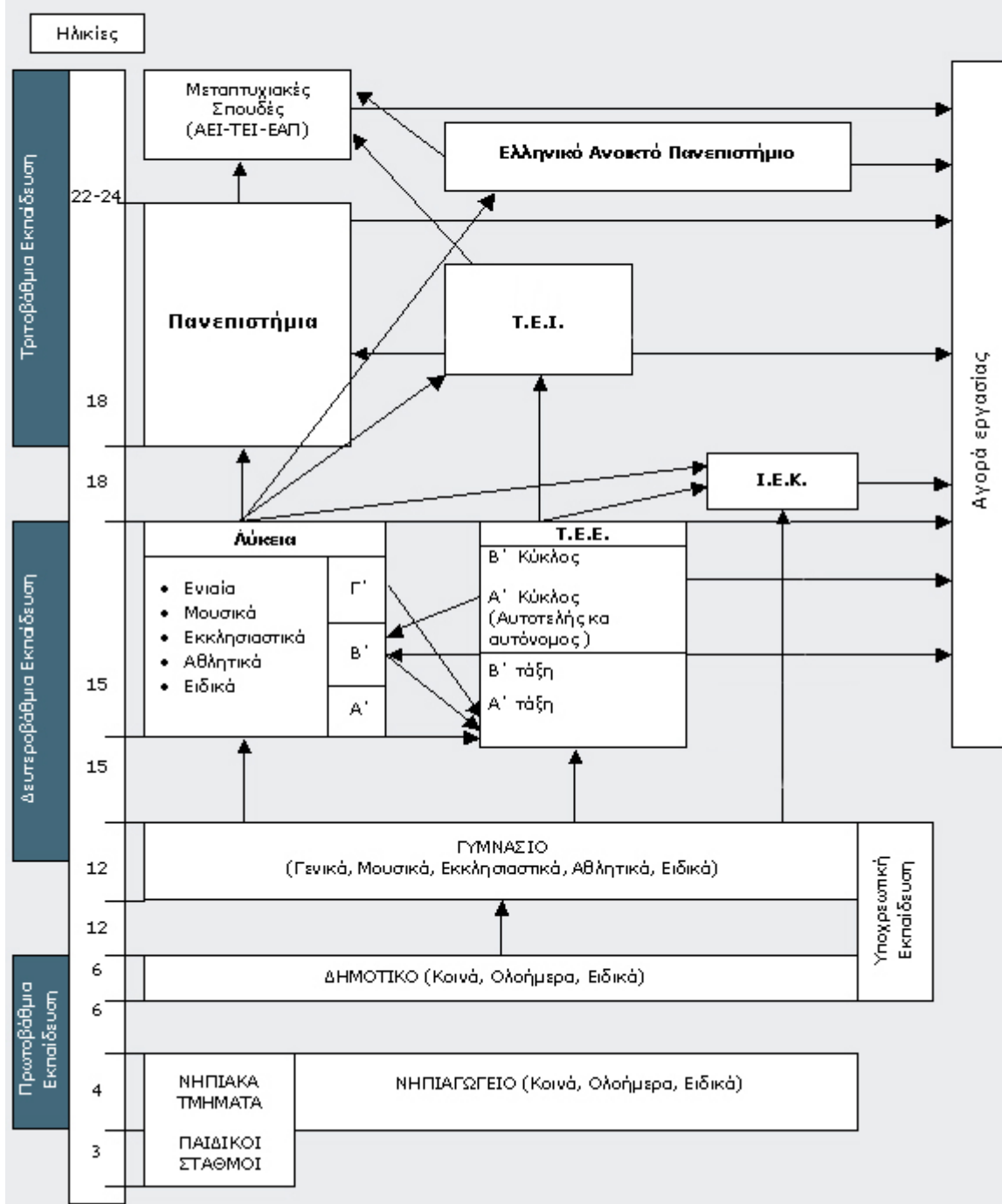
τους σε εξετάσεις εθνικού επιπέδου οι οποίες λαμβάνουν χώρα στη Β΄ και Γ΄ τάξη του Λυκείου. Επιπρόσθετα, στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο οι φοιτητές γίνονται αποδεκτοί από την ηλικία των 23 ετών και πάνω, μετά από κλήρωση.⁴¹

Υποτροφίες χορηγούνται από το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών⁴² και από άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς τόσο σε μαθητές-φοιτητές που προέρχονται από την Ελλάδα και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), όσο και σε φοιτητές εκτός Ε.Ε. για την πραγματοποίηση των σπουδών τους σε Ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Επίσης, χορηγούνται υποτροφίες σε πτυχιούχους Πανεπιστημίων και Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων για μεταπτυχιακές ή μεταδιδακτορικές σπουδές στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό. Τέλος, το Ι.Κ.Υ. χορηγεί υποτροφίες σε μαθητές των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Παράλληλα, υπάρχουν υποτροφίες για τους καταρτιζόμενους στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) οι οποίες χορηγούνται από τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.⁴³

Το διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζει συνοπτικά τη δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, όπως αυτό συγκροτείται από τα Ιδρύματα της επίσημης τυπικής, διαβαθμισμένης ή αδιαβάθμιστης εκπαίδευσης. Η επίσημη τυπική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καθορισμένη διάρκεια σπουδών, επαναληψιμότητα, και απονομή επίσημου τίτλου σπουδών στο τέλος τους, ο οποίος αποτελεί και την κρατική νομιμοποίησή της.

Επισημαίνεται ότι το διάγραμμα δίνει τη γενική εικόνα του εκπαιδευτικού συστήματος σε όσες εκφάνσεις του εποπτεύονται κυρίως από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που είναι και οι μεγαλύτερες σε έκταση. Όμως, μια ευρύτερη ανάλυση, δείχνει ότι το σύνολο των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που προσφέρονται στην Ελλάδα αποτελεί ένα πλέγμα πολύ πιο πολύπλοκο, πολυεπίπεδο και διαφοροποιημένο. Πολλές άλλες εκπαιδευτικές υπηρεσίες, διαβαθμισμένες ή αδιαβάθμιστες, προσφέρονται μέσα στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα και σε συνεργασία με αυτό ή και εντελώς ανεξάρτητες από όσες εντάσσονται στον βασικό πυρήνα του.

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Διάγραμμα 2

Δομή του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος

2.2 Τα βασικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης της Ελληνικής

Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα κατά την δεκαετία 1993 -2003.

Μετά το 1996, η ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση παρουσίασε, μία αλματώδη διεύρυνση, τόσο σε ό,τι αφορά τον αριθμό των Τμημάτων, όσο κυρίως, σε ό,τι αφορά τον αριθμό των φοιτητών. Χρησιμοποιώντας ως βάση αναφοράς την ομάδα ηλικιών των τεσσάρων ετών μετά το λύκειο (δηλαδή την ομάδα ηλικιών από 18 έως 21ετών), το ποσοστό συμμετοχής της εν λόγω ηλικιακής ομάδας στην ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση έφτασε το 2002 σε 58%, έναντι 29% που ήταν το 1996 και 27% που ήταν το 1993. Με δεδομένη τώρα τη σταδιακή δημογραφική μείωση του πληθυσμού των ηλικιακών αυτών ομάδων, η οποία προβλέπεται ότι θα συνεχιστεί ακόμα και μετά το έτος 2010, το προαναφερθέν ποσοστό συμμετοχής αναμένεται να σταθεροποιηθεί τα επόμενα χρόνια σε επίπεδο του 60%, το οποίο είναι, και θα εξακολουθεί να είναι, από τα υψηλότερα στην Ευρώπη. Και πρέπει να ληφθεί εν προκειμένω υπ' όψη ότι στη διαμόρφωση του ποσοστού αυτού για την Ελλάδα δεν έχει συνυπολογιστεί ο πολύ μεγαλύτερος σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες αριθμός νέων που φοιτούν σε Ιδρύματα του εξωτερικού.⁴⁴

Όπως έχει καταγραφεί παρ' όλη τη θεαματική διεύρυνση της ελληνικής Ανώτατης Εκπαίδευσης, η πληθυσμιακή πυκνότητα των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (δηλαδή ο αριθμός των Ιδρυμάτων που αντιστοιχούν σε πληθυσμό 1.000.000 κατοίκων) βρίσκεται χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ο συνδυασμός συνεπώς του στοιχείου αυτού με το προηγούμενο οδηγεί στο σαφές συμπέρασμα ότι είναι αναγκαία η δημιουργία νέων Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Τέλος, η γεωγραφική αποτύπωση της ανάπτυξης της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα δείχνει ότι αυτή είναι εμφανώς άνιση. Υπάρχουν περιοχές με περίπου ολοκληρωμένη ανάπτυξη και περιοχές με φτωχή ανάπτυξη. Υπάρχουν περιοχές με έντονη εσωτερική διασπορά και περιοχές με έντονες τάσεις συγκέντρωσης. Το δε κρίσιμο μέγεθος του αριθμού των φοιτητών ανά 1000 κατοίκους μίας πόλης εμφανίζει μεγάλες διαφοροποιήσεις, φτάνοντας ακόμη και σε ακραία φαινόμενα (πάνω από 400 φοιτητές ανά 1.000 κατοίκους στο Μεσολόγγι, πάνω από 300 στη Φλώρινα, πάνω από 200 στην Κοζάνη, στην Άρτα, στην Ηγουμενίτσα).⁴⁵

Πίνακας 3
Απεικόνιση Αριθμητικών Δεδομένων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα
μεταξύ 1993 και 2003.

	1993	2002	Μεταβολή	2003*	2004*	Μεταβολή
Εισακτέοι	41.938	83.050	+98,03%	—	82.615	-9,4%
Πανεπιστήμια						
Αριθμός Ιδρυμάτων	18	20		20	20	
Αριθμός Τμημάτων	180	237	+31,7%	243	262 ⁴⁶	+8%
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών κατ έτος	22.000	40.000	+81,8%		Αριθμός υψηλότερος κατά 1% από τους εισακτέους (42.310)	
Αριθμός Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών	51	233	+356,9%	299	346 ⁴⁷	+15,8%
Αριθμός ειδίκευσεων (Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων Ειδίκευσης)	134	517	+285,8%	630	717	+13,9%
Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών	—	12.000	—	—	—	—
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο						
Αριθμός προπτυχιακών φοιτητών	—	6.000	—		8.976	+50%

Αριθμός μεταπτυχιακών φοιτητών	—	5.000	—		5.133	+2,7%
Βασικοί πόροι						
Αριθμός υπηρετούντων μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού	6.300	9.200	+46,0%	—	—	—
Τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες (δισ δρχ.)	21,2	53,3	+151,4%	134,46	143,82 ⁴⁸	+7%
Χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών (δισ δρχ.)	27,0	52,3	+93,7%	137,5	110,32	+80,2%
ΤΕΙ						
Αριθμός Ιδρυμάτων	12	14	20%	16	18	20%
Αριθμός Τμημάτων	121	170	+40,5%	180	190	+6%
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών	20.000	43.000	+115,0%		Αριθμός υψηλότερος κατά 1% από τους εισακτέους (40.305)	
Βασικοί πόροι						
Αριθμός μελών Εκπαιδευτικού Προσωπικού	2.000	2.700	+35,0%	—	—	—

Τακτική επιχορήγηση για λειτουργικές δαπάνες (δισ δρχ.)	4,8	27,4	+470,9%	84,8	90,0 ⁴⁹	+ 6,1%
Χρηματοδότηση για δαπάνες υποδομών (δισ δρχ.)	3,0	19,6	+553,3%	—	—	—
Σύνολο Ανώτατης Εκπαίδευσης						
Αριθμός εισαγομένων φοιτητών κατ έτος	42.000	83.000	+97,6%	—	—	—
Ποσοστό συμμετοχής των ηλικιών μεταξύ 18 και 21 ετών	27%	58%	+114,8%	—	—	—

Με βάση την Στατιστική και τεκμηρίωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι πολύ χρήσιμο να δούμε τα ποσοστά συμμετοχής διαφόρων ομάδων στην Ανώτατη Εκπαίδευση προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα τι ποσοστό συμμετέχει πλέον στην Τριτοβάθμια Ανώτατη Ελληνική Εκπαίδευση.

Τα στοιχεία λοιπόν του πίνακα καταδεικνύουν ότι τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότεροι νέοι έχουν πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση, γεγονός που τονίζει την σημασία της επιστημονικής κατάρτισης στην σύγχρονη κοινωνία. Πιο αναλυτικά παρατηρούμε μία αύξηση τόσο του αριθμού των εισακτέων όσο και των Ιδρυμάτων μέχρι το 2002. Το 2004 ο αριθμός των εισακτέων έχει μειωθεί ενώ έχουν αυξηθεί τα Τμήματα τόσο των Πανεπιστημίων όσο και των ΤΕΙ. Αύξηση της τάξης του 16% παρατηρείτε τα τελευταία δύο χρόνια στον αριθμό των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων τα οποία φτάνουν σήμερα τα 346, ενώ έχουν αυξηθεί και τα Μεταπτυχιακά διπλώματα ειδίκευσης φτάνοντας τα 717 το 2004. Σημαντικές αυξήσεις από το 2002-2004 έχουμε και στις τακτικές επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες τόσο στα Πανεπιστήμια όσο και τα ΤΕΙ. Τέλος δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε την σημαντική αύξηση του αριθμού των Προπτυχιακών

φοιτητών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου σε ποσοστό 50%, με αντίστοιχο 3% για τους Μεταπτυχιακούς φοιτητές (οι μεταβολές αφορούν και τα δύο τελευταία έτη).

Πίνακας 4

Εξέλιξη Ποσοστού Συμμετοχής Ηλικιών 18-22 Ετών στην Α.Ε.

Έτος	Αριθμός εισακτέων	Θεωρητικός αριθμός φοιτητών	Πληθυσμός ηλικιακής ομάδας 18-22 ετών	Ποσοστό συμμετοχής αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας (%)
1984	51.114			
1985	51.308		754.000	
1986	45.752		761.000	
1987	43.394	192.000	766.000	25,1
1988	42.795	183.000	772.000	23,7
1989	43.354	175.000	776.000	22,6
1990	42.867	172.000	779.000	22,1
1991	42.384	171.000	781.000	21,9
1992	42.614	171.000	781.000	21,9
1993	41.938	170.000	782.000	21,7
1994	42.700	170.000	782.000	21,7
1995	45.356	173.000	782.000	22,1
1996	49.394	179.000	780.000	22,9
1997	54.640	192.000	775.000	24,8
1998	62.028	211.000	767.000	27,5
1999	71.198	237.000	756.000	31,3
2000	85.531	273.000	745.000	36,6
2001	83.875	303.000	728.000	41,6
2002	83.050	324.000	712.000	45,5
2003			695.000	

2004			678.000	
2005			659.000	
2006			636.000	
2007			617.000	
2008			602.000	
2009			587.000	
2010			572.000	

Σημείωση: Ο θεωρητικός αριθμός των φοιτητών κάθε έτους έχει υπολογιστεί ως άθροισμα των αριθμών των εισακτέων του ίδιου έτους και των τριών προηγούμενων. Είναι δηλαδή εμφανώς μικρότερος από τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητών. Δεν αποκλίνει όμως σημαντικά από τον αριθμό των φοιτητών που φοιτούν στα κανονικά εξάμηνα σπουδών. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΣΥΕ, ο αριθμός των φοιτητών αυτών κατά το τέλος του ακαδημαϊκού έτους 1997-98 ανερχόταν στους 187.000 περίπου, μέγεθος το οποίο βρίσκεται πολύ κοντά στον θεωρητικό αριθμό των 192.000 φοιτητών που έχει υπολογιστεί για το έτος 1997 βάσει του αριθμού των εισακτέων. Για τους λόγους αυτούς, ο "θεωρητικός αριθμός φοιτητών" επιλέγεται ως μεθοδολογικό εργαλείο εργασίας και μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ένα απολύτως αξιόπιστο και, κυρίως, συγκρίσιμο στατιστικό μέγεθος.

* Τα στοιχεία του Πίνακα 2 που αφορούν τα έτη 2003 και 2004, δεν αποτέλεσαν μέρος της έρευνας που διεξήγαγε το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και για το λόγο αυτό δεν έχουν δημοσιευθεί. Παραχωρήθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες στα πλαίσια της μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Τα κενά τα οποία δεν καλύφθηκαν αφορούν στοιχεία τα οποία δεν ήταν διαθέσιμα.

2.3 Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ευρώπη

Η διεθνοποίηση του εμπορίου και η ανάπτυξη της τεχνολογίας έχουν συμβάλλει καίρια στην διεύρυνση των ευκαιριών πρόσβασης στην πληροφορία και τη γνώση. Η κοινωνία του μέλλοντος θα είναι βασισμένη στη γνώση και καθώς η ανθρωπότητα θα προχωρεί στην τροχιά της παγκοσμιοποίησης, θα γίνεται περισσότερο εμφανής η ανάγκη για δίκτυα παραγωγής και χρήσης της γνώσης. Αυτά τα δίκτυα θα έχουν στο κέντρο τους τα Πανεπιστήμια, τα οποία θα έχουν ριζικά διαφορετική μορφή από τη σημερινή. Η ισότητα των ευκαιριών στην κοινωνία καθώς και η ανάπτυξή της θα καθορίζεται από δείκτες γνώσης και καινοτομίας.

Η πολιτισμική ποικιλομορφία της Ευρώπης σε συνδυασμό με τις αναμενόμενες διευρύνσεις έχει συμβάλλει στην κατανόηση ότι πρέπει να δημιουργηθεί ένας χώρος, όπου οι επιστημονικές και κοινωνικές αξίες πρέπει να διακινούνται ελεύθερα ώστε να επιτυγχάνεται ο στόχος της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Προκειμένου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του σημερινού πολυτάραχου περιβάλλοντος, η Ευρώπη της Γνώσης έχει αναγνωριστεί ως σημαντικός παράγοντας που θα επιτρέπει στον Ευρωπαϊκό πολίτη να κατανοεί αλλά και να συμβάλλει στη διαμόρφωση της νέας πραγματικότητας με σεβασμό πάντα στο κοινοτικό κεκτημένο και τις κοινά αποδεκτές αξίες. Υπέρτατος στόχος στην Ευρώπη της Γνώσης είναι η εκπαιδευτική συνεργασία. Έτσι το Μάη του 1998 στη Σορβόνη, προβλήθηκε ο ρόλος των Πανεπιστημίων και η συνεισφορά τους στην ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού (European Higher Education Area, 1999). Δόθηκε έμφαση στη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης ως κλειδί για την κινητικότητα των πολιτών και τη δυνατότητα απασχόλησης στην κοινότητα.

Σε πολλές χώρες, οι στόχοι της παραπάνω διακήρυξης αποτελούν και εθνικούς στόχους, μάλιστα βασισμένες στις αρχές του Bologna Magna Charta Universitatum του 1988. Η ανεξαρτησία και αυτονομία των Πανεπιστημίων διασφαλίζουν, ότι η Ανώτατη Εκπαίδευση και τα συστήματα ερευνών θα πρέπει να προσαρμόζονται στις κοινωνικές ανάγκες και τις κοινωνικές εξελίξεις. Τα Ανώτατα Ιδρύματα θα μπορούν να διαμορφώσουν μόνα τους το ευρωπαϊκό τους μέλλον, με προγράμματα σπουδών για διεθνείς φοιτητές, ενεργοποίηση «δικτύων» και κοινά ερευνητικά προγράμματα. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων όπως και για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Ανώτατης

Εκπαίδευσης, απαιτείται συμβατότητα των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης και διεθνής συγκρισιμότητα. Οι πολιτισμικές περγαμινές της Ευρώπης δικαιολογούν βαθιές τομές στο χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το ευρωπαϊκό σύστημα πρέπει να αποτελεί τη βέλτιστη λύση Ανώτατης Εκπαίδευσης παγκοσμίως. Μέτρα που έχουν προταθεί για τους σκοπούς αυτούς στα πλαίσια της διακήρυξης της Bologna (6/1999) είναι τα παρακάτω:

- Η υιοθέτηση ενός συστήματος εύκολα αναγνωρίσιμων και συγκρίσιμων πτυχίων μέσω εφαρμογής του Diploma Supplement με σκοπό να προωθηθεί η απασχόληση των Ευρωπαίων πολιτών και η διεθνής ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης.
- Η υιοθέτηση συστημάτων δύο κύκλων σπουδών (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών).
- Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (European Credit Transfer System). Σημαντική εξέλιξη αποτελεί το γεγονός ότι μονάδες θα μπορούν να αποκτούνται και από κέντρα δια βίου εκπαίδευσης, αρκεί αυτά να αναγνωρίζονται από τα πανεπιστήμια.
- Η προώθηση της κινητικότητας με ταυτόχρονη άρση εμποδίων για φοιτητές, καθηγητές, ερευνητές, διοικητικό προσωπικό για περιόδους σπουδών, έρευνας και διδασκαλίας σε ευρωπαϊκό περιβάλλον.
- Η προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στη διασφάλιση ποιότητας για την ανάπτυξη συγκρίσιμων κριτηρίων και μεθοδολογιών.
- Η προώθηση ευρωπαϊκών διαστάσεων στην Ανώτατη Εκπαίδευση μέσω της ανάπτυξης προγραμμάτων διαπανεπιστημιακής συνεργασίας, κινητικότητας, προγραμμάτων επιμόρφωσης και έρευνας.
- Τα παραπάνω μέτρα πρέπει να εκτελούνται στα πλαίσια της διαφορετικής κουλτούρας, τα εθνικά συστήματα και την πανεπιστημιακή αυτονομία.

Πρόκειται για μια υπόσχεση που έχουν αναλάβει 29 χώρες της Ευρώπης για την αναμόρφωση του ευρωπαϊκού συστήματος Ανώτατης Εκπαίδευσης με το συντονισμό πολιτικών, τη σύγκλιση των συστημάτων εκπαίδευσης, το σεβασμό στην αυτονομία και τη διαφορετικότητα και την επιτυχή αντιμετώπιση των εσωτερικών και εξωτερικών προκλήσεων. Σύμφωνα με τα κράτη μέλη, η εκπαίδευση θα πρέπει να στοχεύει σε τρεις παραμέτρους, στο άτομο (δυνατότητα αξιοπρεπούς ζωής), την κοινωνία (για τη μείωση

των ανισοτήτων μεταξύ ατόμων και ομάδων) και την οικονομία (οι δεξιότητες των αποφοίτων να καλύπτουν τις ανάγκες της αγοράς εργασίας).

Είναι λοιπόν διάχυτη η άποψη ότι η Ευρώπη πρέπει να γίνει μια κοινωνία βασισμένη στη Γνώση, ικανή για διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη και συνοχή. Προκειμένου να επιτευχθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε πέντε παράγοντες (The Concrete Future Objectives of Education Systems,2001):

ο *Την ποιότητα*

Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Αυτό αφορά τη διδακτική διαδικασία, την υποστήριξη σε καθηγητές και την ποιότητα διδακτικών οργάνων και διδακτικού υλικού.

ο *Την πρόσβαση*

Θα πρέπει οι Ευρωπαίοι πολίτες να έχουν πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση σε οποιαδήποτε ηλικία και να υπάρχει ειδική στρατηγική για τη δια βίου εκπαίδευση. Στόχος πρέπει να είναι η αύξηση της ανταπόκρισης σε ειδικές ανάγκες των φοιτητών και η ελκυστικότητα.

ο *Το περιεχόμενο*

Σταθμισμένη χρήση της τεχνολογίας επικοινωνιών και των αξιών της κοινωνίας στο σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών.

ο *Τον εξωτερικό προσανατολισμό*

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα θα πρέπει να είναι ανοικτά στο περιβάλλον, στις επιχειρήσεις και να είναι πρόθυμα για συνεργασία με ιδρύματα άλλων χωρών.

ο *Την αποτελεσματικότητα*

Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για συστήματα διασφάλισης ποιότητας και συστήματα αξιολόγησης και την αποτελεσματική χρήση των πόρων και τις άμεσες επενδύσεις σε ανθρώπινους και χρηματοοικονομικούς πόρους.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχουν 3.300 περίπου ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Μέχρι το 2000 σπούδαζε ένας αυξανόμενος αριθμός φοιτητών: άνω των 12,5 εκατομμυρίων, έναντι κάτω των 9 εκατομμυρίων δέκα χρόνια πριν. Επίσης, στα Ιδρύματα αυτά απασχολείται το 34% του συνόλου των ερευνητών στην Ευρώπη, με σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών (6% στη Γερμανία, 55% στην Ισπανία και πάνω από το 70% στην Ελλάδα).⁵⁰

Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση ανακοίνωση της Επιτροπής στις 5ης Φεβρουαρίου 2003 - [COM (2003) 58 τελικό], η Ευρωπαϊκή Ένωση εκδίδει ελαφρώς περισσότερα επιστημονικά και τεχνικά διπλώματα σε σχέση με τις ΗΠΑ, αν και διαθέτει λιγότερους ερευνητές απ' ότι οι άλλες μεγάλες τεχνολογικές δυνάμεις. Το παράδοξο αυτό οφείλεται στον μικρότερο αριθμό ερευνητικών θέσεων που παρέχεται στους επιστήμονες διπλωματούχους στην Ευρώπη, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα: 50 % μόνο των ευρωπαϊών ερευνητών απασχολούνται στις επιχειρήσεις, σε σχέση με 83 % των αμερικάνων ερευνητών και το 66 % των Ιαπώνων ερευνητών. Παρά το γεγονός αυτό, τα πανεπιστήμια ευθύνονται για το 80 % της βασικής έρευνας που διεξάγεται στην Ευρώπη.

2.4 Τα Πανεπιστήμια και η Ευρωπαϊκή Διάσταση

Τα πανεπιστήμια, δεδομένου ότι είναι κυρίως οργανωμένα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση μιας αληθινής ευρωπαϊκής διάστασης. Η κινητικότητα των φοιτητών παραμένει, παραδείγματος χάρη, περιορισμένη στην Ευρώπη. Το 2000 (σύμφωνα με ανακοίνωση της Επιτροπής της 5ης Φεβρουαρίου 2003), μόνο το 2,3% των ευρωπαϊών φοιτητών φοιτούσαν σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδοτεί πολλές πρωτοβουλίες για την προώθηση της έρευνας, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

Στον ερευνητικό τομέα, το εν τρίτο της χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων προέρχεται από το πέμπτο (1998-2002)⁵¹ και το έκτο (2000-2006)⁵² πρόγραμμα πλαίσιο τα οποία αφορούν την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, και ιδίως τις δράσεις στήριξης της κατάρτισης και της κινητικότητας των ερευνητών. Στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, τα πανεπιστήμια συμμετέχουν ενεργά στο σύνολο των δράσεων του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ και ERASMUS με την ενίσχυση της πανεπιστημιακής δέσμευσης αλλά και προάγοντας την εμπλοκή της κεντρικής διοίκησης και υποστήριξη της Ευρωπαϊκής συνεργασίας. Με τα προγράμματα αυτά τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης συλλέγουν και παραθέτουν όλο το εύρος των Ευρωπαϊκών δραστηριοτήτων στα πλαίσια της συνεργασίας υπό το πρίσμα της εφαρμογής της «Ευρωπαϊκής Πολιτικής Δήλωσης».

Η πλειοψηφία των Ιδρυμάτων εφαρμόζει την δράση αυτή για πρώτη φορά. Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες οι νέες απαιτήσεις έχουν ήδη συνεισφέρει στην δημιουργία μεγαλύτερης διαφάνειας και ορατότητας σε διεθνή θέματα και πράξεις της κεντρικής

διοίκησης οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις οδηγούνται στην αύξηση της υποστήριξης και συνεργασίας των ανταλλασομένων υπηρεσιών αλλά και της ευρείας αναγνώρισης των κατευθυντηρίων γραμμών των Πανεπιστημίων.⁵³ Από την άλλη μεριά το πρόγραμμα LEONARDO στηρίζει ιδίως σχέδια κινητικότητας μεταξύ των πανεπιστημίων και των επιχειρήσεων, (συμμετείχαν 40.000 άτομα μεταξύ των ετών 1995 και 1999). Τα πανεπιστήμια συμμετέχουν επίσης στην πρωτοβουλία eEurope και στο σχέδιο δράσης eEurope 2005 που ενθαρρύνει όλα τα πανεπιστήμια να παρέχουν ηλεκτρονική πρόσβαση («εικονική πανεπιστημιούπολη») στους φοιτητές και τους ερευνητές.

Η συνεργασία αυτή επεκτείνεται και σε άλλες περιοχές του κόσμου. Το μεγαλύτερο μέρος του κοινοτικού προγράμματος πλαισίου για την έρευνα είναι ανοικτό σε όλες τις χώρες του κόσμου και υποστηρίζει ιδιαίτερα τη συνεργασία με τις χώρες της μεσογειακής λεκάνης, τη Ρωσία και τα κράτη της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών, καθώς και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Μέσω του προγράμματος TEMPUS, η Ένωση υποστηρίζει την πανεπιστημιακή συνεργασία με τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, της νοτιοανατολικής Ευρώπης και, ύστερα από την επέκτασή της το 2002, και χώρες της μεσογειακής λεκάνης. Οι σχέσεις με άλλες γεωγραφικές περιοχές προωθούνται επίσης μέσω πρωτοβουλιών, όπως οι πρωτοβουλίες ALFA και Asia-Link.

2.5 Τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια αντιμέτωπα με νέες προκλήσεις

Τα πανεπιστήμια αντιμετωπίζουν την επιτακτική ανάγκη να προσαρμοστούν σε μια σειρά ριζικών αλλαγών, ήτοι:

- 1. Αύξηση της ζήτησης για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.** Στην Ευρώπη, το χαμηλό ποσοστό γεννητικότητας συνοδεύεται από αύξηση της ζήτησης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, που αναμένεται να συνεχιστεί ως αποτέλεσμα, κυρίως, της πολιτικής που έχει υιοθετηθεί από ορισμένες κυβερνήσεις, η οποία στοχεύει στην αύξηση του αριθμού φοιτητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς επίσης και της εμφάνισης νέων αναγκών που συνδέονται με την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση.
- 2. Διεθνοποίηση της εκπαίδευσης και της έρευνας.** Η διεθνοποίηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι μία διαδικασία ενσωμάτωσης μιας διεθνούς και διαπολιτισμικής διάστασης στην εκπαίδευση, την έρευνα και σε όλες τις υπηρεσίες που παρέχονται από

ένα ίδρυμα. Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια προσελκύουν λιγότερους ξένους φοιτητές και, κυρίως, ερευνητές σε σχέση με τα αμερικάνικα πανεπιστήμια. Συγκεκριμένα, το 2000, 450.000 περίπου ξένοι φοιτητές φοιτούσαν στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, έναντι 540.000 των αμερικανικών, εκ των οποίων η πλειονότητα ήταν ασιατικής προέλευσης. Ωστόσο, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσελκύουν αναλογικά περισσότερους ξένους φοιτητές που ακολουθούν σπουδές υψηλού επιπέδου στους κλάδους της μηχανικής, των μαθηματικών και της πληροφορικής, και συγκρατούν περισσότερους κατόχους διδακτορικού πτυχίου: περίπου το 50% των Ευρωπαίων που έλαβαν το πτυχίο τους στις Ηνωμένες Πολιτείες παραμένουν στη συνέχεια για πολλά χρόνια, και αρκετοί από αυτούς εγκαθίστανται εκεί μόνιμα.

Συγκεκριμένα, τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια προσφέρουν στους ερευνητές και στους φοιτητές ένα λιγότερο ελκυστικό περιβάλλον, λόγω της ακαμψίας της αγοράς εργασίας και της περιορισμένης ανάπτυξης του επιχειρηματικού πνεύματος που περιορίζει τις δυνατότητες απασχόλησης σε καινοτόμους τομείς.⁵⁴

- 3. Ανάπτυξη στενής και αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των Πανεπιστημίων και της βιομηχανίας.** Η συνεργασία μεταξύ των Πανεπιστημίων και της βιομηχανίας πρέπει να ενισχυθεί, ενθαρρύνοντας με έναν πιο στοχοθετημένο τρόπο τον προσανατολισμό στην καινοτομία, τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και, γενικότερα, τη μεταφορά και τη διάδοση της γνώσης.
- 4. Ο πολλαπλασιασμός των χώρων παραγωγής γνώσης.** Δεδομένης της αυξανόμενης τάσης των επιχειρήσεων να αναθέτουν τις ερευνητικές τους δραστηριότητες με υπεργολαβία στα καλύτερα πανεπιστήμια, το Πανεπιστημιακό περιβάλλον καθίσταται όλο και περισσότερο ανταγωνιστικό.⁵⁵
- 5. Η αναδιοργάνωση της γνώσης.** Η αναδιοργάνωση αυτή εκδηλώνεται, αφενός, με μια αυξανόμενη διαφοροποίηση και εξειδίκευση της γνώσης, ήτοι με την εμφάνιση συγκεκριμένων και καινοτόμων εξειδικεύσεων έρευνας και διδασκαλίας και, αφετέρου, με τη διαπίστωση ότι ο ακαδημαϊκός κόσμος αντιμετωπίζει την επιτακτική ανάγκη προσαρμογής στον πολυθεματικό χαρακτήρα των διαφόρων τομέων στους οποίους εντοπίζονται τα μεγάλα προβλήματα της κοινωνίας, όπως η αειφόρος ανάπτυξη, οι νέες ασθένειες, η διαχείριση των κινδύνων κλπ. Αντίθετα, οι δραστηριότητες των

Πανεπιστημίων, κυρίως στα θέματα διδασκαλίας, τείνουν να εξακολουθούν να οργανώνονται με βάση τις αρχές του παραδοσιακού θεματικού πλαισίου.

- 6. Η εμφάνιση νέων προσδοκιών.** Τα Πανεπιστήμια καλούνται να ανταποκριθούν στις νέες ανάγκες εκπαίδευσης και κατάρτισης που προκύπτουν με την οικονομία και κοινωνία της γνώσης. Στις ανάγκες αυτές, περιλαμβάνεται η αυξανόμενη απαίτηση για την παροχή θετικής και τεχνικής εκπαίδευσης, οριζοντίων ικανοτήτων, καθώς και ευκαιριών δια βίου μάθησης, ανάγκες που με τη σειρά τους απαιτούν μεγαλύτερη επικοινωνία μεταξύ των διαφόρων συστατικών και επιπέδων των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- 7. Τα Πανεπιστήμια αντιμέτωπα με νέες ευρωπαϊκές προκλήσεις.** Η αριστεία των ανθρωπίνων πόρων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους, καθώς επίσης και από τις συνθήκες εργασίας αλλά και τις προοπτικές σταδιοδρομίας. Σε γενικές γραμμές, οι προοπτικές σταδιοδρομίας στα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια χαρακτηρίζονται από την πολυπλοκότητα των σχετικών καθεστώτων και είναι περιορισμένες και αβέβαιες. Ωστόσο, εάν οι προκλήσεις είναι πολυάριθμες, οι κίνδυνοι δεν είναι λιγότεροι.⁵⁶
- 8. Εξασφάλιση για τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια σταθερών και επαρκών πόρων.** Η παραδοσιακή βασική πηγή χρηματοδότησης της έρευνας και της διδασκαλίας στα πανεπιστήμια είναι οι κρατικές δαπάνες. Ωστόσο είναι δυνατές, εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης όπως:
 1. Οι ιδιωτικές δωρεές, όπως συμβαίνει στις ΗΠΑ
 2. Τα εισοδήματα από την πώληση υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των ερευνητικών υπηρεσιών και των ευέλικτων δυνατοτήτων δια βίου μάθησης), ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις
 3. Η συμβολή των φοιτητών, με τη μορφή των δαπανών εγγραφής και διδάκτρων. Στην Ευρώπη, η συμβολή αυτή είναι γενικά περιορισμένη και πολλές φορές απαγορεύεται για να υπάρχει δημοκρατική πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
 4. Η εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της έρευνας και της δημιουργίας νέων τεχνολογικών επιχειρήσεων «spin off».

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, ο αριθμός των νέων τεχνολογικών επιχειρήσεων («spin off») που δημιουργήθηκαν στα πανεπιστήμια αυξάνεται συνεχώς στην Ευρώπη. Η μέση πυκνότητά τους, ωστόσο, παραμένει σαφώς κατώτερη από τις επιχειρήσεις που βρίσκονται πλησίον των αμερικανικών πανεπιστημιούπολεων.

Ένα βασικό εμπόδιο για την καλύτερη εκμετάλλευση της πανεπιστημιακής έρευνας είναι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται στην Ευρώπη τα θέματα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Επιπλέον, τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια δεν διαθέτουν επαρκώς αναπτυγμένες δομές διαχείρισης των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Έχουν αναπτυχθεί λιγότερο απ' ό,τι παραδείγματος χάρι οι αντίστοιχες δομές των αντίστοιχων κρατικών ερευνητικών υπηρεσιών. Ένας άλλος παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η έλλειψη εξοικείωσης πολλών πανεπιστημίων με την οικονομική πραγματικότητα της έρευνας, ιδιαίτερα με τις πτυχές της διαχείρισης και τα θέματα της πνευματικής ιδιοκτησίας.

9. Εδραίωση της αριστείας των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων στους τομείς της έρευνας και της διδασκαλίας.⁵⁷ Τα θέματα της ποιότητας και της διασφάλισης της είναι εξαιρετικής σημασίας για τον τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η διασφάλιση της ποιότητας αναφέρεται σε πολιτικές, συμπεριφορές, δράσεις και διαδικασίες οι οποίες είναι απαραίτητες και την διατήρηση και αναβάθμιση της. Η παρούσα ανακοίνωση καλεί τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια να καθορίσουν τους τομείς στους οποίους τα διάφορα πανεπιστήμια έχουν επιτύχει ή μπορούν σε λογικό βαθμό να επιτύχουν την αριστεία που κρίνεται απαραίτητη σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να επικεντρώσουν αυτούς τους πόρους στήριξης στην ακαδημαϊκή έρευνα.

Η επικέντρωση της χρηματοδότησης της έρευνας σε έναν μικρότερο αριθμό τομέων και Ιδρυμάτων αναμένεται να οδηγήσει σε εξειδίκευση των Πανεπιστημίων, γεγονός που θα είχε σαν αποτέλεσμα την επίτευξη επαρκούς ποιότητας σε εθνικό επίπεδο σε ορισμένους τομείς, εξασφαλίζοντας συγχρόνως, την αριστεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Εξάλλου, αντίθετα με την υφιστάμενη τάση των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων να προσλαμβάνουν άτομα από τις χώρες ή τις περιοχές στις οποίες εδρεύουν, εάν όχι από το εσωτερικό των ίδιων των Ιδρυμάτων, η παρούσα ανακοίνωση προτείνει όχι μόνο την

ακαδημαϊκή κινητικότητα εντός της Ευρώπης, αλλά και την κινητικότητα μεταξύ του πανεπιστημίου και της βιομηχανίας. Αυτό θα έδινε στην πράξη νέες προοπτικές όσον αφορά τη σταδιοδρομία των νέων ερευνητών.

- 10. Μεγαλύτερο άνοιγμα των Πανεπιστημίων στο εξωτερικό και ενίσχυση της ελκυστικότητάς τους σε διεθνές επίπεδο.** Ένα μεγαλύτερο διεθνές άνοιγμα των Πανεπιστημίων θα είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων σε σχέση με τα Πανεπιστήμια άλλων ηπείρων, ειδικότερα, των Αμερικανικών, όσον αφορά την προσέλκυση και τη συγκράτηση των καλύτερων ταλέντων παγκοσμίως. Αν και τα Ευρωπαϊκά φιλοξενούν σχεδόν τον ίδιο αριθμό ξένων φοιτητών με τα Αμερικανικά, προσελκύουν αναλογικά λιγότερους φοιτητές υψηλού επιπέδου και μικρή μερίδα ερευνητών. Συνολικά, το περιβάλλον που παρέχεται από τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια είναι όντως λιγότερο ελκυστικό: από την άποψη των οικονομικών, υλικών και εργασιακών συνθηκών, καθώς επίσης και λόγω του ακατάλληλου ρυθμιστικού πλαισίου που δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο της δέουσας εναρμόνισης, από την άποψη των θεωρήσεων και των αδειών παραμονής για τους φοιτητές, το διδακτικό προσωπικό και τους ερευνητές.

Επιπλέον, οι περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλούνται να διαδραματίσουν ουσιαστικό επίσης ρόλο στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνοχής μέσω της ανάπτυξης τεχνολόγων και επιστημονικών πάρκων, της αύξησης των δομών περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των βιομηχανιών και των πανεπιστημίων, τη συνεχή κατάρτιση πανεπιστημιακών στρατηγικών περιφερειακής ανάπτυξης και της δικτύωσης των Πανεπιστημίων σε περιφερειακό επίπεδο.

Δεδομένου ότι ο στόχος της παρούσας ανακοίνωσης ήταν η έναρξη διαλόγου για τον ρόλο των πανεπιστημίων, η Επιτροπή προτίθεται να λάβει υπόψη όλες τις εισηγήσεις που θα της υποβληθούν μέχρι τα τέλη Μαΐου 2003.

2.6 Η Ποιότητα στην Ευρωπαϊκή Ανώτατη Εκπαίδευση

Στην προηγούμενη δεκαετία, η ποιότητα της εκπαιδευτικής προσφοράς υπήρξε ένα θέμα εξαιρετικής σημασίας για πολλές χώρες. Στόχος της Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι να κληθούν τα κράτη μέλη να μελετήσουν τον εφοδιασμό των συστημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με μηχανισμούς αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας αλλά και να προωθήσουν τη συνεργασία των αρμόδιων αρχών για τη διασφάλιση της ποιότητας σε αυτή.⁵⁸

Σύμφωνα με ανάλυση των Εκπαιδευτικών πολιτικών του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, 2003) η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης αποτελεί βασικών στόχο όλων των Ευρωπαϊκών χωρών. Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που λαμβάνουν χώρα σε όλο τον κόσμο μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις στις υπάρχουσες εκπαιδευτικές πολιτικές είναι η έμφαση στην μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Οι αλλαγές αυτές προσανατολίζονται γενικά στην παραχώρηση μεγαλύτερης αυτονομίας στα εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Διακήρυξη της Μπολόνια υπήρξε μια ουσιαστική ώθηση για τη μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης επιδιώκοντας την δημιουργία ενός κοινού πλαισίου πτυχίων αυτής.⁵⁹

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν διαφανή συστήματα αξιολόγησης και εξασφάλισης της ποιότητας στο πλαίσιο της οργάνωσης των συστημάτων τους για την Ανώτατη Εκπαίδευση (Σύσταση (ΕΚ) 561/98 του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1998 για την ευρωπαϊκή συνεργασία με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Σκοπός είναι να διατηρηθεί και να βελτιωθεί η ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης λαμβανομένων υπόψη των εθνικών συνθηκών, της ευρωπαϊκής διάστασης και των παγκόσμιων απαιτήσεων.⁶⁰

Τα συστήματα αξιολόγησης και εξασφάλισης της ποιότητας θα πρέπει να βασίζονται στις ακόλουθες αρχές:⁶¹

- Αυτονομία και ανεξαρτησία των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την αξιολόγηση και την εξασφάλιση της ποιότητας
- Εξισορρόπηση των διαδικασιών αξιολόγησης και της αντίληψης που έχουν τα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα για τα ίδια
- Αξιολόγηση τόσο εσωτερική (αυτοαξιολόγηση) όσο και εξωτερική (γνώμη εμπειρογνώμονα)
- Συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών (εκπαιδευτικοί, διοικητικοί υπάλληλοι, σπουδαστές, πρώην σπουδαστές, κοινωνικοί εταίροι, επαγγελματικές οργανώσεις, ενθάρρυνση της συμμετοχής ξένων εμπειρογνομόνων)
- Δημοσίευση των αποτελεσμάτων των διαδικασιών αξιολόγησης.

Το Συμβούλιο συνιστά στα κράτη μέλη να φροντίζουν ώστε να λαμβάνονται μέτρα παρακολούθησης σε εθνική ή περιφερειακή κλίμακα τα οποία να επιτρέπουν στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα να εφαρμόζουν τα σχέδιά τους βελτίωσης της ποιότητας και καλύτερης ένταξης των διπλωματούχων στην αγορά εργασίας.

Τους συνιστά επίσης, να φροντίζουν ώστε οι δημόσιες αρχές και η διεύθυνση των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων να χορηγούν υψηλή προτεραιότητα στη μόνιμη ανταλλαγή εμπειριών με τα άλλα κράτη μέλη καθώς και με τις αρμόδιες διεθνείς οργανώσεις.

Το Συμβούλιο συνιστά επίσης στα κράτη μέλη να προωθήσουν τη συνεργασία των αρμόδιων αρχών για την αξιολόγηση της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και να ευνοήσουν τη δικτύωσή τους. Η συνεργασία αυτή θα αφορά:

1. Την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών
2. Την αναζήτηση εμπειρογνομόνων και συμβουλών των αρχών στα κράτη μέλη και την προώθηση επαφών με διεθνείς εμπειρογνώμονες
3. Ενίσχυση σε ομάδες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από διάφορες χώρες που επιθυμούν να συνεργαστούν.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σχέσεις με άλλες κοινοτικές ενέργειες, κυρίως στο πλαίσιο των προγραμμάτων Socrates και Leonardo da Vinci καθώς και το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της αναγνώρισης των τίτλων για επαγγελματικούς σκοπούς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να ενισχύσει τη συνεργασία αυτή των αρμόδιων αρχών για την αξιολόγηση και τη διασφάλιση της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, εμπλέκοντας σε αυτή τις οργανώσεις και τις ενώσεις μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα που διαθέτουν την απαιτούμενη εμπειρία στον τομέα της αξιολόγησης και της διασφάλισης της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η Επιτροπή καλείται να παρουσιάζει ανά τριετία έκθεση σχετικά με την ανάπτυξη συστημάτων αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας στα διάφορα κράτη μέλη σχετικά με τις ευρωπαϊκές δραστηριότητες συνεργασίας στον τομέα αυτό.

2.7 Οι μελλοντικοί στόχοι των Εκπαιδευτικών Συστημάτων

Αρχικά θα πρέπει να καθορισθούν, για τα προσεχή δέκα χρόνια, σύμφωνα με την εντολή που δόθηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, οι μελλοντικοί συγκεκριμένοι στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων και των συστημάτων κατάρτισης, που θα επιτρέψουν σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες να συμμετάσχουν στη νέα κοινωνία της γνώσης. Οι στόχοι αυτοί, καθορισμένοι από κοινού, θα επιτευχθούν με την «ανοικτή μέθοδο συντονισμού» [Έκθεση της Επιτροπής, της 31ης Ιανουαρίου 2001: οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων [COM(2001) 59].

Το νομοθετικό πλαίσιο αναφέρεται στο «Να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Αυτό είναι ο νέος στρατηγικός στόχος για την Ευρωπαϊκή Ένωση που διακηρύχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας στις 23 και 24 Μαρτίου 2000.

Τα κράτη μέλη λοιπόν, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποφάσισαν να εστιάσουν σε πέντε περιοχές:

- Την βελτίωση του επιπέδου γνώσεων στην Ευρώπη, μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης των καθηγητών και της προσπάθειας σε βασικές γνώσεις γλώσσας και αριθμητικής.

- Την πρόσβαση στην εκπαίδευση σε οποιαδήποτε ηλικία με κέντρα δια βίου εκπαίδευσης και τη δυνατότητα να μπορεί κάποιος να μετακινείται μεταξύ των χώρων επαγγελματικής και Ανώτατης Εκπαίδευσης.
- Τον επαναπροσδιορισμό των βασικών δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία της γνώσης με την ενσωμάτωση των τεχνολογιών επικοινωνιών και πληροφορίας, την εστίαση στις προσωπικές ικανότητες και τα πιθανά ελλείμματα.
- Την εξωστρέφεια της εκπαίδευσης με διδασκαλία ξένων γλωσσών, την κινητικότητα φοιτητών αλλά και τη βελτίωση των σχέσεων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων.
- Την άριστη χρήση των διαθέσιμων πόρων με την εισαγωγή μεθόδων διασφάλισης ποιότητας, με καλύτερη κατανομή των πόρων ανάλογα με τις ανάγκες και την προσφορά δυνατοτήτων στα εκπαιδευτικά ιδρύματα να αναπτύσσουν συνεργασίες στα πλαίσια του νέου και ευρύτερου ρόλου τους.

2.7.1 Στόχοι

Βάσει των εισηγήσεων των κρατών μελών, η Επιτροπή και το Συμβούλιο καθόρισαν ορισμένους κοινούς στόχους για το μέλλον καθώς και τον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου που τέθηκε στη Λισσαβόνα.

Η Επιτροπή είχε προσδιορίσει πέντε συγκεκριμένους στόχους (βελτίωση του επιπέδου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη, διευκόλυνση και γενίκευση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση σε όλα τα στάδια της ζωής, την επικαιροποίηση του ορισμού των δεξιοτήτων βάσει της κοινωνίας της γνώσης, το άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στο τοπικό περιβάλλον, στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο και την αξιοποίηση των πόρων κατά τον βέλτιστο τρόπο) ενώ το Συμβούλιο με τη σειρά του εστίασε το ενδιαφέρον του στους εξής τρεις στόχους :

Στόχος 1:

Βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση αντιπροσωπεύουν ένα κατ' εξοχήν μέσο για την κοινωνική και πολιτισμική συνοχή καθώς και ένα σπουδαίο οικονομικό πλεονέκτημα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του δυναμισμού της Ευρώπης. Το ζητούμενο είναι,

μεταξύ άλλων, να ενισχυθεί η ποιότητα της κατάρτισης των διδασκόντων και των υπεύθυνων κατάρτισης και να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων που θα πρέπει να είναι σύγχρονες ώστε να ανταποκρίνονται στις εξελίξεις της κοινωνίας της γνώσης. Στόχος είναι επίσης να βελτιωθούν τα εφόδια των πολιτών σε ό,τι αφορά την ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική ιδίως στο πλαίσιο των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, τις πολυδύναμες ικανότητες (π.χ.: εκμάθηση της μάθησης, ομαδική εργασία, κ.λ.π.). Η ενίσχυση της ποιότητας του εξοπλισμού των σχολικών ιδρυμάτων και των Ιδρυμάτων κατάρτισης με τη βέλτιστη χρήση των πόρων αποτελεί επίσης προτεραιότητα, όπως και η αύξηση των προσλήψεων σε επιστημονικούς και τεχνικούς κλάδους, όπως είναι τα μαθηματικά και οι φυσικές επιστήμες, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανταγωνιστική θέση της Ευρώπης στην αυριανή οικονομία. Η βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σημαίνει τέλος στη βελτίωση της εξισορρόπησης πόρων και αναγκών, κάτι που θα επιτρέψει στα σχολικά ιδρύματα να πραγματοποιήσουν νέες συμπράξεις που θα τα βοηθήσουν στο νέο τους ρόλο, ο οποίος είναι περισσότερο διαφοροποιημένος απ' ό,τι στο παρελθόν.

Στόχος 2:

Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση

Το ευρωπαϊκό μοντέλο κοινωνικής συνοχής πρέπει να μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης όλων των πολιτών στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, είτε είναι επίσημα είτε είναι άτυπα, ιδίως τη δυνατότητα μετάβασης από ένα σύστημα σπουδών σε ένα άλλο (για παράδειγμα από την επαγγελματική κατάρτιση στην ανώτατη εκπαίδευση) και αυτό από την παιδική ηλικία έως την ενήλικη ζωή. Το άνοιγμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, συνοδευόμενο από προσπάθειες για να γίνουν τα συστήματα ελκυστικότερα, δηλαδή περισσότερο προσαρμοσμένα στις ανάγκες των διαφόρων ενδιαφερόμενων ομάδων, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της ενεργού συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, των ίσων ευκαιριών και της βιώσιμης κοινωνικής συνοχής.

Στόχος 3:

Άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον κόσμο.

Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει αφενός τη διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού χώρου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, μέσω της κινητικότητας και της διδασκαλίας ξένων

γλωσσών, και αφετέρου, την ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας, της έρευνας και της κοινωνίας των πολιτών στο σύνολό της.

Τα παραπάνω προβλήματα και προκλήσεις δεν αναφέρονται μόνο στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε ένα ευρύτερο κύκλο κρατών. Για να καταστεί η Ευρώπη ο εκπαιδευτικός ομφαλός του κόσμου, απαιτείται σκληρή προσπάθεια και δέσμευση από τις ηγεσίες των Ιδρυμάτων. Τα εκπαιδευτικά συστήματα πρέπει να προσφέρουν τις ανάλογες δεξιότητες αλλά και ευκαιρίες που είναι χρήσιμες για τον καθένα προκειμένου να ανταποκριθεί στην Κοινωνία της Γνώσης. Η δια βίου εκπαίδευση πρέπει να καταστεί ελκυστική και να είναι ανοικτή σε όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού. Οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν σε ένα στενό εθνικό πλαίσιο αλλά αποτελούν ζητήματα ευρωπαϊκά που πρέπει να επιλύσουν όλα τα κράτη μαζί για να εξασφαλίσουν στην Ευρώπη τη δυναμική που χρειάζεται για να κατακτήσει την πρώτη θέση και στο επίπεδο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Σε επίπεδο πανεπιστημίου έχει προταθεί ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων τους με τους φοιτητές και τους άλλους πελάτες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η οριοθέτηση των ομάδων στόχων και τα ειδικά χαρακτηριστικά τους και η ενσωμάτωση στα προγράμματα σπουδών των προτάσεων και απαιτήσεων των πελατών τους. Η προσπάθεια των πανεπιστημίων πρέπει να υποστηρίζεται από κρατικές ενέργειες όπως η άρση των εμποδίων για τη δια βίου εκπαίδευση, τη διευκόλυνση εισόδου στα Πανεπιστήμια σε οποιαδήποτε ηλικία, τη θεμελίωση ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας, τη συνεργασία με άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα και οργανισμούς, την εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης και την παρακολούθηση των εξελίξεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Και οι εθνικές προσπάθειες όμως μπορούν να υποστηριχθούν από υπερεθνικούς οργανισμούς όπως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή μπορεί να προωθήσει τη συνεργασία των πανεπιστημίων, την κινητικότητα των φοιτητών και των καθηγητών, τη συγκρισιμότητα των πτυχίων και την ανταγωνιστικότητα των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Για την επιτυχία των προσπαθειών της αναμόρφωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης πρέπει να προβληθούν πειστικά επιχειρήματα στην τοπική κοινωνία, το κράτος και τη διεθνή κοινότητα. Τα προβλήματα αυτά θα εστιάζονται στην δημοκρατική και αξιοκρατική πρόσβαση, το νέο είδος ακροατηρίου, την διεπιστημονικότητα, τον διάλογο με τους κοινωνικούς φορείς, τις δυνατότητες απασχόλησης των πτυχιούχων, τη διεθνή

εκπαίδευση και την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών. Συνεπώς οι προκλήσεις για τα Πανεπιστήμια έχουν να κάνουν με την ικανότητα διαχείρισης της αλλαγής και του μελλοντικού μανάτζμεντ αλλά και την εισαγωγή νοοτροπίας (κουλτούρας) ποιότητας, γεγονός που θα συμβάλλει στη δομική-οργανωσιακή, διοικητική και χρηματοοικονομική αναδιάρθρωση των Πανεπιστημίων και τον συνεχή επαναπροσδιορισμό των προγραμμάτων σπουδών που θα αντικατοπτρίζουν τις ανάγκες των πελατών και τις επιστημονικές εξελίξεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- ⁴⁰ **Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα**, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Αθήνα, 1999
- ⁴¹ www.yrpth.gr (Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων)
- ⁴² <http://www.iky.gr/> (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών)
- ⁴³ www.oEEK.gr (Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης)
- ⁴⁴ www.yrpth.gr
- ⁴⁵ http://www.yrpth.gr/el_ec_page969.htm (Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων- Περιγραφή Ελληνικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος & Διάγραμμα)
- ⁴⁶ ΦΕΚ –2 Φεβρουαρίου 2004, άρθρο 1.
- ⁴⁷ **Στοιχεία ΥΠΕΠΘ**, Υπηρεσία Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας, «*Εγκεκριμένα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών*», Αθήνα 2004.
- ⁴⁸ **Στοιχεία ΥΠΕΠΘ**, Δ/ση Οικονομικών Υποθέσεων, Τμήμα Β' (2003-2004).
- ⁴⁹ **Στοιχεία ΥΠΕΠΘ**, Δ/ση Οικονομικών Υποθέσεων, Τμήμα ΣΤ' Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Κατεύθυνσης (2003-2004).

50

www.europa.eu.int

51

Απόφαση αριθ. 182/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 1998 για το πέμπτο πρόγραμμα-πλαίσιο δράσεων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1998-2002) [Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 26 της 01.02.1999].

52

Απόφαση αριθ. 1513/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002 σχετικά με το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης με σκοπό τη συμβολή στη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου της έρευνας και στην καινοτομία (2002-2006) [Επίσημη Εφημερίδα L 232, 29.08.2002].

53

A. Barblan, S. Reichert, M. Schotte-Kmoch and U. Teicher, “*Implementing European Strategies in Universities: the Socrates Experience*”, **Kassel, Wissenschaftliches Zentrum für Berufs und Hochschulforschung der UGH Kassel**, Werkstattberichte, eds (2000).

54

Δ. Γ. Τσαούση, «*Η Ευρωπαϊκή Πρόκληση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*», **Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη - Gutenberg**, Αθήνα 1990, σελ.117-126.

55

European Commission, Joint Research Center, *Report on “The future of education between now and 2010”*, June 1999, pp.4-6.

56

European Commission, Communication, “*Making a European area of lifelong learning a reality*”, COM (2001) 678 of 21.10.2001, pp. 8-9.

57

Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD), ο.π., pp. 29-30.

58

S. Lagrosen, “*Quality management in Europe: a cultural perspective*”, **The TQM Magazine**, V. 14, No. 5, 2002, pp. 275-283.

-
- ⁵⁹ **Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ)**, «*Επισκόπηση, Ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών*» – Έκδοση 2003, σελ. 13.
- ⁶⁰ **Eugene H. Melan**, “*Implementing TQM: a contingency approach to intervention and change*”, **International Journal of Quality Science**, Volume 3, Number 2, 1998 pp. 126-146.
- ⁶¹ **Academic Cooperation Association (ACA)**, “*The Globalization of Education and Training: Recommendations for a Coherent Response of the European Union*”, **Study commissioned by the Directorate – General for Education and Culture, European Commission**, September 2000, pp. 54-56.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΦΟΡΕΙΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.0 Εισαγωγή

Στην προσπάθεια μας να κατανοήσουμε καλύτερα τι συμβαίνει με την αξιολόγηση στην υπόλοιπη Ευρώπη, παραθέτουμε τους φορείς αξιολόγησης των κυριότερων χωρών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι εφαρμόζουν την αξιολόγηση στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης για περίπου μία δεκαετία. Κατόπιν της παράθεσης αυτής ακολουθεί μία συγκριτική ανάλυση προκειμένου να διαπιστώσουμε τα θετικά αλλά και τα αρνητικά τους σημεία.

3.1 ΙΣΠΑΝΙΑ

National Agency for Quality Assessment and Accreditation of Spain (ANECA)

Το Εθνικό Κέντρο Αξιολόγησης και Διαπίστευσης της Ποιότητας της Ισπανίας (National Agency for Quality Assessment and Accreditation of Spain) είναι ένας ανεξάρτητος φορέας ο οποίος δημιουργήθηκε από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού το 2002. Αποτελείται από 18 μέλη, από τα οποία άλλα συμμετέχουν *ex officio*, άλλα ορίζονται από τον Υπουργό Παιδείας και άλλα ορίζονται ως εκπρόσωποι πανεπιστημιακών ή περιφερειακών αρχών. Έχει αντικαταστήσει το Συμβούλιο των Πανεπιστημίων το οποίο λειτουργούσε από το 1995 και διαχειρίστηκε το πρώτο εθνικό σχέδιο αξιολογήσεων που είχε εκπονήσει το Υπουργείο Παιδείας.

Οι λειτουργίες του φορέα αυτού όπως ορίζονται από το άρθρο 31.1 της ήδη κείμενης νομοθεσίας της Ισπανίας και αναφέρονται στην:

1. Αξιολόγηση και γνωστοποίηση της απόδοσης της Ανώτατης Παιδείας στην Ισπανία, μέσω μιας διαδικασίας η οποία οδηγεί στην πιστοποίηση και διαπίστευση με βάση αντικειμενικές και διαφανείς διαδικασίες.
2. Αύξηση της διαφάνειας και συγκρισιμότητας του Ισπανικού συστήματος εκπαίδευσης, με σκοπό την προώθηση και διασφάλιση της ποιότητας των πανεπιστημίων μέσω της εγκατάστασης μετρήσιμων, για την κοινωνία, κριτηρίων.

Αυτές οι διαδικασίες αξιολόγησης, πιστοποίησης και διαπίστευσης συνιστούν την εγκατάσταση των βάσεων για την δημιουργία της περιοχής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου το έτος 2010.

3.1.1. Δραστηριότητες ANECA στα πλαίσια των αντικειμενικών σκοπών της για την λειτουργία των Πανεπιστημίων.

1. Βελτίωση της ποιότητας τόσο του προσωπικού όσο και της έρευνας.
2. Επιλογή του πλέον ανταγωνιστικού εκπαιδευτικού προσωπικού.
3. Προώθηση της ενσωμάτωσης των Πανεπιστημίων στον Ευρωπαϊκό Φορέα Ανώτατης Εκπαίδευσης (European Area for Higher Education).
4. Πρόσβαση στην ποιότητα μέσω Πρακτορείου / Φορέα.

3.1.2. Αντικειμενικοί Στόχοι

1. Ενίσχυση της διαφάνειας, συγκρισιμότητας, συνεργασίας και ανταγωνισμού των Πανεπιστημίων, με σκοπό την βελτίωση του επιπέδου ποιότητας εις όλο.
2. Προώθηση της συνεχούς βελτίωσης της διδασκαλίας, της έρευνας και της διοίκησης των Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.
3. Παροχή εξειδικευμένων και συγκριτικών πληροφοριών στην Δημόσια Διοίκηση.
4. Ενημέρωση των φοιτητών, των οικογενειών τους και της κοινωνίας ως σύνολο για την ποιότητα των προγραμμάτων των πανεπιστημίων αλλά και των παρεχομένων υπηρεσιών.

Όλοι οι παραπάνω στόχοι επιτυγχάνονται μέσω θεσμικών αναφορών αξιολόγησης, οι οποίες οδηγούν στην πιστοποίηση της διαδικασίας με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο και

οι πραγματοποιούμενες δραστηριότητες προωθούν την ποιότητα των ενεργειών των Πανεπιστημίων.

Μέσω των διαφόρων προγραμμάτων τα οποία εφαρμόζονται έχουμε την αξιολόγηση, η οποία επιτυγχάνεται μέσω ελέγχων και της ανάλυσης μιας συγκεκριμένης κατάστασης σε μία δεδομένη στιγμή βασιζόμενη σε πληροφορίες της υπό αξιολόγησης μονάδας, η οποία και σχετίζεται με την προηγούμενη προκαθορισμένη μεθοδολογία.

Τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας αναφέρονται σε λεπτομερής έκθεση η οποία εμπεριέχει τις προτάσεις τις οποίες χρησιμοποιούν τα Πανεπιστήμια και οι Δημόσιες Διοικήσεις, για να εφαρμόσουν τις κατάλληλες πολιτικές για την βελτίωση της ποιότητας των Πανεπιστημιακών προγραμμάτων τους.

Η αξιολόγηση, πιστοποίηση και διαπίστευση των δραστηριοτήτων, η οποία θα γίνει κοινή πρακτική στην Ευρώπη τα επόμενα χρόνια, συνιστά το θεμέλιο λίθο για την μετέπειτα δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου το 2010.

Τα προγράμματα τα οποία θα οδηγήσουν προς την κατεύθυνση αυτή, είναι τα ακόλουθα.

1. Αξιολόγηση των Ιδρυμάτων
2. Πιστοποίηση
3. Διαπίστευση
4. Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Προσωπικού
5. Ευρωπαϊκή Σύγκλιση

3.1.3. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των Ιδρυμάτων με σκοπό την βελτίωση, ενισχύει την συνέχιση της εφαρμογής ενός πλάνου Ποιότητας των Πανεπιστημίων. Βασικός σκοπός του, είναι ο σχεδιασμός και η εφαρμογή διαδικασιών για την εξωτερική αξιολόγηση προγραμμάτων και υπηρεσιών, οι οποίες είχαν προηγουμένως αξιολογηθεί εσωτερικά από το ίδιο το Ίδρυμα. Επιπλέον, το θεσμικό Πρόγραμμα Αξιολόγησης, προωθεί την πραγματοποίηση σπουδών και αναλύει την αναγκαιότητα για τον προσδιορισμό κριτηρίων και οργάνων ένδειξης των δραστηριοτήτων του φορέα.

Οι αναπτυσσόμενες δραστηριότητες του προγράμματος αυτού θα προσδώσουν αξία στα Πανεπιστήμια, εφοδιάζοντας τα με υποστήριξη και συμβουλή ως προς την εφαρμογή των διαφόρων κριτηρίων και των παραμέτρων τους. Επιπλέον θα εγκατασταθούν πιλοτικά πειράματα τα οποία θα οδηγήσουν στην αναγνώριση της ποιότητας των προγραμμάτων και υπηρεσιών ή στην κυβερνητική αναγνώριση των νομίμων πτυχίων.

Αυτές οι δραστηριότητες αναφέρονται ακολούθως και αφορούν:

- A. Διεύρυνση την κουλτούρας της ποιότητας στα Πανεπιστημιακά Κέντρα.
- B. Αξιολόγηση για βελτίωση η οποία να σχετίζεται με πιστοποίηση και διαπίστευση των προγραμμάτων.
- Γ. Αύξηση των δραστηριοτήτων οι οποίες αναπτύσσονται στα πλαίσια των Πανεπιστημίων και οι οποίες επιβεβαιώνουν την συνέχιση και αποφεύγουν τον κατακερματισμό.

3.1.4. Πιστοποίηση

Η πιστοποίηση είναι μία εξωτερική διαδικασία αξιολόγησης, η οποία ζητείται εθελοντικά από το σώμα, ώστε να υπάρξει πρόσβαση. Μέσω αυτής ελέγχεται η συμμόρφωση ενός αριθμού προ εγκατεστημένων προδιαγραφών. Το αντικείμενο της αξιολόγησης αυτής, είναι μία διαδικασία η οποία μπορεί να λαμβάνει υπόψη τα αποτελέσματα της.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της πιστοποίησης αναφέρουν ότι:

1. **Είναι εθελοντική.** Προσδιορίζεται από την αίτηση μίας μονάδας μέσω της συμμετοχής σε μία ετήσια αναγγελία η οποία είναι απαραίτητη για την παρουσίαση της μονάδας/ συγκρότημα.
2. **Είναι προσωρινή.** Όταν επέλθει η λήξη του πιστοποιητικού μία νέα αξιολόγηση θα πρέπει να ζητηθεί στα πλαίσια της ανανέωσης.
3. Η θετική αξιολόγηση συνεπάγεται την **εκχώρηση ενός διακριτικού** με τίτλο **ANECA STAMP** το οποίο θα συνοδεύεται από συγκεκριμένη χρηματοδότηση των μονάδων εκείνων που επιτυγχάνουν το βραβείο ποιότητας.

Για το 2003 ο φορέας θα εκτελέσει ποικίλες δραστηριότητες εντός της σφαίρας της πιστοποίησης όπως είναι η:

- α. Αναγνώριση της Ποιότητας σε Διδακτορικά Προγράμματα
- β. Πιστοποίηση της Ποιότητας των πτυχίων των Πανεπιστημίων
- γ. Πιστοποιητικό Ποιότητας για Πανεπιστημιακές Βιβλιοθήκες.

3.1.5. Διαπίστευση

Πρόκειται για ένα καινούργιο χαρακτηριστικό τόσο στην Ισπανία όσο και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η αξιολόγηση που οδηγεί στην διαπίστευση είναι μία εξέταση αποτελεσμάτων τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να επιτύχεις τα αναμενόμενα κριτήρια και πρότυπα για κάθε τύπο βαθμίδας, ώστε να υπάρξει και η έγκριση της κυβέρνησης.

Η διαπίστευση επιτυγχάνεται με τις ακόλουθες ενέργειες.

- ο Σπουδές που οδηγούν σε εγκεκριμένα πτυχία.
- ο Σπουδές που οδηγούν σε διδακτορικά διπλώματα.
- ο Κέντρα τα οποία διαχειρίζονται σπουδές σε σχέση με ξένα εκπαιδευτικά συστήματα.

Πληροφορίες οι οποίες εγγυώνται την διαφάνεια του επιπέδου και του περιεχομένου των σπουδών πιστοποιούνται για το αντίστοιχο δίπλωμα και είναι ιδιαίτερα σχετικές με την αξιολόγηση της διαδικασίας διαπίστευσης.

Αυτή η διαπίστευση συνίσταται στην:

- Προώθηση της ποιότητας των πτυχίων.
- Ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την κατάσταση αυτών των πτυχίων.
- Ενίσχυση της κινητικότητας φοιτητών και καθηγητών.
- Τροφοδότηση της Δημόσιας Διοίκησης με σχετική πληροφόρηση για τα Πανεπιστήμια.

Ο φορέας αυτός διαχειρίζεται μελέτες σχετικές με την διαπίστευση σε πέντε μεγάλες θεματικές περιοχές και έχει δημιουργήσει την Διεθνή Επιτροπή Διαπίστευσης (National Accreditation Committee), η οποία αποτελείται από ανθρώπους οι οποίοι επανέκτησαν το δημόσιο και εθνικό τους κύρος στον τομέα της έρευνας και διδασκαλίας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Η κύρια λειτουργία της Επιτροπής είναι να επικυρώνει την αξιολόγηση της διαδικασίας.

3.1.6. Εκτίμηση του Εκπαιδευτικού Προσωπικού

Το Πρόγραμμα Αξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Προσωπικού αποβλέπει στην εκτίμηση της εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριότητας στα πλαίσια της υποχρέωσης του διδακτικού προσωπικού τόσο στα Ιδιωτικά όσο και στα Δημόσια Ιδρύματα.

Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε να εκδίδει αναφορές το Φεβρουάριο. Η αξιολόγηση από την ANECA γίνεται από πέντε επιστημονικές επιτροπές και κάθε μία αναφέρεται σε κάθε ένα από τα πέντε μεγάλα γνωστικά αντικείμενα τα οποία αποτελούν μέρος ολόκληρης της επιστημονικής έρευνας. Οι τομείς αυτοί διακρίνονται σε Κοινωνικές και Πολιτικές Επιστήμες, Ανθρωπιστικές Επιστήμες, Ερευνητικές Επιστήμες, Επιστήμες Υγείας και Τεχνολογικές Σπουδές.⁶²

3.2 ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA).

Ο Φορέας Διασφάλισης Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση στην Μεγάλη Βρετανία (The Quality Assurance Agency for Higher Education), έχει σαν αποστολή του, την διαφύλαξη της κοινής γνώμης ως προς πρότυπα ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης και την ενθάρρυνση της συνεχούς βελτίωσης της διοίκησης για την διατήρηση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.⁶³

Ιδρύθηκε το 1997 και λειτουργεί ως ανεξάρτητο σώμα εγκατεστημένο ως εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (limited by guarantee) η οποία φιλανθρωπικό χαρακτήρα. Τα μέλη της προέρχονται από τα σώματα που αντιπροσωπεύουν τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Από τα 14 μέλη του συμβουλίου του, άλλα διορίζονται από την

Κυβέρνηση, άλλα από τα ιδρύματα και άλλα συμμετέχουν *ex officio*. Υπάρχουν επίσης δύο παρατηρητές. Ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Παιδείας και ένας φοιτητής. Τέλος έχει ευθύνη για όλα τα Πανεπιστήμια και τα κολέγια.

Κύριος σκοπός του είναι η επιθεώρηση και η αναφορά σχετικά με την απόδοση των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης σε σχέση με την ποιότητα και τα πρότυπα. Το Ίδρυμα έχει δύο κύριες χρηματοδοτικές εισροές. Η μία αφορά εισφορές όλων των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της Μεγάλης Βρετανίας και η άλλη αφορά εισόδημα προερχόμενο από εκτέλεση συμβολαίων, για λογαριασμό τους, με το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Χρηματοδοτικό Συμβούλιο.⁶⁴

3.2.1. Όραμα

Το όραμα του φορέα αυτού είναι η προώθηση μιας κοινής πεποίθησης ότι η ποιότητα των παροχών και των προδιαγραφών στην απονομή τίτλων στην Ανώτατη Εκπαίδευση θα διαφυλάσσονται και θα αναβαθμίζονται. Αυτά θα επιτυγχάνονται με την συνεργασία με τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης για την προώθηση και υποστήριξη συνεχούς βελτίωσης στην ποιότητα, παροχή ακριβών και σαφών στοιχείων σχετικά με τις προδιαγραφές της ποιότητας, παροχή συμβουλών για τις εξουσίες απονομής τίτλων και πανεπιστημιακών διπλωμάτων, διευκόλυνση της ανάπτυξης στοιχείων αναφερομένων στην ύλη των μαθημάτων και τέλος προγράμματα διενέργειας ελέγχου επίδοσης σε επίπεδο προγραμμάτων και ιδρυμάτων.

3.2.2. Αξίες

1. Η σημασία της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
2. Η σημαντικότητα των ευθυνών των προπατόρων της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
3. Το κύρος της κοινής γνώμης για την Ανώτατη Εκπαίδευση.

3.2.3 Πρότυπα

1. Ακεραιότητα
2. Επαγγελματισμός
3. Υπευθυνότητα
4. Ευθύτητα

Ο Φορέας αυτός έχει αναπτύξει και δοκιμάζει μία νέα μέθοδος διασφάλισης ποιότητας. Η μέθοδος αυτή ξεκινά με τον Προσδιορισμό της Ποιότητας. Υπάρχουν δύο διαστάσεις ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Η μία αφορά την καταλληλότητα, των τοποθετημένων από το Ίδρυμα, προτύπων και η άλλη σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και των υποστηρικτικών μεθόδων της, οι οποίες παρέχουν ευκαιρίες στους φοιτητές να επιτύχουν τους στόχους τους.⁶⁵

Επιπλέον η νέα αυτή μέθοδος διασφαλίζει την ποιότητα απευθυνόμενη σε τρεις ανεξάρτητες περιοχές όπου:

- ◆ Η αναφορά στα επακόλουθα πρότυπα του προγράμματος σχετίζεται με την καταλληλότητα της επιδιωκόμενης μάθησης η οποία προσφέρεται από τα Ιδρύματα.
- ◆ Η αναφορά στην ποιότητα των ευκαιριών μάθησης σε ένα θέμα, σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα των παρεχομένων ευκαιριών μάθησης και διδασκαλίας
- ◆ Η αναφορά στη θεσμοθετημένη διοίκηση των Ιδρυμάτων ως προς τα πρότυπα και την ποιότητα.

Επισκέψεις αξιολόγησης διοργανώνονται για τη συλλογή, θεώρηση και εξακρίβωση αποδεικτικού υλικού σχετικά με την ποιότητα της εκπαίδευσης. Έξι είναι οι κεντρικοί τομείς της:

1. Εκπόνηση αναλυτικών προγραμμάτων. Περιεχόμενο και οργάνωση.
2. Διδασκαλία, μάθηση, αξιολόγηση.
3. Πρόοδος φοιτητών και επιδόσεις.
4. Υποστήριξη και καθοδήγηση φοιτητών.
5. Μαθησιακοί Πόροι.
6. Διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας.

Στα Ιδρύματα στα οποία δεν επιτυγχάνεται αξιολόγηση «εγκεκριμένης ποιότητας» γίνεται εκ νέου επίσκεψη μετά από 12 μήνες. Η συνεχιζόμενη αποτυχία να επιτύχουν αξιολόγηση «εγκεκριμένης ποιότητας», οδηγεί σε «μη ικανοποιητική» βαθμολόγηση με περαιτέρω συνέπειες όπως για παράδειγμα η μείωση χρηματοδότησης.

3.2.4. Εκτίμηση της Ποιότητας

Η εκτίμηση της ποιότητας συνίσταται στην ενδεδειγμένη προσδοκία ότι κάθε σύστημα με εξωτερική αξιολόγηση ποιότητας θα είναι όσο αποτελεσματικότερο γίνεται, θα αναλίσκει μόνο τις απαραίτητες πηγές του και θα εξελίσσεται από ένα δυναμικό Πανεπιστήμιο, σε ένα Ίδρυμα του οποίου η παρέμβαση είναι σε αντίστροφη αναλογία της επιτυχίας.

Επιπλέον η ποιότητα της έρευνας αξιολογείται και χρησιμοποιείται από νομικά πρόσωπα χρηματοδότησης Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, προκειμένου να γίνει ο υπολογισμός και η κατανομή κονδυλίων για την έρευνα.⁶⁶

3.3 ΓΑΛΛΙΑ

Comité National d' Evaluation (CNE)

Η Εθνική Επιτροπή Αξιολόγησης των δημοσίων Ιδρυμάτων της Γαλλίας (Comité National d' Evaluation) δημιουργήθηκε στις 26 Ιανουαρίου 1984. Από το 1989 λειτουργεί ως ανεξάρτητη διοικητική αρχή υπαγόμενη στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και αναστέλλει η ίδια τις εργασίες της, ενώ έχει και το προνόμιο της οικονομικής αυτονομίας. Αποτελείται από επιτροπή 25 μελών και από 24 άτομα διοικητικό προσωπικό. Από τα 25 μέλη της επιτροπής, (11) έντεκα εξ αυτών εκπροσωπούν την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα και 4 είναι εξέχουσες προσωπικότητες διορισμένες από τον εκάστοτε Υπουργό Παιδείας.

Η CNE έχει αναλάβει την παρατήρηση και αξιολόγηση του συνόλου των Πανεπιστημιακών δραστηριοτήτων, Σχολών και Ιδρυμάτων τα οποία τελούν υπό την εποπτεία του Υπουργού της Ανώτατης Παιδείας. Επιπλέον η επιτροπή αυτή εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο διοικείται ένα Εκπαιδευτικό Ίδρυμα καθώς και την πολιτική του. Επιπλέον αξιολογεί την ποιότητα της έρευνας και της εκπαίδευσης, την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, την διαρκή επιμόρφωση, το διορισμό του προσωπικού και την υποδοχή και παρακολούθηση των φοιτητών.

Πρέπει να τονιστεί ότι η CNE δεν έχει την δικαιοδοσία να αξιολογεί μεμονωμένα άτομα ή να εγκρίνει μαθήματα ή ακόμα τον καταμερισμό κρατικών κονδυλίων. Μπορεί όμως να δημιουργεί θεματικές και επιτροπές για όλα τα θέματα που αφορούν του στόχους της δημόσιας ανώτατης εκπαίδευσης.

Η διεξαγωγή της αξιολόγησης από την CNE οδηγεί σε μία σειρά από συμπεράσματα και προτάσεις τα οποία αποστέλλονται στο υπό αξιολόγηση Ίδρυμα. Η Επιτροπή αναφέρεται σε συνέχιση της αξιολόγησης η οποία συνίσταται σε συνάντηση της διοικητικής ομάδας του Ιδρύματος περίπου 18 μήνες από την δημοσίευση της αναφοράς. Σκοπός της συνάντησης αυτής είναι η μέτρηση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης κατά την λειτουργία της εγκατάστασης του προγράμματος.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της αξιολόγησης αναφέρονται ως ακολούθως:

1. Η αξιολόγηση βασίζεται τόσο σε ποσοτικά όσο και σε ποιοτικά στοιχεία. Δίνει προσοχή στο περιεχόμενο, τη συγκεκριμένη κατάσταση, την εξέλιξη και σε συγκεκριμένους στόχους του υπό αξιολόγηση Ιδρύματος.
2. Περιλαμβάνει δύο φάσεις. Μία εσωτερική και μία εξωτερική. Το υπό αξιολόγηση Ίδρυμα ετοιμάζει μία αναφορά εσωτερικής αξιολόγησης με βάση κάποιες κατευθύνσεις που του δίνονται από την Επιτροπή. Η αναφορά αυτή αναφέρεται στις δυνατότητες και αδυναμίες του Ιδρύματος καθώς και τις εκπαιδευτικές προοπτικές του.
3. Η αναφορά αξιολόγησης αναλύει τον τρόπο με τον οποίο τα Ιδρύματα προσδιορίζουν τα σχέδια τους και εκπληρώνουν τις αποστολές τους. Με τον τρόπο αυτό κρατά ενημερωμένη και την κοινή γνώμη για κάθε δραστηριότητα τους καθώς και άλλους χρηματοδοτικούς φορείς.
4. Η αξιολόγηση βασίζεται στον διάλογο μεταξύ της Επιτροπής και του υπό αξιολόγηση Ιδρύματος. Στα πλαίσια του διαλόγου αυτού ανακαλούνται τόσο η μεθοδολογία αξιολόγησης όσο και οι οδηγίες για εσωτερική αξιολόγηση.⁶⁷

3.3.1. Οργάνωση της Αξιολόγησης ενός Ιδρύματος

Δύο είναι τα βασικά βήματα για την αξιολόγηση ενός Ιδρύματος. Το πρώτο αφορά την εσωτερική αξιολόγηση και την οργάνωση του Ιδρύματος. Για το λόγο αυτό υπάρχουν

κάποιες «κατευθύνσεις /οδηγίες αξιολόγησης» οι οποίες πρέπει να περιλαμβάνουν όλο το προσωπικό. Το άλλο βήμα αναφέρεται στην οργάνωση και εναρμόνιση, από την Επιτροπή, εξωτερικής αξιολόγησης η οποία βασίζεται σε ίσης αξίας επιθεωρήσεις. Οι ειδικοί είναι Καθηγητές πανεπιστημίων, ανώτεροι διοικητικοί της εκπαίδευσης ή σημαντικοί οικονομικοί επαγγελματίες.

Το Ίδρυμα μπορεί να αρχίσει την αυτοαξιολόγηση του με την βοήθεια της Επιτροπής και τις οδηγίες της. Το Ίδρυμα έχει στη διάθεση του δύο ή τρεις μήνες για την συλλογή και συγκέντρωση στοιχείων τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στην αναφορά της εσωτερικής αξιολόγησης του.

Μετά την εξέταση της αναφοράς, όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς επιλέγουν κάποια εξειδικευμένα θέματα στα οποία οι ειδικοί είναι υπεύθυνοι. Η αναφορά των ειδικών διαρκεί τρεις ημέρες. Στην συνέχεια θα πρέπει να σταλεί στην Επιτροπή ένα μήνα μετά το πέρας της αποστολής. Το τελικό κείμενο στέλνεται από την Επιτροπή στον Πρόεδρο του ιδρύματος, συνοδευόμενο από συμπεράσματα και συστάσεις. Ο Πρόεδρος υποχρεούται να απαντήσει. Τέλος δημοσιεύεται μαζί με τη απάντηση του Προέδρου.

Ενώ αυτές οι αξιολογήσεις συνεχίζονται και τελειοποιούνται, μία διαδικασία παρακολούθησης των εξελίξεων δοκιμάζεται, προκειμένου να μετρηθεί η αξιολόγηση των κύριων δεικτών, να εξεταστούν τα επακόλουθα των συμβουλών καθώς και η εφαρμογή μακροχρόνιων συνθηκών οι οποίες έχουν συμφωνηθεί μεταξύ Πανεπιστημίων και Υπουργείου.

Η μέση διάρκεια ενός προγράμματος αξιολόγησης είναι περίπου ένα έτος και καθοδηγείται από μία ομάδα 5 έως 20 εμπειρογνομόνων με επικεφαλής ένα από τα μέλη της CNE.

Η CNE δημοσιεύει κάθε χρόνο, μία αναφορά με τα κυριότερα σημεία πάνω σε έναν ορισμένο αριθμό ερωτήσεων οι οποίες αφορούν την γενική πολιτική της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η όποια εφαρμογή των παρατηρήσεων που προκύπτουν από συμπεράσματα της Επιτροπής εξαρτάται από τον Υπουργό Παιδείας. Παράλληλα το Υπουργείο Παιδείας αξιολογεί με δικές του αξιολογήσεις κάθε τέσσερα χρόνια τα

διπλώματα τα οποία παρέχουν τα Γαλλικά Πανεπιστήμια λαμβάνοντας υπόψη του και τις αξιολογήσεις τις CNE.⁶⁸

3.4 ΔΑΝΙΑ

Danish Evaluation Institute

Η βελτίωση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση έγινε ο κύριος στόχος των μεταρρυθμίσεων των τελευταίων ετών και στη Δανία. Η αξιολόγηση αυτή γίνεται με διαφόρους τρόπους και εκλαμβάνει τις ακόλουθες μορφές.

- Συστηματική αξιολόγηση των προγραμμάτων στα Α.Ε.Ι.
- Εκτίμηση για μια μελλοντική ποιότητα του συστήματος η οποία θα περιλαμβάνει και μία αξιολόγηση του έργου που έχει ανατεθεί στο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα.
- Ανάπτυξη ενός μοντέλου για την κατανομή ενός μικρότερου μέρους των πόρων για τη βασική πανεπιστημιακή έρευνα με σκοπό τη δημιουργία κινήτρων για συνέχιση και ανάπτυξη της.

Το 1992 ιδρύθηκε ένα κέντρο για την αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας (Danish Centre for Quality Assurance and Evaluation of Higher Education). Σκοπός του κέντρου ήταν να καθοδηγεί την ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης για χάρη του Υπουργείου και να εξυπηρετεί τις ανάγκες Ιδρυμάτων τα οποία εμπλέκονται στα Προγράμματα αυτοαξιολόγησης. Επιπλέον το κέντρο αυτό οφείλει να εγγυάται την χρήση έγκυρων και αξιόπιστων μεθόδων αξιολόγησης και συγχρόνως θα πρέπει να προβλέπει την υποστήριξη και την πληροφόρηση σε όλα τα ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα της εκπαίδευσης.

Η λειτουργία του ξεκίνησε αρχικά με μια δοκιμαστική περίοδο πέντε ετών, η οποία κατόπιν επεκτάθηκε μέχρι το τέλος του 1999. Κατόπιν τούτου, η κυβέρνηση αποφάσισε ότι οι συστηματικές αξιολογήσεις πρέπει να γίνονται σε εθνικό επίπεδο για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και έτσι παρέχεται στο κέντρο καθεστώς μονιμότητας και αποφασίζεται η ίδρυση και άλλων παρόμοιων Ιδρυμάτων αξιολόγησης τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι αρμοδιότητες του κέντρου είναι οι παρακάτω:

1. Να προτείνει τρόπους αξιολόγησης της ανώτατης εκπαίδευσης
2. Να αναπτύσσει σχετικές μεθόδους στην αποτίμηση/αξιολόγηση των προγραμμάτων.
3. Να εμπνέει και να καθοδηγεί τα Α.Ε.Ι. προς μία κατεύθυνση πιο ποιοτική.
4. Να συγκεντρώνει εθνική και διεθνή εμπειρία στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων και στην ανάπτυξη της ποιότητας.

Επιπροσθέτως, το κέντρο αξιολογεί νέα προγράμματα μετά τη δοκιμαστική τους περίοδο και προγράμματα για τα οποία το Υπουργείο βρίσκει ότι υπάρχει ανάγκη για αξιολόγηση της ποιότητας τους.⁶⁹

Μία αξιολόγηση περιλαμβάνει πέντε φάσεις σε μία περίοδο 9-12 μηνών:

1. Σχεδιασμός
2. Αυτοαξιολόγηση
3. Επιθεώρηση κατόπιν έρευνας ανάμεσα σε φοιτητές, αποφοίτους και εργαζομένους.
4. Παρατήρηση από σώμα ανεξάρτητων αξιολογητών
5. Τελικός απολογισμός

Η ανάγκη όμως για ένα Ίδρυμα Αξιολόγησης γινόταν πιο επιτακτική. Μετά την έλευση της λειτουργίας του Κέντρου, την ίδια χρονιά (1999) ψηφίστηκε από το Δανέζικο Κοινοβούλιο ένας νέος φορέας αξιολόγησης. Το Δανέζικο Ίδρυμα Αξιολόγησης (EVA). Ο λόγος της δημιουργίας του υπήρξε η επιτυχημένη εξωτερική αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης στον τομέα της διδασκαλίας και μάθησης.

Το ίδρυμα αυτό έχει δύο κύριους σκοπούς. Να δεσμευτεί ως προς τις δικές του συστηματικές πρωτοβουλίες αξιολόγησης και να λειτουργήσει ως ένα εθνικό κέντρο γνώσης, πληροφοριών και ανάπτυξης στον τομέα της αξιολόγησης της εκπαίδευσης. Ο διττός αυτός ρόλος του αντανακλάται τόσο στην οργανωτική του δομή όσο και στο ετήσιο πρόγραμμα δράσης του.

Κάθε χρόνο το EVA σχεδιάζει το πρόγραμμα των δραστηριοτήτων του για την επόμενη χρονιά. Το πρόγραμμα αυτό προσδιορίζει τον μεγάλο αριθμό των σχεδίων που αναλαμβάνει κατόπιν εντολής της Κυβέρνησης.

Το 2001 το τμήμα που έχει την ευθύνη για την γνώση και την παροχή πληροφοριών για την αξιολόγηση, πραγματοποίησε μία μεγάλη έρευνα τόσο ως προς την μεθοδολογία πιστοποίησης όσο και του τρόπου ενδυνάμωσης των πληροφοριών και διασποράς των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος.

Το κύριο μέρος των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος βασίζεται σε δικές του πρωτοβουλίες οι οποίες παρουσιάζονται στο ετήσιο πρόγραμμα του.

Οι μέθοδοι αξιολόγησης ποικίλουν ανάλογα με τον τομέα του θέματος. Μία αξιολόγηση μπορεί να περιλαμβάνει είτε ολόκληρο το πρόγραμμα σπουδών, είτε μεμονωμένα μαθήματα, είτε σχέσεις μεταξύ μαθημάτων, είτε σχέσεις του Ιδρύματος με άλλα Ιδρύματα ή και την Κυβέρνηση.

Η EVA διευθύνει μία προκαταρτική έρευνα για κάθε αξιολόγηση η οποία παίρνει την μορφή διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών τα οποία εμπλέκονται στο κάθε μάθημα. Επίσης προσχεδιάζει περίπλοκες συνθήκες παραπομπών για κάθε αξιολόγηση παρουσιάζοντας τόσο τους σκοπούς όσο και το πλαίσιο αυτής. Τέλος το κάθε Ίδρυμα πραγματοποιεί μία αυτοαξιολόγηση παρουσιάζοντας τα δυνατά και αδύνατα σημεία του.

Συνοψίζοντας τις δραστηριότητες του Ιδρύματος το οποίο λειτουργεί ως ανεξάρτητος φορέας θα λέγαμε ότι σκοπός του είναι:

1. Η ανάπτυξη μεθόδων για αξιολόγηση της ποιότητας διδασκαλίας και γνώσης.
2. Η ανάπτυξη των κυρίων σημείων της ποιότητας της εκπαίδευσης και διδασκαλίας μέσω ενός συστήματος αξιολόγησης.
3. Η συνεργασία με δημόσιους οργανισμούς και Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και συμβουλή του σε θέματα σχετικά με την ποιότητα.
4. Το εθνικό κέντρο γνώσης της εθνικής και υπερεθνικής εμπειρίας στην εκπαιδευτική αξιολόγηση.⁷⁰

3.5 ΣΟΥΗΔΙΑ

National Agency for Higher Education

Η Σουηδία παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς εκεί επιτεύχθηκε πλήρης πολιτική συναίνεση για την παιδεία. Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην διάρκεια του πρώτου μέρους του αιώνα, κυριαρχούνταν από ένα νέο είδος σκέψης βάσει της οποίας η εκπαίδευση θα πρέπει να συμμετέχει και στην ανάπτυξη της κοινωνίας και όχι να ικανοποιεί μόνο ατομικές ανάγκες.⁷¹

Μόλις τα τελευταία χρόνια εμφανίστηκε οργανωμένη και τακτική αξιολόγησης της εκπαίδευσης σε πανεπιστήμια και κολέγια. Για κάποιο διάστημα τα ιδρύματα αυτά χρησιμοποίησαν την αξιολόγηση των μαθημάτων με στόχο να δημιουργήσουν την βάση για βελτιώσεις. Με εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1993 τα πανεπιστήμια και τα κολέγια θεωρήθηκαν υπεύθυνα για την συνολική αξιολόγηση των δραστηριοτήτων τους θεωρώντας ότι ένα ποιοτικό σύστημα για την προπτυχιακή εκπαίδευση αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για ένα σύστημα μεταβίβασης πρωτοβουλιών που στηρίζεται σε ποσοτικά αποτελέσματα.⁷²

Για κάθε χρονική περίοδο τριών ετών όλα τα Ιδρύματα θα επεξεργάζονται σχέδια ανάπτυξης της ποιότητας τους τα οποία θα αξιολογούνται από το Εθνικό Γραφείο για την Ανώτατη Εκπαίδευση. Συγχρόνως τα Πανεπιστήμια είναι υπεύθυνα να δώσουν στον φοιτητή την βοήθεια που χρειάζεται ως προς την επιλογή των μαθημάτων που θα παρακολουθήσει καθώς και τις σωστές κατευθύνσεις για να μπορέσει να μελετήσει επιστημονικά ένα αντικείμενο. Τόσο οι καθηγητές όσο και οι άλλοι εργαζόμενοι στον ακαδημαϊκό χώρο εμπλέκονται εξ ολοκλήρου στην ανάπτυξη και ανανέωση της γνώσης καθώς και στην παροχή διαφόρων υποστηρικτικών μέσων όπως βιβλιοθήκες και Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές για την καλύτερη προσέγγιση της.⁷³

Το κράτος έχει ολοκληρωτικά την ευθύνη για την ποιότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και τον πλήρη έλεγχο του έργου. Σε εθνικό επίπεδο το Εθνικό Γραφείο (Högskoleverket) για την Ανώτατη Εκπαίδευση είναι υπεύθυνο για την αξιολόγηση, παρακολούθηση και ανάλυση του έργου. Η εθνική αξιολόγηση και η έρευνα γίνονται κατόπιν είτε πρωτοβουλίας του Εθνικού Γραφείου είτε κατόπιν αιτήματος της

Κυβέρνησης. Τα αποτελέσματα της Εθνικής Αξιολόγησης δημοσιεύονται ώστε να έχει πρόσβαση σε αυτά ο οποιοσδήποτε ενδιαφέρεται.

Το Εθνικό Γραφείο για την Ανώτατη Εκπαίδευση δημιουργήθηκε το 1995 και διοικείται από τον Πρύτανη του Πανεπιστημίου και ένα Συμβούλιο 11 μελών διορισμένων από την Κυβέρνηση. Επιπλέον το γραφείο αριθμεί 140 υπαλλήλους και τα γραφεία του βρίσκονται στη Στοκχόλμη. Οι σκοποί του αναφέρονται παρακάτω και αφορούν:

1. Επιθεώρηση της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης καθώς αξιολογεί τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα ως προς τα προπτυχιακά τους προγράμματα και τους στόχους τους μία φορά κάθε έξι χρόνια.
2. Εξέταση αιτήσεων για απονομή βραβείων στα Ιδρύματα αυτά.
3. Επίβλεψη των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Αυτό σημαίνει συμμόρφωση προς τους νόμους και τους κανονισμούς οι οποίοι σχετίζονται με την Ανώτατη Εκπαίδευση.
4. Αναθεώρηση και ανάλυση του συστήματος της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
5. Αξιολόγηση τίτλων σπουδών εκτός των συνόρων της χώρας.
6. Ανανέωση και ανάπτυξη της Εκπαίδευσης μέσω ανάπτυξης των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων.
7. Πληροφορίες ως προς τα εκπαιδευτικά προγράμματα και ενθάρρυνση των φοιτητών για εγγραφές στα πανεπιστήμια.

Τέλος το Γραφείο ξεκίνησε το 2001 να πραγματοποιεί εθνικές αξιολογήσεις οι οποίες σχετίζονται με ολόκληρα εκπαιδευτικά προγράμματα και οι οποίες γίνονται σε συνεχή βάση. Επιπλέον αναγνωρίζει το δικαίωμα του Ιδρύματος να δημιουργήσει περιοχές έρευνας και ανάπτυξης.⁷⁴

3.6 ΦΙΛΑΝΔΙΑ

Finnish Higher Education Evaluation Council (FINHEEC)

Το Φιλανδικό Συμβούλιο Αξιολόγησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι ένας ανεξάρτητος φορέας, επιχορηγούμενος από το Υπουργείο Παιδείας, το οποίο βοηθά τα Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία και το Υπουργείο Παιδείας σε θέματα τα οποία σχετίζονται με την αξιολόγηση. Οι δραστηριότητες του Συμβουλίου καλύπτουν 20 Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και 29 Πολυτεχνικές Σχολές. Επίσης είναι εκείνο που οργανώνει αξιολογήσεις της ποιότητας εργασίας, των προγραμμάτων και των θεματικών ενοτήτων των Ιδρυμάτων αυτών. Επιπλέον παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες προς Πανεπιστήμια και Υπουργεία για θέματα αξιολόγησης.

Τα καθήκοντα του Συμβουλίου το οποίο ιδρύθηκε με βάση το Νόμο 1320 του 1995 παρατίθενται στη συνέχεια.

1. Βοηθά τα Ινστιτούτα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και το Υπουργείο Παιδείας στην αξιολόγηση.
2. Αξιολογεί το εσωτερικό σύστημα διασφάλισης ποιότητας των Ιδρυμάτων.
3. Αρχική και μόνο πιστοποίηση των Ιδρυμάτων του μη Πανεπιστημιακού τομέα.
4. Πιστοποιεί προγράμματα επαγγελματικού χαρακτήρα και των δύο τομέων
5. Παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες προς τα Πανεπιστήμια και το
6. Ενημερώνει το Υπουργείο Παιδείας σε θέματα αξιολόγησης.
7. Ερευνά για την ανάπτυξη μεθοδολογιών αξιολόγησης
8. Πραγματοποιεί διάχυση των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης.

Ο σκοπός του FINHEEC είναι η μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της Ανώτατης Εκπαίδευσης μέσω της αξιολόγησης. Εκτός των άλλων, το Συμβούλιο δίνει έμφαση στον ρόλο της αξιολόγησης στην Ανώτατη Εκπαίδευση αλλά και την επικοινωνιακή αξιολογική προσέγγιση στα υπό αξιολόγηση έργα. Αποτελείται από 12 μέλη τα οποία ορίζονται από τους φορείς που εκπροσωπούν. Μεταξύ των μελών αυτών είναι και δύο φοιτητές.

Το Φιλανδικό Συμβούλιο Αξιολόγησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης διέπεται από έξι αρχές, οι οποίες σχετίζονται με την λειτουργία του.

1. **Ανεξαρτησία.** Το FINHEEC είναι ένας ανεξάρτητος φορέας της εκπαιδευτικής διοίκησης των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων όσον αφορά τις μεθόδους και τους σκοπούς που εφαρμόζουν.
2. **Αρτιότητα Γνώσεων.** Οι καλύτεροι διαθέσιμοι Φιλανδοί αλλά και ειδικοί από το εξωτερικό χρησιμοποιούνται στις αξιολογήσεις. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή αξιοποιούν την υπάρχουσα αξιολόγηση υλικών και έρευνας. Μία σε βάθος ανασκόπηση των Ιδρυμάτων αυτών προσφέρει στους ειδικούς την διαβεβαίωση που χρειάζονται. Όσον αφορά την εξωτερική αξιολόγηση από ομάδα ερευνητών αυτή γίνεται ανεξάρτητα από το περιεχόμενο των εσωτερικών αναφορών.
3. **Ποικιλομορφία.** Οι σκοποί της αξιολόγησης ενστερνίζονται διαφόρων ειδών οργανισμούς και φαινόμενα τα οποία αντανακλώνται στην προσέγγιση της αξιολόγησης βάση των μεθόδων οι οποίες περιγράφουν τους σκοπούς από διάφορες οπτικές γωνίες αλλά και χρησιμοποιούμενες στρατηγικές.
4. **Αλληλεπίδραση.** Τα Ιδρύματα μπορεί να επηρεάσουν την επιλογή των στόχων, των μεθόδων αλλά και το σημείο εστίασης της αξιολόγησης. Σε αυτό το εγχείρημα συμμετέχουν άνθρωποι από διαφορετικούς τομείς αξιολόγησης και με διαφορετικά ενδιαφέροντα.
5. **Διαφάνεια.** Τόσο οι σκοποί της αξιολόγησης όσο και οι μέθοδοι και τα αποτελέσματα δημοσιοποιούνται και καταχωρούνται σε αρχεία.
6. **Απήχηση.** Σκοπός της αξιολόγησης είναι ο εφοδιασμός των Ιδρυμάτων με τα κατάλληλα εργαλεία ώστε να υπάρξει καλύτερη κατανόηση της ακολουθούμενης πολιτικής τους αλλά βελτίωση αυτών .

Η ίδρυση του Συμβουλίου Αξιολόγησης και ο διαχωρισμός των αξιολογικών δραστηριοτήτων από την άμεση εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας περιελάμβανε την ιδέα της προστασίας της ανεξαρτησίας των αξιολογήσεων. Τόσο στην καθοδήγηση των αξιολογήσεων, όσο και στην ανάπτυξη μεθόδων και στην οργάνωση μέτρων παρακολούθησης, το Συμβούλιο Αξιολόγησης συνεργάζεται με παρόμοιους οργανισμούς όπως τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και η Ακαδημία της Φιλανδίας, το συμβούλιο των Πρυτάνεων, οι φοιτητικές ενώσεις και το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας. Η Φιλανδική Ακαδημία κατευθύνει και αυτή αξιολογήσεις σχετικές με την λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.

Η διαφορά ανάμεσα στο Συμβούλιο Αξιολόγησης και την Φιλανδική Ακαδημία είναι η εξής: Η φιλανδική Ακαδημία είναι υπεύθυνη για την Αξιολόγηση της Έρευνας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων ενώ το Συμβούλιο Αξιολόγησης είναι υπεύθυνο για την αξιολόγηση η οποία σχετίζεται με τους υπόλοιπους τομείς δραστηριοτήτων όπως π.χ. διδασκαλία, προγράμματα σπουδών.

Η ιδέα της αξιολόγησης πρωτοεμφανίστηκε το 1985 από μία ομάδα ατόμων του Φιλανδικού Υπουργείου Παιδείας. Η αναφορά της ομάδας αυτής αναφερόταν ξεκάθαρα στην ανάγκη της αξιολόγησης τονίζοντας ότι όταν γίνεται σε επαγγελματικό επίπεδο μπορεί να βοηθήσει τα Πανεπιστήμια να αντιμετωπίσουν τις υπάρχουσες ανάγκες τους, να βελτιώσουν την ποιότητα των δραστηριοτήτων τους και να αντιμετωπίσουν τις αδυναμίες τους. Επιπλέον εξέφρασαν την γνώμη ότι η ανάγκη μιας αυτοαξιολόγησης θα είχε θετικά αποτελέσματα για τα ίδια τα πανεπιστήμια. Για το λόγο αυτό συνέστησαν δύο ειδών αξιολογήσεις. Η μία θα αφορούσε τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και τα τμήματα τους και η άλλη τις μεθόδους έρευνας και διδασκαλίας. Από το 1980 έως το 1990 σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές στην Φιλανδική δημόσια διοίκηση. Από το 1992 έως το 1995 το Υπουργείο Παιδείας εφάρμοσε πιλοτικά ένα πρόγραμμα αξιολόγησης των πανεπιστημίων το οποίο και εδραίωσε με νόμο στο τέλος του 1995.

Οι τύποι των αξιολογήσεων οι οποίοι υιοθετήθηκαν από το FINHEEC είναι οι ακόλουθοι:

- Επίσημες Αξιολογήσεις
 - Αξιολογήσεις για την διαπίστευση των πολυτεχνείων
 - Διαπίστευση των επαγγελματικών μαθημάτων
 - Αξιολόγηση των αιτήσεων για βράβευση των πολυτεχνικών μεταπτυχιακών διπλωμάτων.
- Αξιολογήσεις υποκινούμενες από το Συμβούλιο
 - Αξιολόγησης Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων
 - Προγραμμάτων σπουδών και θεματικών ενοτήτων (Προγράμματα Μεταπτυχιακών σπουδών)
- Αξιολογήσεις κατόπιν εντολής του Υπουργείου Παιδείας
 - Επιλογή των κέντρων Αριστοποίησης της Εκπαίδευσης στον τομέα των πανεπιστημίων.

Η διαδικασία της διαπίστευσης περιλαμβάνει μία ανασκόπηση των σχετικών εγγράφων (αίτηση), μία επίσκεψη στο Ίδρυμα και μία ανάδραση των αποτελεσμάτων της επίσκεψης αυτής. Η τελική απόφαση - καταφατική ή αρνητική παίρνεται από μία υποεπιτροπή. Σκοπός της πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών είναι η βαθμολόγηση τους στη βάση της ικανότητας τους να προσφέρουν εκπαιδευτικές υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Η ισχύς της πιστοποίησης αυτής είναι 4 χρόνια⁷⁵

3.7 ΟΛΛΑΝΔΙΑ

α. Netherlands Association of Universities of Professional Education (HBO-raad)

Το επίκεντρο της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ολλανδία είναι η Ποιότητα. Τα τελευταία χρόνια η ευθύνη για τον καθορισμό και θέσπιση αυστηρότερων προτύπων στην εκπαίδευση έχει μετατεθεί τόσο στα σχολεία όσο και στα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα.

Η Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ολλανδία περιλαμβάνει 50 Πανεπιστήμια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (UPEs) και 14 Πανεπιστήμια, ένα από τα οποία προσφέρει και εξ' αποστάσεως εκπαίδευση. Τα Πανεπιστήμια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης προσφέρουν πτυχίο τετραετούς φοίτησης και επιπλέον προσφέρουν μεγάλη ποικιλία μεταπτυχιακών προγραμμάτων και πρακτικής άσκησης.

Ο Οργανισμός των Πανεπιστημίων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (HBO-raad), ιδρύθηκε το 1975 με κύριο στόχο την ανάπτυξη επαγγελματικής εκπαίδευσης υψηλών προδιαγραφών σε σχέση με τις επικρατούσες κοινωνικές, πολιτιστικές και τεχνολογικές συνθήκες αλλά και την προώθηση των ενδιαφερόντων και δραστηριοτήτων των μελών του. Οι κύριοι σκοποί του είναι:

- Προώθηση των ενδιαφερόντων που σχετίζονται με τις συνθήκες τις οποίες τα Ιδρύματα αυτά αναμένεται να αποδώσουν.
- Προώθηση των ενδιαφερόντων όπως οι υπάλληλοι του οργανισμού των Πανεπιστημίων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

- Προώθηση των ενδιαφερόντων που σχετίζονται με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα αυτών.
- Προώθηση αμοιβαίας συμβολής και διοικητικής σύμπνοιας μεταξύ των Πανεπιστημίων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
- Εφαρμογή της διασφάλισης της ποιότητας σε κάθε τομέα.

Ο Οργανισμός αυτός περιλαμβάνει 50 Πανεπιστήμια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και δρα ως ιδιωτικός μη-κερδοσκοπικός φορέας που ανήκει στα Πανεπιστήμια αυτά. Έχει ευθύνη μόνο για τον μη-πανεπιστημιακό τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Όλα τα μέλη του UPEs πληρώνουν ετήσια συνδρομή, η οποία ποικίλει ως προς τον αριθμό των εγγεγραμμένων, κάθε χρόνο, φοιτητών.

Ο οργανισμός αυτός διευθύνεται από ανεξάρτητο διευθυντή – συντονιστή, ο οποίος κάνει τετραετή θητεία. Επιπλέον ο οργανισμός αυτός δεν υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας. Το ανώτερο συμβούλιο του οργανισμού αποτελείται από έξι μέλη των Πανεπιστημίων. Το μεγαλύτερο Τμήμα του είναι το Τμήμα Διασφάλισης Ποιότητας, το οποίο και έχει την ευθύνη της προετοιμασίας και παροχής βοήθειας των ανεξάρτητων επιτροπών επισκεπτών και αποτελείται από 30 εργαζομένους.

Κάθε Ανώτερο Επαγγελματικό Ίδρυμα, έχει την ευθύνη της τακτικής αξιολόγησης των δραστηριοτήτων του. Αυτή η αυτοαξιολόγηση γίνεται από αρμόδιο προσωπικό του Ιδρύματος με βάση την αξιολόγηση της επιτροπής ελέγχου. Οι διαπιστώσεις παρουσιάζονται σε τακτά διαστήματα σε ξεχωριστή έκθεση αυτοαξιολόγησης. Όσον αφορά την εξωτερική αξιολόγηση τους αυτή γίνεται από ανεξάρτητους ειδικούς, οι οποίοι έχουν την ευθύνη της αξιολόγησης της ποιότητας διδασκαλίας. Οι διαπιστώσεις στον κλάδο αυτό δημοσιεύονται σε δημόσιες εκθέσεις.⁷⁶

β. Association of Universities in the Netherlands (VSNU)

Στα πλαίσια της αξιολόγησης της ποιότητας στα Πανεπιστήμια της Ολλανδίας, δημιουργήθηκε το 1985 ένας ανεξάρτητος μη-κερδοσκοπικός φορέας ο οποίος ανήκει στα Πανεπιστήμια και έχει την ευθύνη μόνο για τον Πανεπιστημιακό τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Ο οργανισμός αυτός αποτελεί εξωτερικό φορέα αξιολόγησης των Πανεπιστημίων. Με βάση ένα σύστημα επίβλεψης μετά από κάθε αξιολόγηση, αξιολογεί τον τρόπο που αυτή έγινε με βάση κριτήρια ανεξαρτησίας και διαφάνειας. Το 2002 ιδρύθηκε ένας άλλος οργανισμός Διαπίστευσης των Ολλανδικών Πανεπιστημίων ο οποίος ασχολείται με την μετά αξιολόγηση των Ιδρυμάτων και ελέγχει αν πληρούνται όλα τα κριτήρια αξιολόγησης.

Κύριες δραστηριότητες του VSNU είναι η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων σε κάθε επίπεδο του προγράμματος αλλά και η αξιολόγηση της έρευνας. Οι κύριοι στόχοι των δραστηριοτήτων συνοψίζονται στην, βελτίωση, την διαπίστευση, την μετρησιμότητα και τις πληροφορίες που παρέχουν τα ιδρύματα.

Τα κριτήρια για την αξιολόγηση, τα οποία βασίζονται σε διεθνή πρότυπα είναι:

1. Οι στόχοι και αντικειμενικοί σκοποί του Ιδρύματος
2. Κριτήρια που ισχύουν στην αγορά εργασίας.

Τα κύρια θέματα αξιολόγησης αφορούν τους στόχους και σκοπούς των προγραμμάτων, το περιεχόμενο αυτών, τις μεθόδους διδασκαλίας, την ποιότητα των δραστηριοτήτων αλλά και του εκπαιδευτικού προσωπικού και πολλούς άλλους τομείς.

Η διαδικασία αξιολόγησης γίνεται είτε εσωτερικά από το Ίδρυμα είτε με την βοήθεια εξωτερικών επιθεωρητών. Η έκθεση αξιολόγησης αποστέλλεται στο αρμόδιο υπό έλεγχο τμήμα και τα αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτή δημοσιοποιούνται. Τα τελευταία τρία χρόνια έχουν αξιολογηθεί περισσότερα από 50 εκπαιδευτικά προγράμματα και περισσότερα από 50 ερευνητικά προγράμματα.⁷⁷

γ. Netherlands Accreditation Organization (NAO)

Ο Οργανισμός Διαπίστευσης της Ολλανδίας δημιουργήθηκε το 2002 από το Ολλανδικό Υπουργείο Παιδείας και έχει την ευθύνη για ολόκληρη την Ανώτατη Εκπαίδευση μέσω της πιστοποίησης προγραμμάτων, ως το τελικό βήμα στη διασφάλιση της ποιότητας. Μέσα στο 2003 υπάρχει η προοπτική σύνδεσης με την Φλαμανδική Κοινότητα του Βελγίου.

Η δημιουργία του κρίθηκε απαραίτητη, βάση της ανάγκης για εγκατάσταση ενός συστήματος αξιολόγησης των υπάρχοντων μαθημάτων τα οποία παρέχονται από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης της γνώσης στην αγορά εργασίας, η διαπίστευση δείχνει να διαφυλάττει τα πρότυπα της ποιότητας των προγραμμάτων αυτών με βάση ορισμένα κριτήρια όπως είναι η:

1. Δημιουργία διαφάνειας στο εκπαιδευτικό σύστημα
2. Διασφάλιση της ανεξαρτησίας της αξιολόγησης.
3. Ικανότητα διεθνούς σύγκρισης μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών.
4. Ικανότητα ξένων καθηγητών να διδάξουν σε Ολλανδικά Πανεπιστήμια.
5. Συνέχιση της ανάπτυξης της ποιότητας των Ολλανδικών μαθημάτων.

Με βάση όλες τις παραπάνω κατευθύνσεις ο Οργανισμός αυτός, με βάση τις πληροφορίες που αφορούν τα ακαδημαϊκά μαθήματα, προ-ενεργεί κάνοντας αρχικά διάλογο με τα Πανεπιστήμια, τους φοιτητές και την αγορά εργασίας.

Το πλαίσιο λειτουργίας του περιλαμβάνει, διαπίστευση των ήδη υπάρχοντων μαθημάτων και αξιολόγηση των νέων διπλωμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης με ταυτόχρονη διεύρυνση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων της πόσον πανεπιστημιακής κοινότητας.

Στη σύνοδο των Ευρωπαίων Υπουργών Παιδείας στην Μπολόνια το 1999, όλες οι συμμετέχουσες χώρες συνέκλιναν προς την δημιουργία ενός κοινού Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού συστήματος. Εξαιτίας της ραγδαίας ανάπτυξης και της παγκοσμιοποίησης, ο Ολλανδός Υπουργός συμφώνησε στην αναδιάρθρωση των ήδη

υπαρχόντων Πανεπιστημίων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αλλά και της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης.⁷⁸

3.8 ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Higher Education Authority

Η Επιτροπή Ανώτατης Εκπαίδευσης της Ιρλανδίας δημιουργήθηκε το 1997 και υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας. Έχει την ευθύνη για την συνεχή αξιολόγηση όλων των πτυχών της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Καθώς τα Πανεπιστήμια είναι αυτόνομα Ιδρύματα, η αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης έχει αφεθεί στις επιμέρους σχολές. Όσον αφορά τις εξωτερικές αξιολογήσεις, αυτές πραγματοποιούνται με ευθύνη των ίδιων των ιδρυμάτων.

Η προσέγγιση της διασφάλισης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση είναι ένας συνδυασμός των δεικτών ανάπτυξης απόδοσης και των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου ποιότητας μέσα στις σχολές, με τον κατάλληλο εξωτερικό έλεγχο και την βοήθεια διαμέσου της προτεινόμενης μονάδας ακαδημαϊκού ελέγχου εντός της Επιτροπής Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας τόσο οι πρυτάνεις των Πανεπιστημίων όσο και η Επιτροπή Ανώτατης Εκπαίδευσης έχουν συστήσει μία κοινή ομάδα εργασίας για την εκπόνηση των κατάλληλων δεικτών απόδοσης για τον Πανεπιστημιακό Τομέα. Οι δείκτες αυτοί καλύπτουν το ευρύτερο δυνατό πεδίο δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της διδασκαλίας και της έρευνας.⁷⁹

Οι κύριες λειτουργίες της Επιτροπής Ανώτατης Αξιολόγησης είναι:

1. Περαιτέρω ανάπτυξη της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
2. Διατήρηση μιας συνεχιζόμενης ανασκόπησης των αναγκών και της ζήτησης για την Ανώτατη Εκπαίδευση.
3. Προώθηση για την επίτευξη της ευκαιρίας για εφαρμογή της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

Με βάση ένα νόμο του 1997 δόθηκαν περισσότερες αρμοδιότητες στην Επιτροπή αυτή όπως: Η ανάπτυξη στρατηγικών σχεδίων για τα Πανεπιστήμια, η διασφάλιση της ποιότητας των διαδικασιών τους και η πολιτικές ίσων ευκαιριών που εφαρμόζουν. Πέραν όλων αυτών των δράσεων, η Επιτροπή είναι επιφορτισμένη και με ενέργειες που σχετίζονται με τα οικονομικά στοιχεία των Πανεπιστημίων.

Η επιτροπή δημοσιεύει ετήσια έκθεση, η οποία παρουσιάζει τα στοιχεία τα οποία σχετίζονται με την λειτουργία της όπως επίσης και οικονομικά στοιχεία. Τέλος οι συναντήσεις της Επιτροπής πραγματοποιούνται κάθε δύο μήνες και σε κάθε μία από αυτές γίνεται αναφορά τόσο στα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων όσο και στους προϋπολογισμούς τους αλλά και τις ερευνητικές τους δραστηριότητες.⁸⁰

3.9 ΑΥΣΤΡΙΑ

α. Fachhochschule Council

Το αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό γνώρισμα του συστήματος της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Αυστρία μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90, ήταν ο υψηλός βαθμός ομοιομορφίας του συστήματος. Αντίθετα με άλλες βιομηχανοποιημένες χώρες, η επέκταση του συστήματος της Ανώτατης Εκπαίδευσης δεν συνοδευόταν από μία επέκταση μη πανεπιστημιακών εναλλακτικών δυνατοτήτων σε επίπεδο πτυχίου. Η Ανώτατη Εκπαίδευση, στην αυστριακή αντίληψη, ήταν συνώνυμη με την πανεπιστημιακή έρευνα. Προσπάθειες για την τροποποίηση του μετά-δευτεροβάθμιου τομέα έγιναν το 1990, το οποίο αποτέλεσε και τη βάση για την ίδρυση του Fachhochschule τομέα.

Σύμφωνα με τον Οργανωτικό Νόμο για τα Πανεπιστήμια του 1993 και το αξιολογικό μοντέλο, η αξιολόγηση είναι ένα σύστημα πληροφόρησης το οποίο ελέγχει τα αποτελέσματα προόδου της πανεπιστημιακής επίδοσης καθώς επίσης και τα αποτελέσματα των μέτρων καθοδήγησης που έχουν ληφθεί από τα πανεπιστήμια και τις μετα-πανεπιστημιακές σπουδές. Σύμφωνα με το νόμο αυτό (UOG – Federal Act on the Organisation of Universities), δύο είναι τα εργαλεία αξιολόγησης τα οποία είναι υποχρεωτικά για την συνεχή αξιολόγηση της επίδοσης. Το ένα είναι η αξιολόγηση των

μαθημάτων – διαλέξεων και το άλλο οι αναφορές προόδων τους οι οποίες περιλαμβάνουν δεδομένα για την διδασκαλία και την επίδοση σε σχέση με την έρευνα.

Την ίδρυση του Fachhochschule τομέα ακολουθεί η ίδρυση του Fachhochschule Συμβουλίου το 1993, ενός ανεξάρτητου φορέα, ο οποίος έχει την ευθύνη για τον μη πανεπιστημιακό τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Κύριες δραστηριότητες του είναι η αρχική πιστοποίηση προγραμμάτων και η αξιολόγηση προγραμμάτων για ανανέωση της πιστοποίησης. Ο φορέας αυτός αποτελείται από 16 μέλη τα οποία διορίζονται από τον Ομοσπονδιακό Υπουργό Παιδείας.

Προκειμένου να ικανοποιήσουν τις απαιτήσεις των σπουδαστών τους τόσο στον επιχειρηματικό τομέα όσο και στο κοινωνικό σύνολο τα Fachhochschule Ινστιτούτα προσφέρουν ένα κατάλληλο επίπεδο ποιότητας στον τομέα της διδασκαλίας, έρευνας και διοίκησης. Από την μεριά του το Fachhochschule Συμβούλιο θεωρεί την αξιολόγηση ως μιας διαδικασία επίβλεψης και βελτίωσης του τομέα αυτού αλλά και ως τρόπο βελτίωσης της ποιότητας των παρεχομένων μαθημάτων. Σε ένα υψηλότερο επίπεδο, η αξιολόγηση αποτελεί το εφιαλτήριο την διατήρησης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της ικανότητας για αλλαγή των Fachhochschule Ιδρυμάτων και μαθημάτων.

Τα κύρια στοιχεία της αξιολόγησης αναφέρονται παρακάτω:

1. Εσωτερική επιθεώρηση από το ίδιο το Ίδρυμα (Περιγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, μέτρα βελτίωσης και προτάσεις. Γίνεται σύγκριση μεταξύ της επιθυμητής και της πραγματικής ποιότητας).
2. Εξωτερική επιθεώρηση από ομάδα επιθεωρητών (4 ειδικοί από διαφορετικούς τομείς).
3. Αναφορά της επιτροπής επιθεώρησης.
4. Διαδικασία ανάδρασης.
5. Δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της.

Η αξιολόγηση των προγραμμάτων δεν ξεπερνά περίοδο μεγαλύτερη των πέντε ετών, ενώ για περιπτώσεις επαναξιολόγησης θα πρέπει να μεσολαβεί διάστημα έξι μηνών από την τελευταία αξιολόγηση.⁸¹

β. Austrian Accreditation Council

Η Αυστριακή Επιτροπή Αξιολόγησης είναι ένας ανεξάρτητος φορέας ο οποίος ιδρύθηκε το 2000 και έχει την ευθύνη της αξιολόγησης μόνο για τον ιδιωτικό πανεπιστημιακό τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Τα μισά από τα μέλη του Συμβουλίου Αξιολόγησης είναι Αυστριακοί και τα άλλα μισά είναι ειδικοί από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό διασφαλίζει ότι τα διεθνή πρότυπα διατηρούνται και το Συμβούλιο παραμένει ανεξάρτητο από διεθνή συμφέροντα και εσωτερικές διενέξεις.

Κύριοι στόχοι της Επιτροπής Αξιολόγησης είναι οι ακόλουθοι:

1. Το «άνοιγμα» του πανεπιστημιακού τομέα σε ιδιώτες.
2. Η διασφάλιση της ποιότητας στον ιδιωτικό τομέα και η διατήρηση των γενικών προτύπων.
3. Η διασφάλιση της διαφάνειας και της ασφάλειας όλων των ενδιαφερόντων (φοιτητών και εργαζομένων).
4. Η προώθηση καινοτομιών στον τρόπο διδασκαλίας.

Δύο είναι οι κύριοι τομείς του Συμβουλίου. Ο ένας αφορά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης τόσο των νέων πανεπιστημίων όσο και παλαιότερων και ο δεύτερος αφορά την επίβλεψη των αξιολογηθέντων ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Η νομοθεσία της Αυστρίας προβλέπει την κρατική αναγνώριση των ιδιωτικών πανεπιστημίων προκειμένου να αναγνωρίζονται οι τίτλοι σπουδών που παρέχουν. Η διαπίστευση της Εκπαίδευσης που προσφέρει χρειάζεται από την μία μεριά ένα Ιδιωτικό Πανεπιστήμιο και από την άλλη ένα ήδη διαπιστευμένο Ιδιωτικό Ίδρυμα το οποίο προτίθεται να εισάγει νέα μαθήματα.

Τα κριτήρια για την αξιολόγηση αυτή αφορούν την νομιμότητα του εκπαιδευτικού Ιδρύματος ως προς το Αυστριακό Εκπαιδευτικό σύστημα, τον κύκλο σπουδών και τα προσφερόμενα μαθήματα, το διδακτικό προσωπικό αλλά και τον απαραίτητο τεχνολογικό και υλικοτεχνικό εξοπλισμό για την ομαλή διεξαγωγή των μαθημάτων.

Όλες οι παραπάνω ενέργειες θα πρέπει να υποστηρίζονται από ένα σύστημα συνεχούς επιθεώρησης και εφαρμογής των προτύπων της ποιότητας. Το Συμβούλιο έχει το δικαίωμα της επιθεώρησης των Πανεπιστημίων οποτεδήποτε κρίνεται αναγκαίο, απαιτώντας συγκεκριμένες πληροφορίες τις οποίες το Ίδρυμα είναι υποχρεωμένο να δώσει. Κάθε χρόνο συντάσσεται αναφορά στην οποία καταγράφονται οι τομείς αξιολόγησης και τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν. Οι ελάχιστες απαιτήσεις της αξιολόγησης αναφέρονται στον αριθμό των φοιτητών ανά μάθημα, στο ακαδημαϊκό προφίλ των διδασκόντων, στην ξεκάθαρη εμφάνιση των πηγών χρηματοδότησης και στα παρεχόμενα μέτρα μέτρησης της ποιότητας.

Ένα από τα δραστικότερα μέτρα που επιβάλλει το Συμβούλιο στα πλαίσια της Αξιολόγησης αναφέρεται στην αναστολή της διαπίστευσης του Ιδρύματος σε περίπτωση μη τήρησης μιας εκ των προβλεπόμενων συνθηκών για περίοδο μεγαλύτερη των έξι μηνών ή στην περίπτωση μη προσφοράς εκπαιδευτικών μαθημάτων.⁸²

3.10 GERMANIA

α. Hochschulrektorenkonferenz – Projekt Qualitätssicherung (German's Rectors' Conference – Quality Assurance Project)

Στην Γερμανία υπάρχουν 326 Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, από τα οποία 88 είναι πανεπιστήμια και τα 138 Fachhochschulen. Το 1995 υπήρχαν 1.858.000 φοιτητές από τους οποίους 146.000 ήταν ξένοι. Οι σπουδές είναι δωρεάν στην δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση ενώ μόνο τα Πανεπιστήμια έχουν το προνόμιο να απονέμουν διδακτορικούς τίτλους σπουδών. Το 1996 η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και τα Lander (τα αρμόδια σε θέματα εκπαίδευσης), ανέλαβαν να αλλάξουν το Νόμο – Πλαίσιο, ο οποίος ίσχυε από το 1976, με ένα νέο σχέδιο νόμου το οποίο αναφερόταν στην οργάνωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι διαπραγματεύσεις κατέληξαν το 1997 στο Higher Education Framework, το οποίο προέβλεπε περισσότερη αυτονομία στη διαχείριση των Πανεπιστημίων, τακτική αξιολόγηση της έρευνας και της διδασκαλίας καθώς και προαιρετική εισαγωγή διεθνοποιημένων προγραμμάτων.

Η διαδικασία για την συστηματική αξιολόγηση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων άρχισε στα τέλη της δεκαετίας του '80, εξαιτίας της ποικιλομορφίας των

εκπαιδευτικών πολιτικών που εφαρμόζονταν στα επιμέρους κρατίδια. Σύμφωνα με το άρθρο 69 του Νόμου – Πλαίσιο για την Ανώτατη Εκπαίδευση, τα Ιδρύματα υπόκεινται σε κρατική εποπτεία, η οποία ασκείται από τα ομόσπονδα κρατίδια, και η οποία καλύπτει όλες τις δραστηριότητες του θεσμού της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Το 1998 ιδρύθηκε το Hochschulrektorenkonferenz – Projekt Qualitätssicherung, το οποίο ανήκει στην Γερμανική Σύνοδο των Πρυτάνεων και έχει την ευθύνη για τον πανεπιστημιακό και μη πανεπιστημιακό τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Στόχος του είναι η προώθηση και ο συντονισμός διαδικασιών αξιολόγησης σε εθνικό επίπεδο, ενώ την ευθύνη των αξιολογήσεων έχουν τα 16 κρατίδια μέσω τριών περιφερειακών φορέων αξιολόγησης.

Ο φορέας αυτός αποτελεί την πολιτική αλλά και δημόσια φωνή των πανεπιστημίων αλλά και των άλλων Ιδρυμάτων της Ανώτατης Εκπαίδευσης και περιλαμβάνει την:

1. Παροχή πληροφοριών σε οργανισμούς οι οποίοι είναι μέλη.
2. Μορφοποίηση και παρουσίαση των πολιτικών τοποθετήσεων των διασυνδεδεμένων με την ανώτατη εκπαίδευση οργανισμών.
3. Ενημέρωση της κοινής γνώμης.
4. Ενημέρωση των Ομοσπονδιακών και των άλλων διοικητικών και πολιτικών σωμάτων.
5. Προώθηση της διασφάλισης της ποιότητας στην διδασκαλία και τις σπουδές, με σκοπό την κινητοποίηση των φοιτητών αλλά και την συνεργασία με άλλους οργανισμούς διεθνούς ή τοπικού ενδιαφέροντος ως προς την ανώτατη εκπαίδευση.

Το Σχέδιο Διασφάλισης της Ποιότητας (Quality Assurance Project) του φορέα αυτού, αποτελεί μία κεντρική πληροφοριακή και επικοινωνιακή πλατφόρμα σε ένα διεθνές επίπεδο, για όλα τα ερωτήματα σχετικά με την διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Το σχέδιο αυτό προωθεί και υποστηρίζει την ανάπτυξη της ποιότητας τόσο στα Πανεπιστήμια όσο και σε άλλα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, καθώς συλλέγει τους ειδικούς στον τομέα αυτό με σκοπό την αξιολόγηση και πιστοποίηση των εμπλεκόμενων Ιδρυμάτων.

Τέλος το σχέδιο αυτό δρα με την σειρά του, σαν μία διεθνή πλατφόρμα συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διασφάλισης της Ποιότητας για την Ανώτατη Εκπαίδευση (ENQA).

β. Akkreditierungsrat (Accreditation Council)

Το 1999 δημιουργήθηκε το Akkreditierungsrat (Accreditation Council) το οποίο ανήκει και αυτό με την σειρά του στην Γερμανική Σύνοδο Πρυτάνεων αλλά και την Μόνιμη Επιτροπή των Υπουργών Παιδείας των κρατιδίων. Έχει την ευθύνη της πιστοποίησης των προγραμμάτων αλλά και των επιμέρους φορέων πιστοποίησης σε επίπεδο κρατιδίων. Τέλος έχει σαν στόχο την διασφάλιση κοινών προτύπων ποιότητας και επαγγελματικής συνάφειας για τους τίτλους bachelor και master.

Ως ανεξάρτητος φορέας το Akkreditierungsrat αποτελείται από 17 μέλη με συμμετοχή και δύο φοιτητών. Ο φορέας αυτός πραγματοποιεί και συνεργασίες με άλλους διεθνείς οργανισμούς πιστοποίησης όπως το CHEA (Council for Higher Education Accreditation) και τον ENQA (European Network for Quality Assurance in Higher Education).

Όσον αφορά την αναγνώριση του επιπέδου των σπουδών για το bachelor, αυτό απαιτεί τριετής ή και τετραετής φοίτηση, ενώ το επίπεδο σπουδών για το master αφορά κύκλο σπουδών τριών ή και τεσσάρων χρόνων. Τέλος το Γερμανικό Συμβούλιο Πιστοποίησης πραγματοποιεί τις παρακάτω ενέργειες με σκοπό την αξιολόγηση ενός Ιδρύματος.

1. Προσδιορίζει τις ελάχιστες απαιτήσεις για αξιολόγηση των διαδικασιών και των οργανισμών.
2. Βαθμολογεί τους οργανισμούς και επιβλέπει την απόδοσή τους.
3. Διασφαλίζει τον δίκαιο ανταγωνισμό μεταξύ των ιδρυμάτων.
4. Αντιπροσωπεύει τα ενδιαφέροντα των Γερμανών για τα διεθνή δίκτυα διασφάλισης της ποιότητας.

3.11 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επιχειρώντας να συνοψίσουμε τα όσα αναφέραμε ποιο πάνω αλλά και να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα θα λέγαμε ότι οι περισσότεροι φορείς των χωρών που αναλύσαμε, οι οποίοι έχουν σαν στόχο την διασφάλιση και αξιολόγηση της ποιότητας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, βρίσκονται εν ενεργεία και λειτουργούν εδώ και περίπου μία δεκαετία. Με την Ολλανδία να έχει ξεκινήσει από το 1975 με την ίδρυση ενός ιδιωτικού μη κερδοσκοπικού φορέα ο οποίος ανήκει στα Πανεπιστήμια Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατόπιν να ακολουθεί το 1985 ένας άλλος ιδιωτικός μη κερδοσκοπικός φορέας (VSNU) με ευθύνη μόνο για τον Πανεπιστημιακό Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, έχει ήδη γίνει το πρώτο βήμα για την παροχή ανώτερου και αρτιότερου επιπέδου εκπαίδευσης.

Το ίδιο παράδειγμα ακολουθεί και η Γαλλία το 1984 με την Εθνική Επιτροπή Αξιολόγησης καταλήγοντας μέχρι το 2002 με το Εθνικό Κέντρο Αξιολόγησης και Διαπίστευσης της Ποιότητας της Ισπανίας αλλά και την ίδρυση ενός νέου οργανισμού Διαπίστευσης στην Ολλανδία ο οποίος θα έχει την ευθύνη για ολόκληρη την Ανώτατη Εκπαίδευση. Κύριο χαρακτηριστικό των φορών αυτών ότι το γεγονός ότι είναι ανεξάρτητοι και επιχορηγούμενοι από το Υπουργείο Παιδείας. Τα μέλη τους ορίζονται άλλα από τον Υπουργό, άλλα από τα Ιδρύματα και άλλα συμμετέχουν *ex officio* δηλαδή αυτεπαγγέλτως.

Σκοπός όλων των παραπάνω οργανισμών είναι η αξιολόγηση τόσο των Ιδρυμάτων όσο και των προγραμμάτων σπουδών χωρίς να παραλείπεται και ο τομέας της έρευνας. Η αξιολόγηση αποτελείται από δύο φάσεις ξεκινώντας από την αξιολόγηση του εσωτερικού συστήματος διασφάλισης της ποιότητας και συνεχίζεται με την εξωτερική αξιολόγηση από ομάδα ειδικών. Επιπλέον, στόχος όλων των φορέων είναι η βελτίωση της ποιότητας και η υποχρέωση λογοδοσίας (*accountability*). Πρόσφατα κάποιοι από τους φορείς όπως ο Οργανισμός Διαπίστευσης της Ολλανδίας στην Ολλανδία, το Εθνικό Γραφείο για την Ανώτατη Εκπαίδευση της Σουηδίας, το Φιλανδικό Συμβούλιο Αξιολόγησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης και το Εθνικό κέντρο αξιολόγησης και Διαπίστευσης της Ποιότητας της Ισπανίας, προχώρησαν και στην πιστοποίηση

προγραμμάτων, θεωρώντας την ενέργεια αυτή ως τελικό βήμα στην διασφάλιση της ποιότητας.

Εν κατακλείδι θα ήταν σημαντική παράλειψη εάν δεν αναφέραμε ότι τόσο οι νεοϊδρυθείς φορείς όσο και οι παλαιότεροι έχουν την ευθύνη για ολόκληρη την ανώτατη εκπαίδευση κάτι το οποίο δεν συνέβαινε προηγουμένως, ενώ όλες οι ενέργειες τους θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια, συγκρισιμότητα, συνεργασία και ανταγωνισμό των Πανεπιστημίων με σκοπό την βελτίωση του επιπέδου ποιότητας εις όλο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

⁶² δικτυακός τόπος: www.aneca.es

⁶³ **G.K. Kanji, A.M.A. Tambi**, “*TQM in UK higher education institutions*”, **Total Quality Management**, V. 10, No. 1, 1999, pp. 129-153.

⁶⁴ **QAA**, “*Code of Practise for the Assurance of Academic Quality and Standards in Higher Education: Collaborative Provision*”, **Quality Assurance Agency in Higher Education**, London, 2001.

⁶⁵ **Enqua**, “*Quality Assurance Agency for Higher Education. Statement on Delivery, Monitoring & Quality Assurance*”, 27 February- 1 March 2003.

⁶⁶ δικτυακός τόπος:www.qaa.ac.uk

⁶⁷ **Jean – Loup Jolivet (Comité National d’ Évaluation)**, “*Presentation on internal quality assurance*”, **Enqa**, 27 February -1 March 2003.

⁶⁸ δικτυακός τόπος: www.cne-evaluation.fr

-
- 69 **Ντίνα Ρηγάτου**, «*Κείμενα Παιδείας. Περνάνε και τα Πανεπιστήμια Εξετάσεις; Διασφάλιση Ποιότητας στο Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης*», **Εκδόσεις Ατραπός**, 2002, σελ. 179-180 .
- 70 δικτυακός τόπος: www.eva.dk
- 71 **H. Wilklund, B. Klefsjo, P. S. Wilklund, B. Edvardsson**, “*Innovation in Swedish higher education institutions-possibilities and pitfalls*”, **The TQM Magazine**, V.15, n.2,2003, pp. 99-107.
- 72 **Data from Swedish Universities and University Colleges**, Annual Report 2002, National Agency for Higher Education.
- 73 Ντίνα Ρηγάτου,ο.π σελ. 194-197.
- 74 δικτυακός τόπος: www.hsv.se
- 75 δικτυακός τόπος: www.finheec.fi
- 76 δικτυακός τόπος: www.hbo-raad.nl
- 77 δικτυακός τόπος: www.vsnu.nl
- 78 δικτυακός τόπος: www.nao-ho.nl
- 79 Ντίνα Ρηγάτου ,ο.π, σελ. 155-156.
- 80 δικτυακός τόπος: www.heai.ie
- 81 δικτυακός τόπος: www.fhr.ac.at

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Εισαγωγή

Η θεσμοθέτηση του εθνικού συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης αποτελεί σήμερα για την Ελλάδα μία αναγκαιότητα, η οποία απορρέει τόσο από τη λειτουργία ανάλογων συστημάτων σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες εδώ και αρκετά χρόνια, όσο και από το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια ένας σημαντικός αριθμός Πανεπιστημίων και ΤΕΙ στην Ελλάδα έχουν συμμετάσχει σε διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας, αρκετές μάλιστα από τις οποίες πραγματοποιήθηκαν με την ευθύνη της Οργάνωσης των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων (CRE, Conférence des Recteurs Européennes).⁸³ Η Οργάνωση αυτή πραγματοποιεί από το 1994 - 95 το Πρόγραμμα Πανεπιστημιακής Αξιολόγησης (Institutional Evaluation Programme).

Το 1998 η CRE αξιολόγησε τρία φιλανδικά Πανεπιστήμια μεταξύ των οποίων και το Helsinki University of Technology. Η όλη διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε τρία διακριτά αλλά συνεχιζόμενα στάδια: Το πρώτο στάδιο ήταν αυτό της αυτοαξιολόγησης και της σύνταξης της Έκθεσης από το αξιολογούμενο Α.Ε.Ι., το δεύτερο στάδιο αφορούσε επισκέψεις της Ομάδας Αξιολογητών της CRE στο Ίδρυμα και την σύνταξη της αντίστοιχης έκθεσης και το τρίτο την προαιρετική δημοσιοποίηση των παραπάνω Εκθέσεων. Βασικό χαρακτηριστικό του προγράμματος αυτού είναι ότι τα αποτελέσματα όλης της διαδικασίας αποτελούν εσωτερική υπόθεση του κάθε Πανεπιστημίου με αποτέλεσμα το Ίδρυμα αυτό κάθε αυτό έχει την αποκλειστική ευθύνη να αποφασίσει αν θα δημοσιοποιήσει την Έκθεση Αυτοαξιολόγησης του ή όχι.⁸⁴

Τον Ιανουάριο του 1992 η Σύνοδος των Πρυτάνεων, των ελληνικών Πανεπιστημίων συνέστησε την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων με σκοπό την παρακολούθηση των

εξελίξεων για τα πανεπιστημιακά δρώμενα στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η Επιτροπή υπογράμμισε την σημασία της αξιολόγησης τόσο σε κοινωνικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο σημειώνοντας ταυτόχρονα ότι σκοπός της αξιολόγησης αυτής είναι η βελτίωση της ποιότητας του έργου των Πανεπιστημίων και όχι η έμμεση ή άμεση διαβάθμιση τους. Με βάση τα παραπάνω η Επιτροπή πρότεινε επτά αρχές οι οποίες θα πρέπει να διέπουν την αξιολόγηση τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Αρχή 1^η: Διαμόρφωση ενός κοινοτικού πλαισίου αξιολόγησης το οποίο δεν θα θίγει τις υπάρχουσες αρμοδιότητες και εξουσίες των κρατών μελών. Το πλαίσιο αυτό θα πρέπει να εξασφαλίζει ένα ελάχιστο επίπεδο αξιοπιστίας και συγκρισιμότητας των εθνικών αξιολογήσεων.

Αρχή 2^η: Θα πρέπει αυτή να είναι εφαρμόσιμη τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Κανένα σύστημα αξιολόγησης δεν μπορεί να θίγει την αυτονομία των Πανεπιστημίων ως εκπαιδευτικών και ερευνητικών θεσμών.

Αρχή 3^η: Η αξιολόγηση των Πανεπιστημίων θα πρέπει να είναι προαιρετική και να γίνεται πάντοτε σε συνεργασία με τα ίδια τα ενδιαφερόμενα Ιδρύματα.

Αρχή 4^η: Η αξιολόγηση θα πρέπει να αφορά το Πανεπιστήμιο στο σύνολο του και όχι τα επιμέρους Τμήματα ή ερευνητικά προγράμματα και να αναφέρεται στην διαπίστωση του κατά πόσο το Πανεπιστήμιο ανταποκρίνεται προς την δεδηλωμένη αποστολή του.

Αρχή 5^η: Η αξιολόγηση να γίνεται με σκοπό να βοηθήσει τα Πανεπιστήμια στην καλύτερη εκδήλωση της αποστολής τους και στην βελτίωση της ερευνητικής και εκπαιδευτικής τους λειτουργίας. Δεν θα πρέπει δηλαδή να οδηγεί στην ποιοτική διαφοροποίηση και διαβάθμιση τους.

Αρχή 6^η: Η αξιολόγηση των Πανεπιστημίων δεν θα πρέπει να αποτελεί πράξη εκτίμησης της «αποδοτικότητας» τους με βάση εξωπανεπιστημιακά κριτήρια οικονομικής ή άλλης πολιτικής

Αρχή 7^η: Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ φορέα αξιολόγησης και αξιολογούμενου Πανεπιστημίου, παρέχεται η δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς σε περιφερειακό ή κεντρικό κοινοτικό επίπεδο με αίτηση εκατέρου των μερών.⁸⁵

Δεδομένου ότι οι συνθήκες στην Ελλάδα είναι περισσότερο ώριμες από κάθε άλλη φορά για την ενεργοποίηση διαδικασιών αξιολόγησης της ποιότητας, το Υπουργείο Παιδείας, ανταποκρινόμενο ακριβώς στις παραπάνω αναγκαιότητες και προκλήσεις, έχει δώσει για διάλογο την πρότασή του αυτή, η οποία στη συνέχεια θα πάρει τη μορφή νομοθετικής πρωτοβουλίας. Παράλληλα όμως, το Υπουργείο Παιδείας θεωρεί αναγκαίο να τονίσει ότι, στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ-II, έχει προβλεφθεί η ανάπτυξη ειδικής Ενέργειας, μέσω της οποίας θα διασφαλιστούν όλοι οι αναγκαίοι πόροι για την αρχική φάση της υλοποίησης των διαδικασιών αξιολόγησης της ποιότητας, όπως επίσης και για τη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών, με ποσό ύψους 3 δις δρχ. περίπου. Η ίδια Ενέργεια του ΕΠΕΑΕΚ-II θα παράσχει και τους πόρους που απαιτούνται για την ανάπτυξη του συστήματος τεκμηρίωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης που απαιτείται για την υποστήριξη του συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας.

Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί ακόμα ότι, παράλληλα με την πρόταση αυτή για το Εθνικό Σύστημα Αξιολόγησης της Ποιότητας, το Υπουργείο Παιδείας έχει δώσει για διάλογο και το σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος με το οποίο στην ουσία ενεργοποιείται το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας. Η παράλληλη ανακοίνωση των δύο προτάσεων έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς οι δύο θεσμοί, δηλαδή το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας και το Εθνικό Συμβούλιο Αξιολόγησης Ποιότητας, θα λειτουργούν σε στενή σύνδεση μεταξύ τους.

Στην συνέχεια παρατίθενται τα βασικά σημεία της πρότασης του Υπουργείου Παιδείας για τη θεσμοθέτηση του εθνικού συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.

4.2 Σκοπός, αποστολή και βασικά χαρακτηριστικά του ΕΣΑΠ

Η καθιέρωση του Εθνικού Συστήματος Αξιολόγησης της Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποσκοπεί στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας του επιτελούμενου έργου και της εν γένει λειτουργίας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, καθώς επίσης και στη διασφάλιση των προϋποθέσεων για την επίτευξη των στόχων τους και για την υποβοήθησή τους στην κατάρτιση των στρατηγικών και επιχειρησιακών σχεδίων τους αλλά και στην αποτελεσματική υλοποίησή τους. Με την έννοια αυτή, το Εθνικό Σύστημα Αξιολόγησης της Ποιότητας έχει ρόλο υποστηρικτικό σε σχέση με τη λειτουργία και τη συνεχή ανάπτυξη των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Για τη λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης συνιστάται Εθνικό Συμβούλιο Αξιολόγησης της Ποιότητας (ΕΣΑΠ), το οποίο λειτουργεί σε σύνδεση με το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ) και έχει την ευθύνη του σχεδιασμού, του προγραμματισμού, του συντονισμού και της εν γένει εποπτείας των διαδικασιών αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Στη βάση αυτή, το ΕΣΑΠ αποτελεί τον σύμβουλο της Κυβέρνησης, του ΕΣΥΠ και των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης για όλα τα ζητήματα που αφορούν την αξιολόγηση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα έχει και την ευθύνη της προαγωγής και της συνεχούς ανάπτυξης όλων αυτών των ζητημάτων μέσα από την ανάληψη συναφών ερευνητικών πρωτοβουλιών.⁸⁶

4.3 Αντικείμενο Αξιολόγησης της Ποιότητας

Οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας καλύπτουν το σύνολο των δραστηριοτήτων των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, δηλαδή το εκπαιδευτικό και το ερευνητικό έργο, την παροχή υπηρεσιών και την αποτελεσματικότητα του διοικητικού μηχανισμού των ιδρυμάτων. Επίσης, είναι δυνατό να αφορούν είτε το Ίδρυμα ως σύνολο, είτε επιμέρους μονάδες του. Είναι όμως δυνατό να αφορούν και προγράμματα σπουδών ενός Τμήματος ή ακόμα και ομοειδή προγράμματα σπουδών διαφόρων ιδρυμάτων.

Η συγκριτική αξιολόγηση ομοειδών προγραμμάτων σπουδών είναι δυνατό να εκτείνεται σε Ιδρύματα και των δύο τομέων της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Επίσης, η αξιολόγηση είναι δυνατό να εκτείνεται και στα στρατηγικά και επιχειρησιακά σχέδια των Ιδρυμάτων αλλά και στο βαθμό υλοποίησής τους. Πέρα από τα παραπάνω, είναι δυνατό να καθοριστούν και άλλα πεδία ή αντικείμενα αξιολόγησης στο πλαίσιο του γενικότερου σχεδιασμού που καταρτίζει το ΕΣΑΠ.

4.4 Αρμοδιότητες του ΕΣΑΠ

Στο πλαίσιο του σκοπού και της αποστολής του, το ΕΣΑΠ έχει μεταξύ άλλων τις εξής αρμοδιότητες:

1. Καταρτίζει το βραχυπρόθεσμο και το μακροπρόθεσμο πρόγραμμα αξιολόγησης της ποιότητας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, για όλα τα επίπεδα και για όλες τις μορφές αξιολόγησης, και παρακολουθεί την πορεία υλοποίησής τους.
2. Συντάσσει οδηγίες που αναφέρονται στις τεχνικές και στη μεθοδολογία των αξιολογήσεων της ποιότητας και στις κάθε λογής λεπτομέρειες για τη διαδικασία των αξιολογήσεων.
3. Παρέχει κάθε δυνατή υποστήριξη στα ιδρύματα, από άποψη γνώσεων και εμπειριών και σε ό,τι αφορά καλές πρακτικές, τεχνικές και μεθοδολογία, για τον σχεδιασμό και την πραγματοποίηση της διαδικασίας αξιολόγησης και για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της.
4. Τηρεί αρχείο ειδικών και εμπειρογνομόνων στον τομέα της αξιολόγησης, από την Ελλάδα και το εξωτερικό, από το οποίο ορίζονται οι εξωτερικοί αξιολογητές κατά περίπτωση.
5. Έχει την ευθύνη της ανάλυσης, της διάχυσης και της αξιοποίησης των αποτελεσμάτων των αξιολογήσεων.
6. Τηρεί και ενημερώνει συνεχώς αρχείο και διατηρεί τράπεζα δεδομένων για όλες τις σύγχρονες διεθνείς εξελίξεις στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας της

Ανώτατης Εκπαίδευσης ενώ ενημερώνει και τα Ιδρύματα επί των θεμάτων αυτών με κάθε δυνατό τρόπο, όπως π.χ. με ειδικές εκδόσεις, με οργάνωση σεμιναρίων, με επιτόπιες ενημερωτικές επισκέψεις κλπ.

7. Εκπονεί μελέτες και διεξάγει έρευνες για την προαγωγή και την περαιτέρω ανάπτυξη της μεθοδολογίας, των τεχνικών και των πρακτικών στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας.
8. Οργανώνει και πραγματοποιεί ειδικά προγράμματα κατάρτισης στελεχών στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας.
9. Αναπτύσσει σχέσεις συνεργασίας με τους αντίστοιχους φορείς των άλλων χωρών, όπως επίσης και με διεθνείς οργανισμούς και ερευνητικά κέντρα που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
10. Οργανώνει και πραγματοποιεί ειδικά προγράμματα αξιολόγησης της ποιότητας σε ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης εκτός Ελλάδας, είτε αυτοτελώς είτε σε συνεργασία με άλλους σχετικούς φορείς της Ελλάδας ή του εξωτερικού.

Το ΕΣΑΠ κοινοποιεί στο Υπουργείο Παιδείας, στο ΕΣΥΠ και στην Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής, τις εκθέσεις και τα εν γένει αποτελέσματα όλων των διενεργούμενων αξιολογήσεων της ποιότητας.

4.5 Σύνθεση του ΕΣΑΠ

Το ΕΣΑΠ αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Γενικό Γραμματέα και εννέα ακόμη μέλη. Πρόεδρος του ΕΣΑΠ είναι αυτοδικαίως ο Πρόεδρος του ΕΣΥΠ. Ο Γενικός Γραμματέας διορίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής και πρέπει να είναι πρόσωπο με αναγνωρισμένη διεθνώς εμπειρία και γνώση στον τομέα της αξιολόγησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ο Γενικός Γραμματέας του ΕΣΑΠ διορίζεται με τριετή θητεία η οποία παρακολουθεί τη θητεία του Προέδρου.

Τα επτά από τα υπόλοιπα μέλη του ΕΣΑΠ πρέπει να έχουν αποδεικνυόμενη εμπειρία, γνώση και ικανότητα σε ζητήματα σχετικά με την αξιολόγηση, τον σχεδιασμό ή τη διοίκηση της ανώτατης εκπαίδευσης. Δύο από τα μέλη αυτά ορίζονται από το σύνολο των Πρυτάνεων και Προέδρων των Διοικουσών Επιτροπών των Πανεπιστημίων που μετέχουν στην Ολομέλεια του Συμβουλίου Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΣΑΠΕ) του ΕΣΥΠ, δύο μέλη ορίζονται από το σύνολο των Προέδρων των ΤΕΙ που μετέχουν στην Ολομέλεια του Συμβουλίου Ανώτατης Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΑΤΕ) του ΕΣΥΠ, και τρία μέλη ορίζονται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τα εν λόγω επτά μέλη πρέπει υποχρεωτικά να καλύπτουν τα πέντε κύρια γνωστικά πεδία, δηλαδή τις ανθρωπιστικές επιστήμες, την τεχνολογία, την υγεία, τις θετικές επιστήμες και τις κοινωνικές επιστήμες.

Τα υπόλοιπα δύο μέλη του ΕΣΑΠ προέρχονται από το χώρο της παραγωγής και της απασχόλησης και ορίζονται από κοινού από τις Ολομέλειες του ΣΑΠΕ και του ΣΑΤΕ. Οι κατά τα ανωτέρω εκπρόσωποι ορίζονται μαζί με τους αναπληρωματικούς τους. Αμέσως μετά τον ορισμό όλων των ανωτέρω εκπροσώπων, εκδίδεται η απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη συγκρότηση του ΕΣΑΠ, η οποία και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την απόφαση συγκρότησης του ΕΣΑΠ, ορίζεται και ο Αναπληρωτής Πρόεδρος, ο οποίος αναπληρώνει τον Πρόεδρο όταν αυτός κωλύεται ή απουσιάζει. Τα μέλη του ΕΣΑΠ διορίζονται με τριετή θητεία.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αλλά και του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται οι αμοιβές του Προέδρου, του Γενικού Γραμματέα και των λοιπών μελών του Συμβουλίου. Η εν λόγω αμοιβή είναι συμβατή με την ιδιότητα του διδακτικού προσωπικού πλήρους απασχόλησης και δεν προσμετράτε στην επιτρεπόμενη για το διδακτικό προσωπικό πλήρους απασχόλησης αμειβόμενη συμμετοχή σε δύο επιτροπές ή συμβούλια σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του στοιχείου ι' της παρ. 2 του άρθρου 2 του Ν. 2530/97.

4.6 Διοικητική και Επιστημονική υποστήριξη

Για την διοικητική και τεχνική υποβοήθηση του έργου του ΕΣΑΠ συνιστάται Γραμματεία της οποίας προϊστάται ο Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου. Στη Γραμματεία είναι δυνατή η απασχόληση συμβασιούχων έργου ή εργασίας ορισμένου χρόνου με σχέση ιδιωτικού δικαίου με απόφαση του Συμβουλίου. Επίσης, για τη διοικητική και τεχνική υποβοήθηση του έργου του ΕΣΑΠ είναι δυνατό να αποσπάται στη Γραμματεία του, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, προσωπικό με κατάλληλα προσόντα από τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης ή από άλλους φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Για την επιστημονική υποστήριξη του έργου του ΕΣΑΠ είναι δυνατή η απασχόληση, με απόφαση του Συμβουλίου, Υπευθύνων Προγραμμάτων ή Συνεργαζόμενων Ερευνητών με συμβάσεις έργου ή εργασίας ορισμένου χρόνου με σχέση ιδιωτικού δικαίου. Για την επιστημονική υποστήριξη του έργου του ΕΣΑΠ, είναι δυνατό να απασχολείται διδακτικό προσωπικό των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης με συμβάσεις έργου ορισμένου χρόνου. Η απασχόληση αυτή είναι συμβατή με την ιδιότητα του διδακτικού προσωπικού πλήρους απασχόλησης.

4.7 Ανάπτυξη Συστήματος Τεκμηρίωσης

Η ανάπτυξη ενός αξιόπιστου, έγκυρου και ορθολογικού συστήματος τεκμηρίωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την εγκυρότητα της διαδικασίας αξιολόγησης, η οποία πρέπει να στηρίζεται στον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό συναφών στοιχείων και δεδομένων. Για το σκοπό αυτό δημιουργείται στο πλαίσιο του ΕΣΑΠ μονάδα τεκμηρίωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης, η οποία θα περιέχει όλα τα αναγκαία στοιχεία και δεδομένα που αφορούν την Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα θα καλύπτει και τις σύγχρονες απαιτήσεις σε διεθνείς συγκρίσεις δεδομένων στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης.

4.8 Πόροι

Για την επιτέλεση του έργου του, το ΕΣΑΠ επιχορηγείται από τον Τακτικό Προϋπολογισμό και από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου

Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, όπως επίσης και από τους πόρους του 3ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

4.9 Υποχρέωση της Αξιολόγησης της Ποιότητας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης

Στο πλαίσιο του εθνικού συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας, όλα τα ιδρύματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τόσο τα ανήκοντα στον πανεπιστημιακό τομέα όσο και τα ανήκοντα στον μη πανεπιστημιακό τομέα, υποχρεούνται να συμμετάσχουν στο εθνικό πρόγραμμα αξιολόγησης της ποιότητας, σύμφωνα με τον σχετικό προγραμματισμό τον οποίο καταρτίζει το ΕΣΑΠ.

Η πρώτη φάση αξιολόγησης της ποιότητας όλων των Ιδρυμάτων πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους κατά το οποίο συμπληρώνονται πέντε έτη από την έναρξη λειτουργίας του εθνικού συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας. Υποχρέωση συμμετοχής στην πρώτη αυτή φάση δεν έχουν μόνο τα ιδρύματα που έχουν συμμετάσχει στο πρόγραμμα αξιολόγησης της Οργάνωσης Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων (CRE).⁸⁷

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

⁸³ **F. Van Vught – D. Westerheijden**, “*Évaluation institutionnelle et question de la qualité. Le programme de la C.R.E.: contexte, objectives et procedure*”, **CREaction 107**, 1996, pp.89-91.

⁸⁴ **A. Barblan**, “*Evaluation institutionnelle: bilan de la phase pilote*”, **CRE action 107**, 1996, p. 135.

⁸⁵ **Σύνοδος Πρυτάνεων και Προέδρων Δ.Ε. των Ελληνικών Πανεπιστημίων – Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων**, «*Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια στην Ευρώπη του 2000*», Αθήνα 1992, σελ. 65-66.

⁸⁶ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (www.ypepth.gr)

⁸⁷ **Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD)**, “*Quality and Internationalization in Higher Education*”, **Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE)**, 1999, pp. 228.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

5.1 Εισαγωγή

Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν για την αξιολόγηση της ποιότητας ενός Εκπαιδευτικού Ιδρύματος με σκοπό την αποτίμησή του, όλες οι ενέργειές του αποσκοπούν στην ποιοτική αναβάθμιση του Εκπαιδευτικού του έργου και των παρεχομένων από αυτό υπηρεσιών, με στόχο την τεκμηριωμένη επισήμανση τόσο των θετικών χαρακτηριστικών του όσο και των τυχόν αδυναμιών του. Η συνολική αυτή αποτίμηση θα μπορούσε να αποτελείται από δύο μέρη. Την Εσωτερική Αξιολόγηση ή Αυτοαξιολόγηση και την Αξιολόγηση από Ομάδα Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων.

Η Αυτοαξιολόγηση θα έχει σαν στόχο την αυτοκριτική εκτίμηση της εκπαιδευτικής συνεισφοράς του Ιδρύματος με την χρησιμοποίηση επιστημονικώς αποδεκτών μεθόδων. Στην φάση αυτή θα μπορεί να γίνεται συγκέντρωση και επεξεργασία στοιχείων τα οποία θα σχετίζονται με την λειτουργία του Ιδρύματος, ενώ θα ήταν χρήσιμο να συγκεντρώνονται και οι απόψεις των φορέων της εκπαιδευτικής, διοικητικής και λειτουργικής διαδικασίας για την κωδικοποίηση των στοιχείων αυτών ώστε να υπάρχει επικοινωνία με κοινωνικούς και αναπτυξιακούς φορείς για την καταγραφή απόψεων σχετικά με το έργο του Ιδρύματος προκειμένου να εξάγονται κάποια συμπεράσματα.

Όσον αφορά την Εξωτερική Αξιολόγηση, αυτή θα μπορεί να πραγματοποιείται κατόπιν ενημέρωσης των Εμπειρογνομόνων σχετικά με το έργο και τις λειτουργίες του Ιδρύματος αλλά και των αποτελεσμάτων της εσωτερικής αξιολόγησης. Και στις δύο περιπτώσεις είναι σκόπιμο να συντάσσονται εκθέσεις οι οποίες και θα δημοσιοποιούνται μετά τη λήξη του έργου.⁸⁸

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης δημιούργησε το υποπρόγραμμα 4, Ενέργεια 4.1.γ του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης του 1994-1999, με σκοπό τον καθορισμό κοινών κριτηρίων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αξιολόγηση της Ποιότητας στα Ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Το συγκεκριμένο έργο είχε σαν στόχο την εισαγωγή σε εθελοντική βάση ενός συστήματος αποτίμησης τόσο σε επίπεδο Ιδρύματος όσο και σε επίπεδο Τμήματος προκειμένου αυτό να συμβάλλει στην ποιοτική αναβάθμιση της λειτουργίας τους.

Η ολοκλήρωση της αξιολόγησης του συνολικού έργου ενός Ιδρύματος καθώς και η επίτευξη της αντικειμενικότητας του είναι πιθανό ότι θα συντελέσουν στην ποιοτική αναβάθμιση τόσο του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου όσο και των λοιπών υποστηρικτικών του υπηρεσιών.

Η διαδικασία αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου θα μπορούσε να ακολουθήσει τα στάδια:

- 1) Αυτοαξιολόγηση των συμμετεχόντων Ιδρυμάτων και Τμημάτων σύμφωνα με ένα κατάλογο σημείων προς έλεγχο με την μορφή τεκμηριωμένης έκθεσης αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου και των παρεχομένων υπηρεσιών.
- 2) Εξωτερική αποτίμηση του εκπαιδευτικού έργου και των παρεχομένων υπηρεσιών από Ομάδα Εμπειρογνομόνων, μετά από επιτόπιες επισκέψεις και σύνταξη τεκμηριωμένης Έκθεσης.
- 3) Δημοσίευση και δημοσιοποίηση της Έκθεσης από την Επιτροπή για την αποτίμηση του Εκπαιδευτικού έργου και των παρεχομένων υπηρεσιών.

Με βάση όλα τα παραπάνω θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η αξιολόγηση δεν θα πρέπει να σημαίνει σε καμία περίπτωση πιστοποίηση και κατάταξη των Ιδρυμάτων με αποτέλεσμα την υποχρηματοδότηση κάποιων και την επιβράβευση κάποιων άλλων.

5.2 Τομείς Αξιολόγησης ενός Ιδρύματος

Το πανεπιστήμιο όπως κάθε άλλος οργανισμός, προσπαθεί να βελτιώσει την αποδοτικότητα του εν όψει των αυξανόμενων λειτουργικών του κοστών και των αυξανόμενων απαιτήσεων του. Ενώ οι ιδιότητες της Ανώτατης Εκπαίδευσης μπορούν να συνεισφέρουν στην εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, αυτό που αποτελεί τον καταλυτικό παράγοντα για την βελτιωμένη απόδοση είναι η εσωτερική σχέση που επικρατεί σε όλο το εύρος του οργανισμού.⁸⁹

Η διαδικασία της αξιολόγησης θα ήταν καλό να αφορά το σύνολο των Τμημάτων και δραστηριοτήτων του Ιδρύματος τα οποία και σχετίζονται με την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία του. Ξεκινώντας την διαδικασία θα ήταν χρήσιμο να γίνεται αναφορά τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο και στην κυρίαρχη στρατηγική και λειτουργία του (ιστορικό, κανονισμός λειτουργίας, όργανα διοίκησης και διοικητική διάρθρωση). Κατόπιν τούτου θα πρέπει να αντλούνται πρωτογενή στοιχεία τα οποία σχετίζονται με τους φοιτητές, το προσωπικό, τα οικονομικά στοιχεία και τις υποδομές του Ιδρύματος. Ακολουθούν τομείς που σχετίζονται με την Προπτυχιακή Εκπαίδευση και Εξάσκηση, τις Μεταπτυχιακές Σπουδές, τη Μέριμνα για τους φοιτητές, την Έρευνα αν τυχόν υπάρχει, την Υποδομή και τους Πόροι και τέλος τη Διοικητική Στήριξη.

Ένας ίσως από τους σημαντικότερους αλλά και πιο ευαίσθητους τομείς της Αξιολόγησης του Έργου θα αφορά τις ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό. Τέλος η έκθεση θα πρέπει να περιέχει Μηχανισμούς Βελτίωσης της Ποιότητας (διαδικασίες για της αξιολόγηση της διδασκαλίας και αξιοποίηση της γνώμης των φοιτητών, κίνητρα για δημιουργικότητα και παραγωγικότητα αλλά και δείκτες απόδοσης), Συμπεράσματα και Επισημάνσεις και τέλος Δημοσιοποίηση της Εργασίας.

Τομείς Αξιολόγησης ενός Ιδρύματος

1. Προπτυχιακή Εκπαίδευση και Εξάσκηση
2. Μεταπτυχιακές Σπουδές
3. Μέριμνα για τους φοιτητές
4. Υποδομή και Εξοπλισμός
5. Ανθρώπινο δυναμικό
6. Έρευνα
7. Διοικητική Στήριξη

5.3 Προπτυχιακή Εκπαίδευση και Εξάσκηση

Μιας και στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος κάθε Ιδρύματος βρίσκονται οι φοιτητές και οι σπουδές τους, κάθε Ίδρυμα θα πρέπει να δίνει την δέουσα σημασία προς την κατεύθυνση αυτή. Αυτό σημαίνει ιδιαίτερη προσοχή στην κατάρτιση των Προγραμμάτων Σπουδών (Προπτυχιακών και Μεταπτυχιακών Σπουδών) τα οποία θα πρέπει να εμπλουτίζονται με σύγχρονο όραμα και συγκεκριμένη αποστολή αλλά και με ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας δομής τους. Οι ενέργειες αυτές συντελούν για την δημιουργία ενός προγράμματος ευέλικτου και αποδοτικού τόσο ως προς τις ώρες όσο και ως προς το σύνολο των μαθημάτων. Σε τακτά χρονικά διαστήματα θα πρέπει να πραγματοποιείται έλεγχος από Επιτροπή του Ιδρύματος για την διαπίστωση της καλής λειτουργίας του τόσο σε Προπτυχιακό όσο και σε Μεταπτυχιακό Επίπεδο.

Ένας από τους κύριους στόχους της αποτίμησης του εκπαιδευτικού έργου, θα πρέπει να είναι η επίτευξη της συγκριτικής αύξησης της αποδοτικότητας του, αποτέλεσμα που συναρτάται και από το βαθμό κατανόησης των αναγκών της μαθησιακής διεργασίας αλλά και από την εξεύρεση τρόπων που να τη διευκολύνουν. Για να μπορούν οι διδακτικές μέθοδοι να είναι αποτελεσματικές θα πρέπει να γίνεται σωστή χρήση των πόρων και της υποδομής του Ιδρύματος, του διαθέσιμου χρόνου διδασκόντων και διδασκόμενων αλλά να υπάρχει και διευκόλυνση της προσαρμογής του φοιτητή στο περιβάλλον. Από την άλλη μεριά είναι αναγκαία η αναπροσαρμογή του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του φοιτητή.⁹⁰

Είναι επομένως σημαντικό το κατά πόσο ο καθηγητής ενθαρρύνει τη συμμετοχή των φοιτητών στη διεξαγωγή του μαθήματος αλλά και ο βαθμός στον οποίο επιτυγχάνει προσωπική επικοινωνία με αυτούς. Πέραν των άλλων ο εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Εκπαίδευσης για κάθε γνωστικό αντικείμενο συνίσταται μεταξύ άλλων, στην ανάπτυξη της ικανότητας του φοιτητή για ανανέωση των γνώσεων του και όχι την άκριτη συσσώρευσή τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω παρακολούθησης διατμηματικών μαθημάτων, απόκτηση εμπειρίας από ομαδική συνεργασία, εκμάθηση πρόσβασης σε διαδικτυακές και άλλες πηγές και τέλος ανατίμηση της γνώσης ξένων γλωσσών.

Στο πλαίσιο λοιπόν των διδακτικών στόχων αναφέρονται:

1. Η άσκηση του φοιτητή στην αναζήτηση νέων γνώσεων και με η διεύρυνση των πηγών τους.
2. Η καλλιέργεια προϋποθέσεων για κριτική σκέψη και συνθετική δουλειά.

Εφόσον λοιπόν η προσωπικότητα του διδάσκοντα είναι ο κυριότερος ίσως παράγων που καθορίζει τον τρόπο διδασκαλίας, οι τυχόν επιλογές του θα καθορίσουν τελικά και το μάθημα του όπως επίσης και την ποιότητα του παραγόμενου εκπαιδευτικού του έργου.

5.4 Μεταπτυχιακές Σπουδές

Οι μεταπτυχιακές σπουδές στα ελληνικά Α.Ε.Ι. διέπονται από το νόμο Ν. 1268/82, με τις μεταγενέστερες ρυθμίσεις και συμπληρώσεις των νόμων Ν 2083/92, Ν 2327/95. Για τα περισσότερα μεταπτυχιακά προγράμματα κύριος στόχος τους είναι η εμβάθυνση σε ήδη υπάρχουσες γνώσεις αλλά και η διερεύνηση του εκάστοτε γνωστικού πεδίου έχοντας ως στόχο οι απόφοιτοι να είναι παραγωγικοί σ' ένα περιβάλλον ταχέως μεταβαλλόμενης τεχνολογίας ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στα νέα δεδομένα που θέτει η αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας.

Προκειμένου η μεταπτυχιακή εκπαίδευση να είναι επαρκής θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν μας και ένα πλήθος άλλων παραγόντων από τους οποίους αυτή εξαρτάται και οι οποίοι αναφέρονται στην έρευνα, την καθημερινή εξέλιξη του γνωστικού τους

αντικειμένου, τις διάφορες διεπιστημονικές συνεργασίες της ακαδημαϊκής μονάδας με το εξωτερικό, την υποδομή σε βιβλιοθήκες, Η/Υ, εργαστήρια αλλά και την οικονομική και διοικητική υποστήριξη των σπουδών τους (υποτροφίες, χρηματοδότηση εργαστηριακών μαθημάτων, οικονομική υποστήριξη εκπαιδευτικών ταξιδιών στο εξωτερικό αλλά και παροχές που σχετίζονται με την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και δωρεάν σίτιση υπό προϋποθέσεις).

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να αξιολογήσουμε ένα Μεταπτυχιακό πρόγραμμα με βάση τη δομή και την θεματολογία του ανάλογα με τις απαιτήσεις της χώρας. Είναι πολύ σημαντικό το επίπεδο μαθημάτων του προγράμματος να είναι συγκρίσιμο με αυτό επιτυχημένων Ιδρυμάτων της Ευρώπης και Αμερικής. Όσον αφορά την έρευνα, ως προς το αντικείμενο και επίπεδο της, θα πρέπει να πρωτοπορεί και να παρουσιάζει σημαντικά αποτελέσματα. Τέλος θα ήταν πολύ σημαντικό για το κάθε Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα να έχει οργανώσει και ένα σύλλογο αποφοίτων, παρακολουθώντας με τον τρόπο αυτό την πορεία των φοιτητών του μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.⁹¹

5.5 Μέριμα για τους φοιτητές

Το σύγχρονο Πανεπιστήμιο εκτός από τις στρατηγικές επιλογές για την άρτια παροχή εκπαίδευσης προς τους φοιτητές του – προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς - οφείλει να μεριμνά και για τις συνθήκες διαβίωσης και ψυχαγωγίας τους. Με άλλα λόγια θα πρέπει να παρέχεται στους φοιτητές ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη, δωρεάν σίτιση και διαμονή σε φοιτητικές εστίες για κάποιες κατηγορίες χαμηλών εισοδημάτων, διευκολύνσεις στις μετακινήσεις, αλλά και αθλητικές εγκαταστάσεις, σε συνδυασμό με χώρους ψυχαγωγίας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων (μουσικό τμήμα, χορευτική και θεατρική ομάδα). Τέλος θα μπορούσε να δημιουργηθεί και ο θεσμός ενός Συμβούλου Καθηγητή για φοιτητές οι οποίοι αντιμετωπίζουν διαφόρων ειδών προβλήματα (οικογενειακά, προσωπικά, οικονομικά αλλά και προβλήματα προσαρμογής), προκειμένου να τους παρέχεται η ανάλογη ψυχολογική υποστήριξη ώστε να μπορούν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

5.6 Υποδομή και Εξοπλισμός

Ένας πολύ σημαντικός τομέας κάθε Ιδρύματος είναι οι κτιριακές του εγκαταστάσεις δηλαδή η ακίνητη περιουσία του αλλά και ο εξοπλισμός των εγκαταστάσεων αυτών τις οποίες θα χαρακτηρίζαμε ως κινητή περιουσία. Ως κτιριακές εγκαταστάσεις χαρακτηρίζονται όλοι οι στεγασμένοι χώροι, οι αίθουσες διδασκαλίας και εκδηλώσεων, τα γραφεία των μελών του διοικητικού και εκπαιδευτικού προσωπικού, τα εργαστήρια Η/Υ, οι βιβλιοθήκες, το εστιατόριο, οι χώροι στάθμευσης και τα γήπεδα. Η υλικοτεχνική υποδομή ενός Ιδρύματος αποτελεί αρωγό στην εκπαιδευτική διαδικασία διευκολύνοντας την διδασκαλία των μαθημάτων, εκσυγχρονίζοντας τα εκπαιδευτικά προγράμματα και εξοικειώνοντας τους φοιτητές με τα νέα εργαλεία τεχνολογίας, έχοντας ως αποτέλεσμα την προώθηση τόσο της γνώσης όσο και της έρευνας.

5.7 Ανθρώπινο Δυναμικό

Κατά γενική ομολογία η υψηλή ποιότητα διδασκαλίας δεν αφορά μόνο την εφαρμογή υψηλών ποιοτικών διδακτικών ικανοτήτων. Η ποιότητα της βασίζεται στην προσφορά υψηλής ποιότητας μάθησης στους φοιτητές-σπουδαστές. Είναι γεγονός πως η διδασκαλία και κατά συνέπεια το ανθρώπινο δυναμικό που εμπλέκεται σε αυτή, λαμβάνουν χώρα σε ένα πολύπλοκο περιβάλλον όπου υπερέχουν οι διαδικασίες τόσο του Ιδρύματος όσο και των μαθημάτων ενώ υπάρχει έντονη αλληλεπίδραση μεταξύ καθηγητών και σπουδαστών. Το αυτό γεγονός καθιστά εντονότερη την ανάγκη και διατήρηση και βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων από το Ίδρυμα υπηρεσιών.⁹²

Προκειμένου να διατηρηθεί η ποιότητα ενός Ιδρύματος ως προς τα προσφερόμενα από αυτό εκπαιδευτικά προγράμματα, θα πρέπει να διατηρήσουμε το ενδιαφέρον μας αμείωτο ως προς το πώς αλλά και τι μαθαίνουν οι σπουδαστές και πως αυτό μπορεί να βελτιωθεί. Συνήθως οι σπουδαστές αναπτύσσουν ικανότητες διαφορετικής κατανόησης των όσων διαβάζουν και αυτή η διακύμανση στην κατανόηση σχετίζεται με την απόκλιση του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζουν τις σπουδές τους. Όλα τα παραπάνω σχετίζονται άμεσα με το διδακτικό προσωπικό του Ιδρύματος και τον τρόπο που αυτό παρέχει τις γνώσεις και την κατάρτιση τους στους νέους επιστήμονες, παρακινώντας τους να χρησιμοποιήσουν τις γνώσεις που έλαβαν προς όφελος δικό τους αλλά και της

κοινωνίας. Ένα άρτιο εκπαιδευμένο και καταρτισμένο σε τρέχοντα θέματα, διδακτικό και ερευνητικό προσωπικό θα μπορέσει να συνεισφέρει θετικά τόσο στην διαδικασία της διδασκαλίας όσο και στην αναβάθμιση του Ιδρύματος στα πλαίσια της προαγωγής της γνώσης και κατ' επέκταση της επιστήμης.⁹³

Το 1990 το Πανεπιστήμιο του Robert Gordon δημιούργησε μία εσωτερική ομάδα επιθεώρησης με σκοπό τον έλεγχο και αξιολόγηση των διαδικασιών του. Δύο χρόνια αργότερα η ομάδα κλήθηκε να αξιολογήσει την ποιότητα της διδασκαλίας. Σκοπός αυτού του εγχειρήματος ήταν η ενθάρρυνση όλου του ακαδημαϊκού προσωπικού να ενστερνιστεί της αρχές της συνεχούς επιδίωξης για βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας και κάνοντας αυτό να παράγει έγγραφη απόδειξη της διδακτικής τους ικανότητας με σκοπό την χρήση σε εξωτερικές αποτιμήσεις και επιθεωρήσεις. Η όλη διαδικασία η οποία βασίστηκε στην συμπλήρωση από την πλευρά των διδασκόντων ενός εντύπου που σχετιζόταν με το προφίλ των διδακτικών ικανοτήτων του καθενός, ήταν επιτυχής και δημιούργησε γενική επίγνωση της σημασίας της ποιότητας της διδασκαλίας.⁹⁴

5.8 Έρευνα

Η έρευνα και η εκπαίδευση είναι διαλεκτικά συνδεδεμένες με το κοινωνικό γίνεσθαι, δηλαδή τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου και της ανάπτυξης της χώρας, και μπορούν να εξασφαλίσουν στους νέους επιστήμονες τη γνώση, τις δεξιότητες και τα μέσα για την εξάσκηση της επιστήμης τους, μέσα στο σύγχρονο κόσμο, με σκοπό την κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη. Το κάθε Ίδρυμα λοιπόν από την πλευρά του, θα πρέπει να προάγει και να ενισχύει την έρευνα, ούτως ώστε η νέα γνώση η οποία θα παραχθεί να συνεισφέρει στην προώθηση της επιστήμης και της τεχνολογίας. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουν και οι φοιτητές να εμβαθύνουν στο αντικείμενο των σπουδών τους αλλά και να διευρύνουν τις γνώσεις και δεξιότητες τους.

5.9 Διοικητική Υποστήριξη

Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν, η ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία ενός Ιδρύματος, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την σωστή διοικητική υποστήριξη σε όλους τους τομείς δράσεως του. Ο συντονισμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, η ταχύτατη διεκπεραίωση προβλημάτων και η εύρυθμη λειτουργία του ακαδημαϊκού συστήματος, βασίζονται αποκλειστικά και μόνο στην καλή διοικητική υποστήριξη, η οποία ξεκινά σαν πυραμίδα από την Κεντρική Διοίκηση και καταλήγει στην διοίκηση των Τμημάτων και των επιμέρους προγραμμάτων. Για το λόγο αυτό ο νομοθέτης με τον νόμο Ν 2083/92, ο οποίος αναφέρεται στην ενίσχυση της διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, εκφράζει ξεκάθαρα την επιθυμία του να λειτουργούν τα ΑΕΙ με την αυτοτέλεια που απαιτείται για την εύρυθμη λειτουργία τους, μέσα όμως στα πλαίσια της δημοσιονομικής και οικονομικής που επιβάλλει η Πολιτεία.

5.10 Το ISO 9000

Το ISO 9000 παρουσιάστηκε για πρώτη φορά το 1987 στην Γενεύη της Ελβετίας από τον Διεθνή Οργανισμό Προτυποποίησης. Η έκδοση της σειράς προτύπων ISO 9000 μαζί με το συνοδευτικό πρότυπο επεξήγησης ορολογιών (ISO 8402) επέφερε εναρμόνιση στη διεθνή κλίμακα και υποστήριξε την τεράστια επίδραση της ποιότητας ως παράγοντα του διεθνούς εμπορίου καθώς βασιζόταν στο γεγονός ότι συγκεκριμένα ελάχιστα χαρακτηριστικά ενός συστήματος διαχείρισης της ποιότητας μπορούσαν να προτυποποιηθούν δίνοντας αμοιβαία πλεονεκτήματα στους προμηθευτές και τους καταναλωτές καθώς εστίαζαν περισσότερο στην διαδικασία από ότι στο προϊόν.⁹⁵

Η σειρά ISO 9000 γρήγορα υιοθετήθηκε από πολλούς εθνικούς και πολυεθνικούς φορείς και ραγδαία τοποθετήθηκε πάνω από εθνικά ή βιομηχανικά σχετιζόμενα πρότυπα. Η μεγάλη επιτυχία των προτύπων ISO 9000 οφείλεται αφενός στο πολύ καλά δομημένο περιεχόμενό τους και τη γενική χρήση που μπορούν να έχουν, και αφετέρου, στα θετικά αποτελέσματα που προκύπτουν, για τους φορείς μέσα από σωστή εφαρμογή τους. Εξάλλου, η εφαρμογή των προτύπων του ISO 9000 βοηθά έναν οργανισμό στην επίτευξη αναβαθμισμένης ποιότητας και αποδοτικότητας, βελτίωση της επικοινωνίας,

ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, την αύξηση του μεριδίου αγοράς και μείωση του κόστους.⁹⁶ Ένας φορέας διαθέτοντας πιστοποιητικό ISO 9000, από τον αρμόδιο κοινοποιημένο οργανισμό, μπορεί στην ουσία να το χρησιμοποιήσει σαν απόδειξη προσήλωσης στην ποιότητα, ακόμη και εκτός των συνόρων της χώρας που είναι εγκατεστημένος. Όλο και περισσότερο τα πρότυπα του ISO 9000 θα χρησιμοποιούνται στη διεθνή αγορά σαν προαπαιτούμενο για εμπορικές συμφωνίες και συμβάσεις έργων, καθώς η χρήση τους τεκμηριώνει την συνέπεια τον οργανισμού που τα ακολουθεί, όσον αφορά στην ποιότητα.

Η σειρά των προτύπων ISO για την ποιότητα περιλαμβάνει το ISO 9000 και τα συνοδευτικά πρότυπα ISO 9001, 9002, 9003 και 9004. Το ISO 9000 είναι ένα γενικό πρότυπο πάνω στα συστήματα ποιότητας και έχει στόχο να βοηθήσει στην σωστότερη επιλογή μεταξύ των προτύπων 9001, 9002 και 9003, που μπορεί να εφαρμόσει ένας οργανισμός.

Ένα ουσιαστικό μέρος ενός συστήματος ποιότητας είναι το Εγχειρίδιο Ποιότητας / Quality Manual. Αυτό αναφέρεται σε όλα τα στοιχεία που αφορούν το σύστημα διαχείρισης της ποιότητας. Το εγχειρίδιο περιγράφει τις διαδικασίες με γενικό τρόπο ώστε να είναι εμφανής προς τους πελάτες η προσέγγιση ποιότητας, χωρίς να δίνει λεπτομέρειες ή να φανερώνει μυστικά παραγωγής⁹⁷

5.11 Το νέο Πρότυπο ISO 9001:2000

Με την πάροδο των ετών και την εφαρμογή των προτύπων, έγινε κατανοητό ότι η διασφάλιση της ποιότητας είναι μια μόνον παράμετρος της συνολικής ποιότητας την οποία πρέπει να διαθέτει ένα προϊόν ή μια υπηρεσία και ότι υπάρχουν και άλλες πτυχές τις οποίες πρέπει να λαμβάνει υπόψη του ο παραγωγός, προκειμένου να εξασφαλίζει το σαφή προσδιορισμό της ποιότητας.

Οι έννοιες του σχεδιασμού της ποιότητας, του ελέγχου της ποιότητας, της βελτίωσης της ποιότητας και της ικανοποίησης του πελάτη μέσα στο σύστημα για την ποιότητα είναι μερικά από τα σημεία τα οποία από την πείρα κρίθηκε αναγκαίο να περιληφθούν

στα πρότυπα της σειράς ISO 9000, βαδίζοντας προς μια ολική διαχείριση της ποιότητας.

Η σταθερή και υψηλή ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών που παρέχει μια επιχείρηση στους πελάτες της δεν αποτελεί πια ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αλλά τον πλέον σημαντικό παράγοντα για την ίδια την επιβίωσή της. Η βελτίωση των επιδόσεων μιας επιχείρησης δεν πρέπει να είναι στατική μέσω της λήψης μεμονωμένων μέτρων βελτίωσης κάποιων ποιοτικών στοιχείων των δραστηριοτήτων, προϊόντων ή υπηρεσιών της, αλλά θα πρέπει να είναι διαρκής, ώστε να καθίσταται αποτελεσματική και διαχρονική. Αυτό απαιτεί τη συστηματοποίηση των λειτουργιών της Επιχείρησης και τη θέσπιση ποσοτικοποιημένων στόχων, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων Διοίκησης, όπως αυτά που παρέχονται από τη νέα σειρά προτύπων ISO 9000:2000.⁹⁸

Τα πρότυπα αυτά (ISO 9000, ISO 9001 & ISO 9004) βασίζονται σε 8 Αρχές Διαχείρισης της Ποιότητας που είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν παγκοσμίως και σε κάθε ομάδα χρηστών.

Οι Αρχές Διαχείρισης της Ποιότητας είναι:

1. Η ύπαρξη και επιβίωση της κάθε επιχείρησης στηρίζεται στους πελάτες της και ως εκ τούτου πρέπει: να αντιλαμβάνεται τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες των πελατών, να ικανοποιεί τις απαιτήσεις τους, και να προσπαθεί να ξεπερνά τις προσδοκίες τους.
2. Οι επικεφαλές των επιχειρήσεων πρέπει να καθιερώσουν αρμονική συνεργασία μέσα στην επιχείρηση, με τη δημιουργία και διατήρηση ενός περιβάλλοντος τέτοιου, όπου όλοι να εμπλέκονται στην επίτευξη των στόχων της επιχείρησης.
3. Το προσωπικό σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα είναι ο κορμός μιας επιχείρησης και η πλήρης ενασχόλησή τους με αυτήν επιτρέπει οι ικανότητές τους να χρησιμοποιούνται επ' ωφελεία της επιχείρησης.
4. Ένα επιθυμητό αποτέλεσμα επιτυγχάνεται πιο εύκολα, όταν πηγές και οι σχετιζόμενες δραστηριότητες διαχειρίζονται ως μια ενιαία διεργασία.
5. Η αναγνώριση, κατανόηση και διαχείριση ενός συστήματος αλληλοσχετιζόμενων διεργασιών για ένα συγκεκριμένο στόχο, βελτιώνει την αποτελεσματικότητα και την απόδοση μιας επιχείρησης.

6. Η συνεχής βελτίωση πρέπει να είναι μόνιμος αντικειμενικός στόχος μιας επιχείρησης.
7. Οι αποτελεσματικές αποφάσεις βασίζονται στην ανάλυση δεδομένων και πληροφοριών.
8. Μια επιχείρηση και οι προμηθευτές της είναι ανεξάρτητοι ο ένας από τον άλλον, και μια "έπ' αμοιβαία ωφελεία" σχέση των δύο αυξάνει την ικανότητα και των δύο να βελτιώσουν την εμπορική τους αξία.

Εφαρμόζοντας αυτές τις Αρχές επιτυγχάνονται πολλοί από τους στόχους της λεγόμενης ολικής διαχείρισης της ποιότητας (total quality management) όπως αυτοί ποσοτικοποιούνται και απεικονίζονται μέσα από τα κριτήρια των αριστείων για την ποιότητα, όπως η:

- Ικανοποίηση των πελατών, αφού απολαμβάνουν προϊόν που ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις τους, είναι αξιόπιστο, είναι διαθέσιμο όταν το χρειάζονται και είναι εύκολα συντηρήσιμο.
- Ικανοποίηση των εργαζομένων, αφού εργάζονται κάτω από τις κατά το δυνατόν καλύτερες συνθήκες εργασίας, υγείας και ασφάλειας, απολαμβάνουν σταθερότητα απασχόλησης και αναγνωρίζεται η συνδρομή τους στις δραστηριότητες του φορέα στον οποίο απασχολούνται.
- Ικανοποίηση των προμηθευτών, καθώς υπάρχει σταθερή σχέση με τους προμηθευόμενους, ευνοϊκές συνθήκες για ανάπτυξη και αμοιβαία κατανόηση.
- Ικανοποίηση των μετόχων και επενδυτών, καθώς υπάρχει αυξημένη απόδοση της επένδυσής τους, αύξηση του μεριδίου της αγοράς και βελτιωμένα λειτουργικά αποτελέσματα.
- Ικανοποίηση του κοινωνικού συνόλου, αφού πληρούνται όλες οι κανονιστικές και νομικές απαιτήσεις, μειώνονται οι τυχόν περιβαλλοντικές επιπτώσεις και βελτιώνονται οι συνθήκες υγείας και ασφάλειας στους γύρω από την επιχείρηση χώρους.

5.12 Αλλαγές στη φιλοσοφία του συστήματος διαχείρισης της ποιότητας

Πέρα από τις παραπάνω αλλαγές που καθοδηγούνται από τη νέα σειρά προτύπων, αυτό που διαφαίνεται είναι η ανάγκη αλλαγής της φιλοσοφίας λειτουργίας ενός συστήματος διαχείρισης της ποιότητας. Το σύστημα διαχείρισης της ποιότητας πρέπει πλέον να είναι εργαλείο Διοίκησης της Επιχείρησης, το οποίο να εξάγει μετρήσιμα αποτελέσματα από την παρακολούθηση των διεργασιών της. Η ύπαρξη γραπτής τεκμηρίωσης για τον τρόπο εκτέλεσης μιας διεργασίας δεν αποτελεί τεκμήριο παρακολούθησης και ελέγχου της. Ο έλεγχος της διεργασίας με σκοπό να επιβεβαιώνεται η συμμόρφωση του προϊόντος ή της παρεχόμενης υπηρεσίας πρέπει να είναι δυναμικός και να γίνεται με τη χρήση προληπτικών μεθόδων, όπως ο στατιστικός έλεγχος των διεργασιών.

Η αποκατάσταση της ορθής επικοινωνίας εντός της επιχείρησης αποτελεί βασικό στοιχείο που πρέπει να εξετάζεται εφόσον η έλλειψή της οδηγεί σε προβλήματα αλληλοεξαρτώμενων διεργασιών. Επίσης η ύπαρξη μηχανισμών επιλογής και αξιολόγησης του προσωπικού αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία της Επιχείρησης και την επίτευξη των στόχων της στο ολοένα αυξανόμενο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Η ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης της ποιότητας σύμφωνα με τα πρότυπα της σειράς ISO 9000:2000 έχει αναγνωριστεί και από τη χώρα μας σαν ένα μέσο ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Η ανάπτυξη ενός λειτουργικού και αποδοτικού συστήματος διαχείρισης της ποιότητας κατά το πρότυπο ISO 9001:2000, το οποίο θα επικεντρώνεται στον έλεγχο διεργασιών (process control) και στη συνέχεια στη μέτρηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και όχι στην απολογιστική καταγραφή διαδικασιών, αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία ανασχεδιασμού και εισαγωγής μεθόδων παρακολούθησης των επιδόσεων των δραστηριοτήτων μιας Επιχείρησης.

5.13 Διοίκηση Ολικής Ποιότητας και ISO 9000

Το ISO 9000 απεικονίζει μία τάση της διοίκησης της ποιότητας η οποία δεν πρέπει να αγνοείται. Πολλοί παράγοντες επηρέασαν την μετάβαση από το ISO 9000 στη ΔΟΠ, αλλά ο κυριότερος βασίζεται στην πραγματική ικανότητα κάθε οργανισμού να ενστερνιστεί και να υιοθετήσει την αλλαγή. Το πλαίσιο το οποίο προβάλλεται από το ISO 9000 και το οποίο περιλαμβάνει τις πολιτιστικές αντιδράσεις που απαιτούνται από τη ΔΟΠ και αναφέρεται στα εξής:⁹⁹

1. Εστίαση στον πελάτη
2. Από την ανεκτικότητα στην συνεχή βελτίωση
3. Από την αντιδραστικότητα στην υπερδραστηριότητα

Το ISO 9000 είναι ένα σημαντικό μέρος της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας και η εφαρμογή και των δύο αυτών προσεγγίσεων μπορεί να οδηγήσει έναν οργανισμό στην επιτυχία αλλά και στη απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δύο αυτές προσεγγίσεις είναι συμπληρωματικές καθώς το ISO 9000 μπορεί να εφαρμοστεί αρχικά για την δημιουργία σταθερότητας και συνέπειας στην εργασία του οργανισμού ενώ η ΔΟΠ ως θεωρητική προσέγγιση, η οποία υποστηρίζεται από τεχνικές, έρχεται για να ενισχύσει την κινητοποίηση των εργαζομένων και την λειτουργική αποδοτικότητα τους, προκειμένου να επιτύχει ολοκληρωτική επιτυχία και απόδοση για τον οργανισμό.¹⁰⁰

Η διοίκηση η οποία στηρίζεται στην ποιότητα αποτελεί την βάση για τη αριστοποίηση των δραστηριοτήτων του οργανισμού (π.χ. Malcolm Baldrige Awards) αλλά και την αξιολόγηση των προτύπων για λειτουργική αποδοτικότητα (π.χ. ISO 9000-2000). Η εφαρμογή των θεωριών αυτών θα μπορέσει να βοηθήσει τα Ιδρύματα να εστιάσουν στην δημιουργία μεγαλύτερης ευελιξίας και βελτίωσης της σχέσης με τους σπουδαστές σε ένα συνεχώς εναλλασσόμενο περιβάλλον.¹⁰¹

Άλλωστε η διοίκηση της ποιότητας καθορίζεται από δύο διευρυμένες ιδέες οι οποίες βασίζονται στην καλύτερη λειτουργία του οργανισμού. Η μία από αυτές αφορά την ικανοποίηση του πελάτη η οποία έχει αναφερθεί ποικίλες φορές. Το τι θέλει ο «πελάτης», που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο φοιτητής, και σε τι χρόνο αυτό

του προσφέρεται, οδηγεί τους οργανισμούς στο να γίνουν πιο επιτυχημένοι. Η άλλη σχετίζεται με την αποδοτικότητα ως προς την παροχή υπηρεσιών και την καταπολέμηση του χαμένου χρόνου. Σκοπός είναι η μη παροχή λαθών στο σχεδιασμό και επανασχεδιασμό σύνθετων λειτουργιών σε απλούστερες. Καθώς είναι δυσκολότερο έως και αδύνατο να ερευνηθείς την ποιότητα στο τέλος κάθε διαδικασίας είναι προτιμότερο να την σχεδιάσεις από την αρχή.¹⁰²

Η εφαρμογή των απαιτήσεων του ISO 9000 στην συνεχή βελτίωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης περιλαμβάνει τρία βήματα. Το πρώτο αφορά την καταγραφή των απαιτήσεων, το δεύτερο την συλλογή στοιχείων και το τρίτο την επιθεώρηση της εσωτερικής ποιότητας. Σε σύνολο όλων των διαδικασιών ενός Ιδρύματος θα πρέπει να αξιολογούνται ένα σύνολο δραστηριοτήτων οι οποίες θα αφορούν τις σπουδές (προπτυχιακές και μεταπτυχιακές), τους αποφοίτους αλλά και τους νεοεισερχομένους, την υλικοτεχνική υποδομή του ιδρύματος, την διδασκαλία, την έρευνα και την διοικητική στήριξη.¹⁰³

Η ανάγκη της εμπορικοποιημένης διοίκησης, τεχνικών και προσεγγίσεων όπως προστάζουν η εφαρμογή της ΔΟΠ και του ISO 9000, καθώς επίσης και το ενδιαφέρον για τον πελάτη χρησιμοποιούνται πλέον ευρύτατα από την ακαδημαϊκή κοινότητα ήδη από τη δεκαετία του 1990. Για πρώτη φορά δίνεται προσοχή στις δραστηριότητες και το θεσμό της διοίκησης για την διευκόλυνση των ενδιαφερομένων των εκπαιδευτικών υπηρεσιών με την ποιότητα του περιβάλλοντος της μάθησης να εμφανίζεται ως το βασικό συστατικό της συνολικής ποιότητας της εκπαιδευτικής εμπειρίας. Παρόλα αυτά όμως η εφαρμογή της ΔΟΠ στον ευαίσθητο αυτό τομέα αποτελεί μία έννοια η οποία είναι δύσκολο να αξιολογηθεί.¹⁰⁴

5.14 Υιοθέτηση των Αρχών του ISO 9000 στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας ενός Ιδρύματος (Ε.Μ.Π.)

Προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα την εφαρμογή του ISO 9000 στην Ανώτατη Εκπαίδευση και την διασύνδεση του με την Ποιότητα θα προχωρήσουμε σε μία συγκριτική ανάλυση των βασικών στοιχείων του με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας ενός Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος. Ο Εσωτερικός Κανονισμός

Λειτουργίας αποτελεί το βασικό εγχειρίδιο λειτουργίας κάθε Ιδρύματος στο οποίο έχουν καταγραφεί σαφώς οι στόχοι, οι διαδικασίες, τα καθήκοντα και δικαιώματά του με απόλυτο σεβασμό στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της κοινωνίας αλλά και στο ισχύον θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας.

Ξεκινώντας θα λέγαμε ότι ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας (Ε.Κ.Λ.) συμβαδίζει απόλυτα με την 1^η (Σύστημα Ευθύνης της Διοίκησης) και 2^η αρχή (Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας) του Συστήματος Ποιότητας ISO 9000 καθώς αποτελεί ένα Σύστημα ευθύνης της διοίκησης αλλά και ένα Σύστημα Διαχείρισης της Ποιότητας, στο οποίο η Διοίκηση εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα (μέσω επιτροπών της) στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τον τελικό έλεγχο αυτού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι κεντρικές ακαδημαϊκές επιτροπές και τα όργανα του Ιδρύματος όπως η Σύγκλητος, το Πρυτανικό Συμβούλιο και οι Συγκλητικές Επιτροπές οι οποίες και είναι τα όργανα χάραξης και εποπτείας της εκπαιδευτικής, ερευνητικής και κοινωνικής πολιτικής του Ιδρύματος. Επίσης η Διοίκηση εμπλέκεται και στην Διαχείριση των πόρων του Οργανισμού (Άρθρο 9: Έλεγχος και Διαχείριση των Πόρων της Χρηματοδοτούμενης Έρευνας, α. Θεσμικό Πλαίσιο, β. Επιτροπή Διαχείρισης Ειδικού Λογαριασμού (Ε.Δ.ΕΙ.Λ), γ. Διαδικασίες ανάληψης και διαχείρισης ερευνητικών έργων). Στο άρθρο 1 περιγράφονται αναλυτικά, οι αρχές, η δομή και η διοίκηση ενώ στο άρθρο 2 γίνεται λόγος για την άσκηση της Διοίκησης στο Ίδρυμα.

Όσον αφορά την 3^η αρχή (Ανασκόπηση Συμβάσεων) του Συστήματος Ποιότητας ISO 9000 αυτή δεν εφαρμόζεται από τον Ε.Κ.Λ. καθώς αυτός εγκρίνεται μία φορά από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και κατόπιν δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η 4^η αρχή η οποία αναφέρεται στον Έλεγχο Σχεδίασης βρίσκει εφαρμογή στο Κεφάλαιο Γ στο σημείο που γίνεται αναφορά στον Περιοδικό έλεγχο των διδακτικών βοηθημάτων (παρ. 2.14). Στο ίδιο κεφάλαιο, το στοιχείο αυτό εφαρμόζεται τόσο σε επίπεδο μεταπτυχιακών όσο και σε επίπεδο προπτυχιακών σπουδών.

Η 5^η αρχή η οποία αφορά τον Έλεγχο Δεδομένων και εγγραφών βρίσκει εφαρμογή σε όλη την λειτουργία του Ιδρύματος είτε στο επίπεδο των Προπτυχιακών Σπουδών μέσω του ελέγχου των διδακτικών βοηθημάτων, είτε στο επίπεδο των Μεταπτυχιακών

Σπουδών μέσω του ελέγχου και της αξιολόγησης των περιεχομένων των Διατμηματικών Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) (καθορισμός μαθημάτων, τίτλοι μαθημάτων, ώρες διδασκαλίας, σύστημα βαθμολογίας και άλλα). Στο επίπεδο της Έρευνας η αρχή αυτή βρίσκει εφαρμογή με κάποιους περιορισμούς οι οποίοι αφορούν την μη συμμετοχή για παράδειγμα σε έρευνες για πολεμικούς σκοπούς. Τέλος τέτοιου είδους έλεγχος υπάρχει και στο κεφάλαιο που αφορά τους φοιτητές ως προς τις εγγραφές, την διοικητική υποστήριξη, το ακαδημαϊκό ημερολόγιο, το πρόγραμμα σπουδών, τα διδακτικά βοηθήματα και τις εξετάσεις.

Η 6^η αρχή που συνδέεται με τις Προμήθειες αποτελεί σημαντικό κομμάτι του Ιδρύματος το οποίο υπάγεται στην Διεύθυνση Οικονομικών Υπηρεσιών - Τμήμα Προμηθειών και η οποία διαχειρίζεται όλες τις δαπάνες και αγορές που πραγματοποιεί το ίδρυμα συνολικά.

Ως Έλεγχο Εισερχομένων προϊόντων τα οποία στην περίπτωση μας αναφέρονται σε έμψυχο δυναμικό (Αρχή 7^η) θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια επιλογής τόσο των προπτυχιακών όσο και των μεταπτυχιακών φοιτητών καθώς και τις μετακλήσεις Καθηγητών.

Η 8^η αρχή η οποία αναφέρεται στην σήμανση και την συσκευασία προϊόντων θα λέγαμε ότι είναι συμβατή με τον Ε.Κ.Λ. στο επίπεδο στο οποίο γίνεται αναφορά για το έμβλημα του Ιδρύματος το οποίο και καταχωρείται σε όλα τα επίσημα έγγραφα.

Ο Έλεγχος των διαδικασιών (Αρχή 9^η) κυριαρχεί σε όλο το μήκος του Ε.Κ.Λ. ξεκινώντας από τις αποφάσεις της Συγκλήτου οι οποίες ελέγχονται και κατόπιν υπογράφονται από τον Πρύτανη και συνεχίζεται σε επίπεδο προπτυχιακών σπουδών μέσω των ποσοτικών και ποιοτικών απαιτήσεων και προδιαγραφών των Οδηγών Σπουδών αλλά και σε επίπεδο μεταπτυχιακών σπουδών μέσω του ελέγχου των περιεχομένων των Προγραμμάτων.

Η 10^η Αρχή η οποία και αυτή με την σειρά της αναφέρεται στην Επιθεώρηση και τον Έλεγχο θα μπορούσαμε να πούμε ότι βρίσκει πιο άμεση εφαρμογή στην Παρακολούθηση και Εξέταση των Μεταπτυχιακών σπουδών για τις οποίες γίνεται αναφορά στο Κεφάλαιο Γ, Ενότητα 4^η. Εν συνεχεία αναφέρουμε τις αρχές 11 (Έλεγχος

συσκευών μέτρησης και έλεγχου), 12 (Έλεγχος κατάστασης), 13 (Έλεγχος μη συμμορφουμένων προϊόντων) για τις οποίες η εφαρμογή είναι πιο συνήθης στις επιχειρήσεις παρά σε εκπαιδευτικά Ιδρύματα και επομένως δεν συμπεριλαμβάνονται στην συγκεκριμένη περίπτωση.

Συνεχίζοντας την διερεύνηση μας φτάνουμε στην 14^η Αρχή ή βασικό στοιχείο του ISO 9000 το οποίο αφορά Διορθωτικούς και Προληπτικούς μηχανισμούς. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η παράγραφος 2.2. του άρθρου 11 του Ε.Κ.Λ. (του Ε.Μ.Π.) η οποία αναφέρεται στην ενίσχυση του Διοικητικού Προσωπικού των Τμημάτων με απώτερο σκοπό και την ενίσχυση των Γραμματειών. Επιπροσθέτως το Άρθρο 12 αναφέρεται στην Πολυδύναμη στήριξη της τρέχουσας λειτουργίας και ανάπτυξης των Τμημάτων του Ιδρύματος ενώ αντίστοιχες δραστηριότητες υπάρχουν και στις Προπτυχιακές Σπουδές είτε μέσω της εξάλειψης είτε της άσκοπης απώλειας διδακτικών ωρών, ΕΙΤΕ της έγκαιρης διανομής των συγγραμμάτων, είτε την ενίσχυση της πρακτικής άσκησης και των εργαστηρίων Προσωπικών Υπολογιστών.

Τα συστατικά στοιχεία τα οποία αναφέρονται στην αρχή 15 «Συσκευασία, Διατήρηση και Παράδοση» και στην αρχή 20 «Στατιστικές Τεχνικές» δεν φαίνεται να έχουν εφαρμογή στον υπάρχον Ε.Κ.Λ. Αντιθέτως συναντάμε σε διάφορα μέρη την αρχή 16 η οποία αναφέρεται στον έλεγχο ποιότητας και αρχείων στο Κεφάλαιο Ε το οποίο με την σειρά του αναφέρεται στην Διοικητικό – Οικονομική και τεχνική στήριξη των λειτουργιών και της ανάπτυξης στο Ε.Μ.Π., η οποία εμπεριέχει την αποστολή και τις αρμοδιότητες των Υπηρεσιών της Κεντρικής Διοίκησης.

Εν συνεχεία έχουμε τις Εσωτερικές Επιθεωρήσεις Ποιότητας (Αρχή 17) στις οποίες αναφέρεται χαρακτηριστικά η ανάδραση του συστήματος των σπουδών μέσω της αξιολόγησης των διδασκόντων και μαθημάτων από τους φοιτητές με την χρήση ερωτηματολογίων (Κεφάλαιο Γ, Άρθρο 6). Υπάρχει επίσης και η αξιολόγηση του προσωπικού από τα αρμόδια όργανα του Ιδρύματος.

Όσον αφορά την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση του ανθρωπίνου διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού αλλά και των φοιτητών γίνεται εκτενής αναφορά σε ένα ολόκληρο κεφάλαιο (Κεφάλαιο Στ), στο οποίο αναφέρεται ρητώς και το θεσμικό πλαίσιο βάση του οποίου εκτελούνται όλες οι παραπάνω ενέργειες.

Μία τελευταία αλλά πολύ βασική αρχή του ISO 9000 η οποία βρίσκει και αυτή εφαρμογή στην Εκπαίδευση είναι η Εξυπηρέτηση των «πελατών» που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι οι φοιτητές. Πέρα του χώρου της βιβλιοθήκης και των αναγνωστήριων τα οποία είναι στην διάθεση τους αλλά και των κοινωνικών παροχών οι οποίες σχετίζονται με στέγαση, σίτιση και υγειονομική περίθαλψη, άθληση και μετακίνηση, υπάρχει ένα ολόκληρο Κεφάλαιο το οποίο αναφέρεται στην χρήση της Υλικοτεχνικής Υποδομής του Ιδρύματος και το οποίο αφορά τα κτίρια αλλά και τα διάφορα εργαστήρια τα οποία ανήκουν σε αυτό.¹⁰⁵

Εν κατακλείδι και βάσει των όσων προαναφέρθηκαν, προκύπτει ότι τα βασικά στοιχεία ενός ολοκληρωμένου Συστήματος Ποιότητας ISO 9000, μπορούν να βρουν εφαρμογή, σε μεγάλο βαθμό, στην περίπτωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης βάσει του παραδείγματος που αναφέραμε. Με άλλα λόγια η εφαρμογή των αρχών αυτών ενδυναμώνει τις λειτουργίες ενός Ιδρύματος και αναβαθμίζει τις παρεχόμενες από αυτό υπηρεσίες.

5.15 Αποτελέσματα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Ευρώπη

5.15.1 Τι μπορούμε να μάθουμε από αξιολογηθέντα Ιδρύματα στην Μεγ. Βρετανία

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η αξιολόγηση είναι ένα αναπτυσσόμενο φαινόμενο στο εκπαιδευτικό σύστημα της Μεγ. Βρετανίας. Παρόλα αυτά υπάρχουν λίγες συγκεκριμένες οδηγίες γύρω από το θέμα αυτό, οι οποίες και έχουν λίγη σχέση με αυτού του είδους την δραστηριότητα. Οι συνέπειες της έλλειψης συγκεκριμένων διεθνών οδηγιών είναι ότι συγκεκριμένα Ιδρύματα εμφανίζονται πιο πρόθυμα να παίξουν ενεργό ρόλο από ότι κάποια άλλα. Για τα Ιδρύματα αυτά τα οποία ενδιαφέρονται να αναπτύξουν δυνατότητες αξιολόγησης της εκπαιδευτικής τους διαδικασίας ένα πλήθος από απαραίτητα στοιχεία εμφανίζονται παρακάτω:

1. Σχέσεις μεταξύ τμημάτων και κεντρικής διοίκησης των Πανεπιστημίων

Εάν υπάρχει μικρή υποστήριξη από την διοίκηση μέσα στο υπό αξιολόγηση ίδρυμα, θα είναι πολύ δύσκολο για μια Σχολή διοίκησης ή για κάποιο άλλο Τμήμα να αναπτύξει προγράμματα αξιολόγησης. Όπου υπάρχει υποστήριξη είναι σημαντικό το Τμήμα και η κεντρική διοίκηση να συνεργάζονται στενά.

2. Συμμετοχή του προσωπικού

Η συμμετοχή του προσωπικού είναι δυνατόν να λάβει χώρα προκειμένου να διασφαλίσει ότι όλοι οι διδάσκοντες εκτιμούν τα καθορισμένα πρότυπα και παρέχουν την κατάλληλη ανατροφοδότηση στους σπουδαστές.

3. Σχέση μεταξύ πελάτη και του φορέα που παρέχει το πιστοποιητικό

Η αξιολόγηση αναφέρεται σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και προσπαθεί να διασφαλίσει ότι διατηρούνται τα υψηλά ακαδημαϊκά πρότυπα, ενώ όταν εμφανίζονται τα αποτελέσματα λαμβάνεται η κατάλληλη δράση η οποία σχετίζεται με μία «ανοιχτή» και κατάλληλη διαδικασία. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό για κάθε σώμα αξιολόγησης να είναι σίγουροι ότι οι πελάτες τους μοιράζονται τις αξίες τους οι οποίες σχετίζονται με την διατήρηση και εμπλουτισμό της ακεραιότητας των βραβείων που λαμβάνουν.

4. Διαφάνεια για κάθε τύπο και επίπεδο βράβευσης.

Είναι σημαντικό όλα τα μέρη που εμπλέκονται στην αξιολόγηση να γνωρίζουν τι λαμβάνουν ως αποτέλεσμα αυτής και ποιες θα είναι οι προοπτικές οι οποίες ανοίγονται για αυτούς. Τέλος θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ποια θα είναι η φύση του βραβείου.

5. Το πλήθος και η κλίμακα των προγραμμάτων

Θα πρέπει από την αρχή να γνωρίζουμε την δυνητική κλίμακα του σχεδίου αξιολόγησης στα πλαίσια των δυνητικών αριθμών των φοιτητών, γεωγραφικών τοποθεσιών και εν δυνάμει διεθνών διαστάσεων στο συγκεκριμένο σχέδιο.¹⁰⁶

5.15.2 Εφαρμογή του EFQM στην Ανώτατη Εκπαίδευση της Μεγ.

Βρετανίας

Ένα αναπτυξιακό έργο το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης για την Αγγλία, αξιολόγησε τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής του Μοντέλου επιχειρηματικής Αριστείας EFQM, σε Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το μοντέλο αυτό εφαρμόστηκε σε έξι Βρετανικά Πανεπιστήμια και κολέγια. Μία

διάσταση του σχεδίου αυτού ήταν ο έλεγχος των διαφόρων προσεγγίσεων αυτοαξιολόγησης υποστηριζόμενων από το EFQM, οι οποίες είναι:

- Ερωτηματολόγια
- Πίνακες
- Ημερίδες
- Ειδικές φόρμες
- Επιβράβευση

Η πρώτη προσέγγιση η οποία αφορά την αυτοαξιολόγηση μέσω των ερωτηματολογίων έχει σαν σκοπό την απόκτηση όλων των απόψεων από όλα τα μέλη του Ιδρύματος και έχει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα: Είναι εύκολη στην εφαρμογή και γρήγορη, μπορεί να συμπεριλάβει όλο το προσωπικό του Ιδρύματος, υποστηρίζει τις προσπάθειες επικοινωνίας και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με άλλες μεθόδους. Από την άλλη μεριά όμως εμπεριέχει και κάποιους κινδύνους όπως: ότι δεν μπορούν να διαπιστωθούν τα δυνατά σημεία και οι περιοχές για βελτίωση, ενώ η ακρίβεια των πληροφοριών για τα αποτελέσματα βασίζεται στην διατύπωση των αρχικών ερωτήσεων ενώ τέλος τα ερωτηματολόγια μπορεί να προκαλέσουν κορεσμό στο ίδρυμα και να μην ικανοποιούνται πια οι απαιτήσεις.

Όσον αφορά την δεύτερη μέθοδο αυτή απαιτεί την δημιουργία μιας σειράς δηλώσεων οι οποίες έχουν επιτευχθεί και οι οποίες μπορούν να καθοριστούν σε μία κλίμακα από το 1 έως 10. Τα πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής είναι η ευκολία στη χρήση, ότι απαιτεί μηδαμινή εκπαίδευση, μπορεί να συμπεριλάβει όλο το προσωπικό του Ιδρύματος, υποστηρίζει τις προσπάθειες επικοινωνίας και αποδεικνύει ξεκάθαρα την βελτίωση ή την έλλειψη της σε σχέση με τα κριτήρια του EFQM.

Η τρίτη μέθοδος διακρίνεται σε πέντε φάσεις: Εκπαίδευση, συλλογή πληροφοριών, επιτυχία σε ημερίδες, προτεραιότητα σε δράσεις βελτίωσης και αναθεώρηση της προόδου. Τα θετικά της σημεία αφορούν τον άριστο τρόπο οικειοποίησης των διοικητικών ομάδων με το μοντέλο, την υποστήριξη για δημιουργία ομάδων αλλά και την διάθεση για συζήτηση σχετικά με τα δυνατά σημεία και τους τομείς που χρειάζονται βελτίωση στο Ίδρυμα. Από την άλλη μεριά αυτό εμπεριέχει και κινδύνους όπως: λιγότερο ακμαία από την προσέγγιση απομίμησης βράβευσης αλλά και οι απαιτήσεις για ειδικούς στην εφαρμογή της με συχνά όχι ρεαλιστικά αποτελέσματα.

Η επόμενη και προτελευταία μέθοδος-προσέγγισης αναφέρεται στην διαδικασία όπου ομάδες αξιολόγησης συλλέγουν τις κατάλληλες πληροφορίες και χρησιμοποιούν τις φόρμες αυτές για να αναλάβουν μία αυτοαξιολόγηση. Τα πλεονεκτήματα έγκειται στην αντικειμενική πληροφόρηση που αυτή παρέχει, στην προετοιμασία λίστας δυνατοτήτων και αδυναμιών, αλλά και στην εμπλοκή όλου του προσωπικού παρέχοντας λογικές και ακριβείς ενδείξεις μιας εφαρμογής για επιβράβευση. Εν αντιθέσει τα μειονεκτήματα αφορούν την εξάρτηση της διαδικασίας στην συλλογή καλών πληροφοριών αλλά και την περίπτωση καταστολής της αναγνώρισης η οποία σχετίζεται με την ανάπτυξη της αριστείας.

Η τελευταία προσέγγιση είναι κατ' ουσία μία επιβεβαίωση της διαδικασίας για εισαγωγή στο EFQM, όπου μία ομάδα εκπαιδευμένων αξιολογητών, εσωτερικών ή εξωτερικών, βαθμολογεί την εφαρμογή αυτή και παρέχει αναφορά ανάδρασης η οποία περιλαμβάνει μία λίστα των αδυναμιών και δυνατοτήτων του Ιδρύματος. Τα θετικά σημεία της μεθόδου είναι η λίστα αυτή των αδυναμιών και δυνατοτήτων, η άριστη επικοινωνία μέσω εγγράφων, η δυνατότητα σύγκρισης της απόδοσης του ιδρύματος με άλλα και μία πρόβα για την αίτηση συμμετοχής στο Ευρωπαϊκό Βραβείο Ποιότητας. Τα αρνητικά στοιχεία αφορούν την μικρή ανάμειξη των διοικητών, μία ανάγκη για έγγραφες αναφορές και η μεγάλη φιλοδοξία η οποία απορρέει από αυτή και την οποία το ίδρυμα να μην είναι έτοιμο να υιοθετήσει.

Πέραν όλων αυτών διαφαίνεται ότι το Ευρωπαϊκό Μοντέλο Αριστείας (EFQM) για την αυτοαξιολόγηση, μπορεί να βρει εφαρμογή και στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Ιδιαίτερα για τα Βρετανικά Πανεπιστήμια η εγκατάσταση υψηλού επιπέδου δέσμευσης και η εστίαση στον φοιτητή θεωρούνται ως κυρίαρχα θέματα στην εφαρμογή τους στην εκπαίδευση.¹⁰⁷

5.15.3 Διοίκηση Ολικής Ποιότητας στα Σουηδικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Ένα άλλο παράδειγμα της εφαρμογής της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση αποτελεί η περίπτωση των Σουηδικών Πανεπιστημίων, όπου υπάρχουν δύο μορφές ποιοτικής αξιολόγησης. Η πρώτη ξεκίνησε το 1995 και εστιάζει στην ποιοτική διοίκηση των διαφόρων θεμάτων στα Πανεπιστήμια με την εγκατάσταση του

Σουηδικού Βραβείου Ποιότητας το 1992 του οποίου η δημιουργία εμπνεύστηκε από το Malcolm Baldrige National Quality Award. Η όλη διαδικασία η οποία κατέληγε στην ποιότητα σε τοπικό επίπεδο είχε σαν κύριο άξονα την θεώρηση του Πανεπιστημίου συνολικά ως ένα σύστημα. Η διαδικασία *απαρτιζόταν από 3 στάδια*: αυτοαξιολόγηση, εξωτερική αξιολόγηση και τελική αναφορά. Σκοπός της όλης διαδικασίας ήταν η συνεισφορά στην βελτίωση της εικόνας και η διευθέτηση εσωτερικών κανόνων. Η κύρια αρχή ήταν ότι κάθε Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι προσωπικά υπεύθυνο για τις διεργασίες του ως προς την διασφάλιση της ποιότητας σε αυτές.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν ότι η διαδικασία αξιολόγησης μπορεί να επηρεάσει την ποιοτική σκέψη και τις διάφορες δράσεις των Ιδρυμάτων. Τα 20 από τα 42 ιδρύματα τα οποία πήραν μέρος στην διαδικασία δήλωσαν ότι οι πιο σημαντικοί παράγοντες για τον σχεδιασμό της διαχείρισης της φιλοσοφίας της διοίκησης ποιότητας, είναι οι Εσωτερικές Πανεπιστημιακές Δυνάμεις μέσω συνεχών αξιολογήσεων ενώ 8 από αυτά θεώρησαν ύψιστης σημασίας την αλλαγή της φιλοσοφίας του Ιδρύματος και των εργαλείων Διοίκησης Ολικής Ποιότητας.

Η δεύτερη μορφή της αξιολόγησης αναφέρει ότι ο σκοπός αυτής προέρχεται από τις προσδοκίες του συστήματος και των διαδικασιών οι οποίες είναι θεμελιώδεις στην Διοίκηση Ολικής Ποιότητας για μεμονωμένα θέματα και προγράμματα. Η μορφή αυτή έχει τρεις διαστάσεις οι οποίες αναφέρονται: στις προϋποθέσεις της εκπαίδευσης, την δομή και τέλος τα αποτελέσματά της. Η διαδικασία είναι παρόμοια με την προηγούμενη της αυτοαξιολόγησης και καταλήγει σε μία αναφορά. Οι εξωτερικοί ερευνητές με την σειρά τους αξιολογούν όλα τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας των δραστηριοτήτων τους.¹⁰⁸

5.16 Συμπεράσματα

Η αξιολόγηση είναι μία σύνθετη διαδικασία, που χρειάζεται να διερευνηθεί με λεπτομέρεια. Ως μία γνώση η οποία προέρχεται μέσα από την εργασία, είναι χρήσιμο να γίνουν κατανοητές οι παράμετροι των ομάδων αξιολόγησης. Σε ένα γενικό πλαίσιο η αξιολόγηση μπορεί να προσδιοριστεί ως:

1. Η διαδικασία κατά την οποία η ομάδα αξιολόγησης αξιολογεί ένα πρόγραμμα σπουδών για να αναγνωρίσει επισήμως τα αποτελέσματα συγκεκριμένων αποτελεσμάτων που σχετίζονται με την εκπαίδευση σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο.
2. Το σημαντικό στοιχείο εδώ είναι πως η αξιολόγηση προσπαθεί όχι να μετρήσει τις εισροές αλλά τα αποτελέσματα, μέσα από μία συγκεκριμένη διαδικασία, με ξεκάθαρα δομημένα κριτήρια.

Ένα από τα πρώτα και πιο σημαντικά ζητήματα στην αξιολόγηση οποιασδήποτε οργανωμένης εκπαιδευτικής διαδικασίας, είναι η αναγνώριση των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας και σε ποιο επίπεδο αυτά επιτυγχάνονται.

5.16.1 Τα Οφέλη της αξιολόγησης

Η αξιολόγηση της συλλογικής μάθησης είναι ένα σχετικά νέο φαινόμενο. Είναι μία αναπτυσσόμενη περιοχή δράσεων των Πανεπιστημίων και των Σχολών Διοίκησης αλλά βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Είναι ξεκάθαρο ότι η αξιολόγηση Ιδρυμάτων πρέπει να λειτουργεί μέσα από τις παραμέτρους των ακαδημαϊκών κανονισμών παρά το ότι κάποια Ιδρύματα είναι πολύ πιο ελαστικά και καινοτόμα έναντι κάποιων άλλων.

1. Ανάπτυξη της γνώσης και κατανόησης

Μέσα σε ένα εργασιακό περιβάλλον η ανάπτυξη και χρήση εργαλείων και τεχνικών διοίκησης είναι σημαντική. Παρόλα αυτά η τεχνική αρτιότητα μπορεί κάποιες φορές να επιτευχθεί χωρίς να υπάρχει πλήρης κατανόηση της θεωρίας στην οποία βασίζεται. Η παρεχόμενη αξιολόγηση μπορεί και να ενισχύσει τη θεωρητική γνώση που απαιτεί η τεχνική κατάρτιση. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να βοηθήσει τους εμπλεκόμενους στην διαδικασία της μάθησης να κατανοήσουν τα εργαλεία και τις τεχνικές που χρησιμοποιούν με μία πιο κριτική ματιά.

2. Κινητοποίηση

Η παροχή πανεπιστημιακής αναγνώρισης σε τομείς τεχνικής κατάρτισης μπορεί να αποδειχθεί μία δυνατή κινητήριος δύναμη για τον καθένα που παρακολουθεί αυτά τα

προγράμματα. Παρόλα αυτά πρέπει να γίνεται ξεκάθαρο στους σπουδαστές ο τύπος και το επίπεδο του διπλώματος που πρόκειται να λάβουν αλλά και τι προοπτικές ανοίγονται για αυτούς μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής τους. Αποτυχία σε αυτό μπορεί να δημιουργήσει το αντίθετο αποτέλεσμα από τα επιθυμητά.

3. Εξωτερική διαπίστωση

Όλο και περισσότερο οι οργανισμοί ψάχνουν τρόπους μέσα από τους οποίους να σηματοδοτούν την προσήλωση τους στην ποιότητα σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους. Η Πανεπιστημιακή αξιολόγηση είναι ένας τέτοιος τρόπος για την ανάπτυξη των διοικητικών δραστηριοτήτων τους.

4. Το μέλλον

Η αξιολόγηση είναι μία έννοια γύρω από την οποία υπάρχει ακόμη άγνοια ως προς τα οφέλη της. Καθώς η ανάγκη για μόρφωση στις περισσότερες εκπαιδευτικές και άμεσες μεταρρυθμίσεις μεγαλώνει και τα εμπλεκόμενα Πανεπιστήμια διατείνονται ως οι ηγέτες της διαβίου εκπαίδευσης, το μέλλον φαντάζει λαμπρό για την αξιολόγηση η οποία γίνεται μία πολύ πιο επικρατούσα δραστηριότητα.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα όσα αναφέρθηκαν για το θέμα της εφαρμογής της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση αλλά και το θέμα της αξιολόγησης των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε λέγοντας πως η εφαρμογή μιας τέτοιας διαδικασίας όταν εφαρμόζεται υπό προϋποθέσεις θα μπορούσε να έχει τα ακόλουθα θετικά αποτελέσματα.

Κατ' αρχήν μέσω μιας τέτοιας διαδικασίας είναι δυνατή η επισήμανση των θετικών σημείων και αδυναμιών ενός Ιδρύματος, με την χρησιμοποίηση μιας επιστημονικά αποδεκτής μεθόδου. Με τον τρόπο αυτό τα αποτελέσματα τα οποία θα προκύψουν θα μπορέσουν να οδηγήσουν στην διατύπωση προτάσεων οι οποίες με την σειρά τους θα συμβάλλουν στην βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου.

Επιπλέον η δημοσίευση των αποτελεσμάτων αυτής της αξιολόγησης, θα έχει σαν σκοπό να βοηθήσει τόσο την Πολιτεία όσο και την Επιστημονική κοινότητα να

σχηματίσουν μία ολοκληρωμένη εικόνα για το έργο του κάθε Ιδρύματος. Αναμένεται λοιπόν, η προσπάθεια αυτή αφενός μεν να συμβάλει στην διαμόρφωση ενιαίας και διαφανής συνθήκης με κοινά κριτήρια για το σύνολο των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, αφετέρου δε να λειτουργήσει ως κίνητρο για την συνεχή προσπάθεια αναβάθμισης της ακαδημαϊκής διαδικασίας στη χώρα μας. Θα πρέπει να διευκρινήσουμε στο σημείο αυτό ότι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου ενός Ιδρύματος δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να συγχέεται με την κατάταξη του, σε εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο.

Τέλος θεωρώντας ότι ο Στρατηγικός Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός συνιστά μία συνεχή, δομημένη και συστηματική διαδικασία, υπάρχει μία κοινή πεποίθηση ότι η πραγματοποίηση του αποτελεί όχι μόνο την επαρκή κατανόηση των σχέσεων του κάθε Ιδρύματος με το ευρύτερο περιβάλλον αλλά και την συνολική επίγνωση και τεκμηριωμένη αποτίμηση της ποιότητας του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου.

Η Ένωση Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων (EUA)¹⁰⁹ δημοσίευσε μία μελέτη με τίτλο «Αναπτύσσοντας μία εσωτερική νοοτροπία (κουλτούρα) ποιότητας στα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια» - Έκθεση για την Νοοτροπία (κουλτούρα) της Ποιότητας 2002-2003 - με την Υποστήριξη του Προγράμματος Σωκράτης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το σχέδιο αυτό δημιουργήθηκε για να δώσει την δυνατότητα συμμετοχής στα Ιδρύματα τα οποία έλαβαν μέρος, να συζητήσουν πώς να δημιουργήσουν και να ενισχύσουν μία ποιοτική νοοτροπία (κουλτούρα) αλλά και να αναπτύξουν σχέδια δράσης σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες. Είναι γεγονός τόσο από τον μεγάλο αριθμό των συμμετοχών (137 Ιδρύματα) όσο και από τον ενθουσιασμό με τον οποίο δούλεψαν οι συμμετέχοντες, ότι το Συμβούλιο της Ένωσης των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων πήρε τη σωστή απόφαση με το να τονίσει την σημασία την ποιοτικής νοοτροπία (κουλτούρα) σε αυτό το πρώτο σχέδιο δράσης του. Στο έργο στο οποίο συμμετείχαν 50 Ιδρύματα από 29 χώρες, αποκαλύφθηκε η μεγάλη δέσμευση από τη μεριά των συμμετεχόντων να αναπτύξουν μία πιο συστηματική εσωτερική κουλτούρα ποιότητας, προσδιορίζοντας και συγκρίνοντας τις καλές πρακτικές αλλά και εφαρμόζοντας τα κατάλληλα σχέδια δράσης.

Σκοπός του έργου αυτού ήταν:

- Να αυξήσει την συνειδητοποίηση για την ανάγκη ανάπτυξης μιας εσωτερικής κουλτούρας ποιότητας στα Πανεπιστήμια και να προωθήσει την παρουσίαση της εσωτερικής ποιοτικής διοίκησης με σκοπό την βελτίωση ποιοτικών επιπέδων.
- Να διασφαλίσει την ευρεία διάδοση των ήδη υπάρχουσών καλών πρακτικών στον τομέα αυτό
- Να βοηθήσει τα Ιδρύματα να προσεγγίσουν εξωτερικές διαδικασίες ποιοτικής διασφάλισης κατά τρόπο εποικοδομητικό
- Να συνεισφέρει στην Διακήρυξη της Μπολόνια, ενισχύοντας την ελκυστικότητα της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Το κάθε ίδρυμα εκπροσωπούσαν από ένα πρεσβύτερο μέλος το οποίο ήταν υπεύθυνο για την οργάνωση του σχεδίου στο Ίδρυμα του. Από την άλλη μεριά οι συντονιστές είχαν την ευθύνη της προώθησης της δουλειάς τους, οργανώνοντας τρεις συνεδριάσεις και υποστηρίζοντας τα Πανεπιστήμια για την ανάπτυξη κατάλληλων σχεδίων δράσης.

Αν και η Ανώτατη Εκπαίδευση πάντα καθοδηγούνταν από την ανάγκη για ποιότητα, η μεγάλη εξάπλωση εξωτερικών διεθνών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας στην Ευρώπη, κάνει μεγαλύτερες τις ανάγκες των Ιδρυμάτων να είναι πιο ξεκάθαρα στα πλαίσια της ποιότητας. Παρόλα αυτά, εάν η εξωτερική υποχρέωση λογοδοσίας έχει γίνει πιο συστηματική, τότε είναι σημαντικό οι εσωτερικές διαδικασίες να αναπτυχθούν περισσότερο και να γίνουν πιο ορατές στο κοινό.

Η ανάπτυξη της εξωτερικής λογοδοσίας ξεκίνησε από μία σειρά παραγόντων οι οποίοι προέτρεψαν τα πανεπιστήμια να γίνουν πιο ενεργητικά. Πιο συγκεκριμένα:

- Η αυξημένη αυτονομία από τις κυβερνήσεις
- Οι αυξημένες απαιτήσεις από την λογοδοσία αυτή η οποία συνδέεται με εκτεταμένη πρόσβαση στην Ανώτατη Εκπαίδευση
- Η αυξανόμενη ανάγκη ώστε να υπάρχει ποικιλία εισοδηματικών πηγών
- Η ανάπτυξη της «κοινωνίας της γνώσης» και η αύξηση των προσδοκιών της συνεισφοράς της Ανώτατης Εκπαίδευσης στις τοπικές, εθνικές και Ευρωπαϊκές οικονομίες

- Η συνεχιζόμενη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Εκπαίδευσης και των τομέων της έρευνας
- Η αύξηση της διεθνοποίησης, η οποία μέσω συγκρίσεων, διόγκωσε τις απαιτήσεις για την ποιότητα
- Η αύξηση της παγκοσμιοποίησης, η οποία οδηγεί στην εμφάνιση ανταγωνιστών στις μέχρι τώρα ασφαλείς διεθνείς «αγορές», όπως επίσης και η τάση έναντι της «εμπορευματοποίησης της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Με βάση τα παραπάνω είναι φανερό ότι τα Πανεπιστήμια δεν μπορούν πλέον να εκφράσουν έτσι απλά την δέσμευση τους στην αριστεία. Θα πρέπει να ελέγξουν δραστικά τις δραστηριότητές τους και να καταδείξουν την ποιότητα τους σε όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Προκειμένου λοιπόν να επιτύχουν αυτό το σκοπό αποτελεσματικά θα πρέπει να εκπληρώσουν μία σειρά από προϋποθέσεις όπως:

- Αυτονομία. Η αυτονομία των Ιδρυμάτων είναι προϋπόθεση για την προώθηση της εσωτερικής τους ποιότητας. Τα Ιδρύματα θα πρέπει να έχουν την δυνατότητα ανάπτυξης μακροπρόθεσμων στρατηγικών σχεδίων με στόχο την ανάπτυξη του ποιοτικού ελέγχου των δραστηριοτήτων τους με ένα εποικοδομητικό τρόπο.
- Αποτελεσματικότητα. Τα Πανεπιστήμια θα πρέπει να εξετάζουν προσεκτικά την εσωτερική και εξωτερική τους διακυβέρνηση με σκοπό την βελτιστοποίηση των αποφάσεων οι οποίες παίρνονται και οι οποίες δεσμεύουν τόσο τους σπουδαστές όσο και όλους του εμπλεκόμενους, διασφαλίζοντας μία αποδοτική διοικητική δομή και αναπτύσσοντας μία εσωτερική και εξωτερική επικοινωνιακή στρατηγική.
- Διαφάνεια. Όταν θα έχει αναπτυχθεί η εσωτερική ποιοτική κουλτούρα και τα πανεπιστήμια θα έχουν κάνει μία ανασκόπηση των προγραμμάτων και δραστηριοτήτων τους, οι διαδικασίες εξωτερικής ευθύνης θα μπορέσουν να πάρουν την μορφή μιας Ιδρυματικής επιθεώρησης η οποία αξιολογεί την ευρωστία και την εμφύτευση των εσωτερικών ποιοτικών διαδικασιών.

5.16.2 Βήματα προς την κουλτούρα της ποιότητας

Το έργο αυτό της ποιοτικής κουλτούρας προσδιορίζεται ως η βασική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης των Πανεπιστημίων, η οποία έχει μία μεγάλη παράδοση στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων για τα μέλη του, οι οποίες και εστιάζονται στην Ιδρυματική

ανάπτυξη και στην προώθηση της ποιότητας των Πανεπιστημίων στην Ευρώπη. Σήμερα 89 Πανεπιστήμια σε 33 χώρες έχουν συμμετάσχει στο Πρόγραμμα. Ο συνδυασμός χαρακτηριστικών είναι μοναδικός στην Ευρώπη. Το πρόγραμμα βασίζεται σε κάποιες αρχές οι οποίες απορρέουν από την φύση της Ευρωπαϊκής Ένωσης των Πανεπιστημίων.

- Βελτίωση. Οι διαδικασίες αξιολόγησης μπορούν να εφαρμόζονται σε μία αδιάσπαστη αλληλουχία στοιχείων από την ανάπτυξη και βελτίωση του Ιδρύματος έως την υπευθυνότητα των εμπλεκομένων στην εκπαίδευση μερών.
- Αυτογνωσία. Ως μία δραστηριότητα η οποία είναι αφιερωμένη στην ενδυνάμωση των πανεπιστημίων, τονίζεται η ανάγκη για ένα Ίδρυμα να γνωρίζει τον εαυτό του και να ελέγχει εσωτερικά την ποιότητα του η οποία αποτελεί απαραίτητο βήμα για την ανάπτυξη και τον στρατηγικό του σχεδιασμό.
- Ευρωπαϊκή προσπάθεια ανασκόπησης. Ως μία δραστηριότητα ενός οργανισμού ο οποίος είναι αφοσιωμένος στην δημιουργία του Ευρωπαϊκού χώρου της Ανώτατης Εκπαίδευσης, προσφέρει στα μέλη του την ευκαιρία για μία εξωτερική εξέταση από ομάδα Ευρωπαίων ειδικών. Ο ομάδα αυτή θα θέσει ερωτήσεις στο ίδρυμα οι οποίες θα σχετίζονται με τις προσπάθειες του προς την σύγκλιση των ακαδημαϊκών τίτλων, την εφαρμογή του ECTS αλλά και τις συνεργασίες των Ιδρυμάτων μεταξύ τους αλλά και τις Ευρωπαϊκές πολιτικές.
- Άνοιγμα στον κόσμο. Εν κατακλείδι, ως μία δραστηριότητα ενός οργανισμού αφοσιωμένου στην ενδοπανεπιστημιακή συνεργασία και την δέσμευση με την αρχή της ενότητας, θα καταστήσουν τις υπηρεσίες αυτές διαθέσιμες παγκοσμίως, συνεισφέροντας με τον τρόπο αυτό στην ανάγκη για διάλογο μεταξύ των διαφόρων περιοχών στα πλαίσια της διασφάλισης της ποιότητας.

5.16.3 Εσωτερική Ποιότητα

Όσον αφορά την εσωτερική ποιότητα το συγκεκριμένο σχέδιο αναφέρει ότι αυτή θα μπορούσε να ορισθεί καλύτερα ως «η κατάλληλη για το σκοπό αυτό». Οι πολλαπλές διαστάσεις του σχεδίου ποιότητας είναι γεγονός στις διαδικασίες της εξωτερικής διασφάλισης της ποιότητας η οποία μετατρέπεται από προσεγγίσεις οι οποίες βασίζονται στην «αριστεία» σε προσεγγίσεις «κατάλληλες για το σκοπό αυτό» και από «βασικά πρότυπα» σε «ικανοποίηση του πελάτη».¹¹⁰

Οι διαδικασίες, οι εμπλεκόμενοι και οι δομές είναι τα τρία βασικά στοιχεία για την επίτευξη της νοοτροπίας (κουλτούρας), της ποιότητας. Και τα τρία απαιτούν ταυτόχρονη προσοχή καθώς και αποτελεσματική ηγεσία, ικανότητα για στρατηγικό όραμα και διάθεση αλλαγής.

Η ποιότητα αποτελεί πρόσφατη ανησυχία στην Ανώτατη Εκπαίδευση, και όπως προϋπόθηκε η διασφάλιση διαδικασιών εξωτερικής ποιότητας ωθούν τα Ιδρύματα να κάνουν πιο διαφανείς τις δικές τους εσωτερικές διαδικασίες ποιότητας. Προκειμένου η διαδικασία να είναι επιτυχής, απαιτείται αλλαγή στην στάση και την νοοτροπία ενός Ιδρύματος.

Τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης χαρακτηρίζονται από την εξάπλωση της δύναμης και της εξουσίας, την αμφισημία και πολυπλοκότητα των σκοπών και στόχων αλλά και των αποτελεσμάτων τα οποία είναι δύσκολο να μετρηθούν. Θα πρέπει λοιπόν να στρέψουν το ενδιαφέρον τους στην συστηματοποίησης προτύπων και λειτουργιών σε όλο το μήκος του Ιδρύματος λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική προσήλωση των ειδικών και να αναπτύξουν μία σειρά κριτηρίων και μετρήσεων τα οποία εγκλωβίζουν τις επιτυχίες και αποτυχίες με ένα εποικοδομητικό και «διαφανές» τρόπο.

Ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στον προσδιορισμό τόσο της επιτυχίας όσο και των εμποδίων μέσα σε ένα συγκεκριμένο ίδρυμα είναι η ανάλυση SWOT η οποία αναφέρει τις αδυναμίες και τα θετικά σημεία ενός ιδρύματος ως προς την απόκτηση ποιοτικής κουλτούρας.

Με βάση λοιπόν όλα τα παραπάνω η ποιοτική νοοτροπία (κουλτούρα) έχει σαν σκοπό την δημιουργία της πεποίθησης μεταξύ των εμπλεκομένων σε αυτή να ανταποκριθούν και να βελτιώσουν τους σκοπούς της μάθησης αλλά και να διασφαλίσουν μία προσέγγιση ως προς την ποιότητα, η οποία θα ξεκινά από το στάδιο της συλλογής όπου μεμονωμένες συμπεριφορές θα προστίθενται σε αυτή και θα καταλήγει στο στάδιο όπου θα υπάρχει προσωπική δέσμευση και προσπάθεια για την ποιότητα. Εν αντιθέση η ποιοτική διοίκηση αναφέρεται στην τεχνοκρατική πλευρά της νοοτροπίας (κουλτούρας) της ποιότητας και αφορά «εργαλεία και μηχανισμούς για την μέτρηση, αξιολόγησης, διασφάλιση και εμπλουτισμό της».

Όλες οι παραπάνω θεωρήσεις αναφέρουν ότι προκειμένου να ενισχυθεί η ποιότητα θα πρέπει να δοθεί μεγάλη σημασία σε όσους σχετίζονται με αυτή εντός και εκτός του Πανεπιστημίου, καθένας από τους οποίους θα πρέπει να είναι προσκολλημένος στους σκοπούς, τις διαδικασίες και τα πλαίσια τα οποία θέτονται για την διασφάλιση της ποιότητας εσωτερικά. Σημαντικό ρόλο παίζουν αρχικά οι πρεσβύτεροι στην ηγεσία (πρυτάνεις, αντιπρυτάνεις) οι οποίοι θα πρέπει να λάβουν μία σειρά από μέτρα για την ποιοτική νοοτροπία (κουλτούρα) όπως:

- ❑ Οργάνωση ενός εσωτερικού δικτύου ποιότητας, απαρτιζόμενο από ανθρώπους διαφόρων τμημάτων και ιεραρχικών επιπέδων με σκοπό την βελτίωση του τρόπου εργασίας οδεύοντας προς την «αριστεία».
- ❑ Ενδυνάμωση της επικοινωνίας μεταξύ των μονάδων με σκοπό την καλύτερη επίλυση θεμάτων που σχετίζονται με την ποιότητα μέσω εφαρμογής των καλύτερων πρακτικών.
- ❑ Ανάπτυξη νοοτροπία (κουλτούρα) της ποιότητας μέσα στην διαδικασία της μάθησης με βάση μία προσέγγιση τριών επιπέδων: μάθηση, εφαρμογή, διάδοση.
- ❑ Αναγνώριση των ικανοτήτων των ατόμων και δυνατότητα σε αυτούς να μεταφέρουν την γνώση τους σε άλλους.
- ❑ Οργάνωση Ποιοτικών Συζητήσεων γύρω από διάφορα θέματα τα οποία μπορεί να ευνοήσουν την καινοτομικών ιδεών για την επίλυση προβλημάτων.
- ❑ Διατήρηση αρχείου ποιοτικών και ποσοτικών μετρήσεων οι οποίες θα αποκαλύψουν βελτιώσεις που θα σχετίζονται με ποιοτικές δράσεις.
- ❑ Οργάνωση συστήματος διασφάλισης της ποιότητας το οποίο θα βοηθήσει τον οργανισμό να τελειοποιήσει τις διαδικασίες του και να διατηρήσει το πλεονέκτημα από την βελτίωση των δράσεων του.
- ❑ Μία φορά το χρόνο ο υπεύθυνος της κάθε ομάδας θα κάνει μία αναφορά των δραστηριοτήτων, συγκεντρώνοντας την απόδοση των διαφόρων δεικτών.
- ❑ Τα διάφορα σχέδια δράσης θα πρέπει να επιθεωρούνται σε ετήσια βάση από τον Διοικητή Ποιότητας και τον Πρύτανη.
- ❑ Τέλος η σύγκριση θα βοηθήσει το Ίδρυμα να βρει το σημείο αναφοράς του έναντι των διεθνών ανταγωνιστών του

Πέραν όμως της πρωταρχικής ηγεσίας όλο το προσωπικό του ιδρύματος θα πρέπει να συμμετέχει σε αυτή την διαδικασία αφού πρώτα λάβει την κατάλληλη ενημέρωση ώστε

να προσαρμόσει την συμπεριφορά του στην δημιουργία εσωτερικής ποιοτικής νοοτροπίας (κουλτούρας). Από την μεριά τους οι σπουδαστές θα πρέπει να αναπτύξουν ενεργό δράση μέσω των παρακάτω διαδικασιών.

1. Αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών, της καταλληλότητας για απασχόληση και των δομών διδασκαλίας και μάθησης.
2. Εθελοντική συμμετοχή στις υποστηρικτικές διαδικασίες (μεταπτυχιακοί φοιτητές κάνουν προπτυχιακά μαθήματα, βοηθούν στα εργαστήρια)
3. Τέλος εάν τα νομοθετικά πλαίσια του Ιδρύματος το επιτρέπουν να παίρνουν μέρος στις αποφάσεις.

Τέλος, πολύ σημαντικός είναι και ο ρόλος των εξωτερικών εμπλεκομένων στην διαδικασία αυτή και οι οποίοι είναι τα διάφορα νομοθετικά σώματα, η αγορά εργασίας και οι βιομηχανίες, οι μελλοντικοί φοιτητές αλλά και τα άλλα Ιδρύματα.

Βασιζόμενοι λοιπόν στην προηγούμενη ανάλυση και την μέθοδο του SWOT το Δίκτυο Έρευνας της Διοίκησης προσδιόρισε έναν αριθμό κοινών αδυναμιών και πιθανών τρόπων αντιμετώπισης τους.

1. Ανάπτυξη της έρευνας και της ποιοτικής διοίκησης (εγκατάσταση κεντρικού γραφείου διασφάλισης της ποιότητας, προσδιορισμός διαδικασιών σχετικών με τον έλεγχο της ποιότητας).
2. Ανάπτυξη πολιτικών διοίκησης και χρηματοδότησης (χρηματοδότηση έργων τα οποία σχετίζονται με την έρευνα και δημιουργία κινητοποίησης, ανάπτυξη συστήματος όπου οι θέσεις καταλαμβάνονται από άτομα με τις κατάλληλες ικανότητες).
3. Ανάπτυξη κοινού οράματος και στρατηγικής.
4. Εμπλουτισμός της διδασκαλίας στα Ιδρύματα .
5. Ανάπτυξη διαδικασιών ποιότητας (αναφορές σε άλλα ιδρύματα, αναφορές αυτοαξιολόγησης).
6. Πλήρη επίγνωση του μεγέθους και της ποιότητας (έλεγχος της ποιότητας των αποφοίτων).
7. Ανάπτυξη της συνεργασίας βιομηχανίας και πανεπιστημίων (εσωτερικά γραφεία ευρέσεως εργασίας, παροχή υπηρεσιών προς την κοινωνία)

8. Ανάπτυξη πολιτικών πνευματικών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας (πατέντες και δικαιώματα εκμετάλλευσης).

Όλο το παρών σχέδιο καταδεικνύει ότι οι συμπεριφορές αλλά και ο τρόπος αντίληψης μπορούν να αλλάξουν. Οι πιο σημαντικοί σκοποί οι οποίοι θα πρέπει να επιτευχθούν είναι:

1. Διατήρηση δημιουργικότητας και καινοτομίας στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης εντός ενός τοπίου ανώτατης εκπαίδευσης το οποίο χαρακτηρίζεται από ανομοιογένεια αποστολής.
2. Ενίσχυση του δεσμού μεταξύ έρευνας και διδασκαλίας μέσω των κατάλληλων στρατηγικών.
3. Διασφάλιση της επιτυχίας των φοιτητών με την παροχή σε αυτούς των ιδανικών συνθηκών για μελέτη κατά την διάρκεια των σπουδών τους.
4. Προώθηση του δυναμισμού κάθε Ιδρύματος μέσω ενός εποικοδομητικού διαλόγου με όλους του ενδιαφερομένους, διασφαλίζοντας έτσι το μακροπρόθεσμο όραμα των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.
5. Διασφάλιση της συνεισφοράς των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας αλλά και στην δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής διάστασης.

Εκφράζεται η ελπίδα ότι εν ευθέτω χρόνο, η ισορροπία μεταξύ αυτονομίας και ευθύνης θα βασίζεται στην κεντρική ευθύνη για εσωτερική ποιότητα των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, ενώ η εξωτερική ευθύνη θα εξετάζει πως η ευθύνη αυτή θα πραγματοποιείται. Με άλλα λόγια η επιτυχής και διαδεδομένη εφαρμογή τέτοιων σχεδίων δράσης σε κάθε Ίδρυμα, θα διασφαλίζει ότι οι μελλοντικές εξωτερικές διαδικασίες ευθύνης θα πάρουν την μορφή μιας ιδρυματικής επιθεώρησης η οποία θα αξιολογεί την δυναμικότητα και την ενσωμάτωση των διαδικασιών ελέγχου της εσωτερικής ποιότητας.

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε έναν αριθμό ενεργειών οι οποίες πρακτικά εφαρμοζόμενες θα μας έδιναν τη δυνατότητα καλύτερης κατανόησης των ωφελειών από την υιοθέτηση ενός συστήματος διαχείρισης της ποιότητας στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Κατ' αρχήν οι ενέργειες αυτές θα

πρέπει να περιλαμβάνουν όλους τους τομείς λειτουργίας ενός Ιδρύματος (όπως αυτοί αναφέρθησαν προηγουμένως) αλλά και την συνεργασία όλων των εμπλεκομένων μερών (φοιτητών, μελών ΔΕΠ και διοικητικών).

Η αρχή θα μπορούσε να γίνει με την καταγραφή πρωτότυπων διαδικασιών διαχείρισης της ποιότητας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του Ιδρύματος. Οι διαδικασίες αυτές θα αποτελούν έναν οδηγό διαχείρισης διαφόρων καταστάσεων και θα βοηθούν κάθε τομέα να διαπιστώσει τις δυνατότητες και αδυναμίες του. Κατόπιν αναφερόμαστε σε έναν ξεκάθαρο καθορισμό των αρμοδιοτήτων σε κάθε περιοχή δράσης είτε πρόκειται για επιτροπές, συμβούλια και εκπαιδευτικό προσωπικό του Ιδρύματος είτε πρόκειται για τους φοιτητές.

Επίσης θα πρέπει κάθε στιγμή να υπάρχει δυνατότητα για ξεκάθαρη πληροφόρηση και πρόσβαση σε αυτή. Επιπλέον όλο το προσωπικό θα πρέπει να ενθαρρύνεται αλλά και να ενισχύεται στην εκπλήρωση συγκεκριμένων ρόλων και αρμοδιοτήτων αλλά και στην συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση.

Όλες οι παραπάνω διαδικασίες θα πρέπει τελικά να ελέγχονται και αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητά τους αλλά και μέσω των αποτελεσμάτων που προκύπτουν να διορθώνονται τυχόν ατέλειες οι οποίες πιθανόν να υπονομεύουν την διασφάλιση της ποιότητας.

Για παράδειγμα όσον αφορά την προπτυχιακή και μεταπτυχιακή εκπαίδευση το Ίδρυμα θα είναι σε θέση να αξιολογήσει διάφορα θέματα τα οποία αξιολογούν την επιτυχία του και επηρεάζουν την εύρυθμη και απρόσκοπτη λειτουργία του. Τέτοια θέματα είναι:

1. Οι γραμματείες των Τμημάτων (όπως την παροχή υπηρεσίας σε συγκεκριμένο χρόνο, την άμεση εξυπηρέτηση αλλά και την προθυμία, την ευγένεια των υπαλλήλων, την έγκαιρη διαχείριση παραπόνων αλλά και την σωστή παροχή υπηρεσίας από την πρώτη φορά). Επιπλέον οι ώρες υποδοχής φοιτητών, η έγκαιρη παροχή πιστοποιητικών και βεβαιώσεων, η τηλεφωνική ανταπόκριση είναι θέματα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος και σημαντικότητας τα οποία θα μπορέσουν να διαχειριστούν καλύτερα τα ιδρύματα όταν υπάρχουν καταγεγραμμένες οδηγίες ποιοτικής διαχείρισης.

2. Σχέσεις Καθηγητών και σπουδαστών. Αυτό συνεπάγεται ώρες υποδοχής φοιτητών και τήρησης τους, ανταπόκριση ως προς τα ακαδημαϊκά και εκπαιδευτικά τους καθήκοντα (συμμετοχή σε επιτροπές και άλλα όργανα του ιδρύματος).
3. Τα μαθήματα να καλύπτουν μεγάλο εύρος θεματικών ενοτήτων οι οποίες συνεχώς θα ανανεώνονται ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς.
4. Χρηματικές αμοιβές σε αριστούχους (υποτροφίες ή απαλλαγή διδάκτρων).

Όσον αφορά τώρα την υλικοτεχνική υποδομή του Ιδρύματος, αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι τόσο η επάρκεια και η καταλληλότητα των κτιριακών εγκαταστάσεων όσο και ο σύγχρονος τεχνολογικός εξοπλισμός. Προκειμένου λοιπόν να ελέγξουμε τον βαθμό ικανοποίησης των σπουδαστών αλλά και διδασκόντων από την καθημερινή χρήση όλων των χώρων των Ιδρυμάτων θα πρέπει να ελέγξουμε κατά πόσο:

1. Οι αίθουσες διδασκαλίας και τα γραφεία διδακτικού και διοικητικού προσωπικού είναι κατάλληλα εξοπλισμένα
2. Τα εργαστήρια Η/Υ διαθέτουν επαρκή αριθμό Η/Υ ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες του μεγαλύτερου όγκου των φοιτητών, ελαστικό ωράριο λειτουργίας και αναβαθμισμένα λογισμικά πακέτα .
3. Η βιβλιοθήκη διαθέτει ηλεκτρονικό κατάλογο βιβλίων ο οποίος συνεχώς ανανεώνεται, μεγάλη ποικιλία περιοδικών και βιβλίων, χώρους διαβάσματος και επαρκές και καταρτισμένο προσωπικό.
4. Το εστιατόριο και το κυλικείο διαθέτει μεγάλη ποικιλία γεύσεων και τηρεί τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας των τροφίμων.
5. Οι χώροι στάθμευσης καλύπτουν καταρχήν τις ανάγκες των μελών του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού, ενώ υπάρχει εύκολη πρόσβαση στο ίδρυμα με μέσα μαζικής μεταφοράς.

Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό του Ιδρύματος θα πρέπει οι καταγεγραμμένες πρωτότυπες διαδικασίες να καθορίζουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των φοιτητών αλλά και τις αρμοδιότητες των διδασκόντων. Οι φοιτητές θα πρέπει να γνωρίζουν κατά την εισαγωγή τους στο Ίδρυμα τις υποχρεώσεις τους κατά την φοίτηση τους αλλά και τις δυνατότητες που τους παρέχονται. Από την μεριά του το εκπαιδευτικό και επιστημονικό προσωπικό θα πρέπει να τηρεί τα ακαδημαϊκά του καθήκοντα ως προς φοιτητές (ώρες υποδοχής φοιτητών, έγκαιρη παροχή ασκήσεων και

εργασιών ή και συγγραμμάτων, καθοδήγηση για την επαγγελματική αποκατάσταση κτλ.) αλλά και ως προς το Ίδρυμα με την συμμετοχή των μελών ΔΕΠ σε επιτροπές και θεσμικά όργανα.

Η δημιουργία και υιοθέτηση ενός συστήματος διαχείρισης ποιότητας θα μπορέσει να βοηθήσει το ίδρυμα να κατανοήσει καλύτερα και να βελτιώσει τις εσωτερικές του διεργασίες, και να βοηθήσει τους φοιτητές να γνωρίζουν κατά την είσοδο τους σε αυτό τι πρέπει να προσδοκούν από αυτό αλλά και ποιες είναι οι υποχρεώσεις τους αλλά και οι επαγγελματικές τους προοπτικές.

5.16.4. Η εισαγωγή της ποιότητας στο πανεπιστήμιο

Η ποιότητα υπηρεσιών σε όλες τις διαδικασίες των πανεπιστημίων ανάγεται στη συστηματική εισαγωγή και διατήρηση μιας νοοτροπίας (κουλτούρας) ποιότητας, συνεπή με την ακαδημαϊκή αποστολή, το όραμα και την εκπαιδευτική φιλοσοφία των ιδρυμάτων. Οι κρίσιμες ερωτήσεις στις οποίες οφείλει ένα ακαδημαϊκό ίδρυμα να απαντήσει στην πορεία για την εισαγωγή της ποιότητας, περιστρέφονται γύρω από θέματα σκοπού, λήψης αποφάσεων, διαχείρισης της αλλαγής και προετοιμασίας για το μέλλον.¹¹¹

α) Ποιος είναι ο σκοπός του ιδρύματος;

Ένα ακαδημαϊκό ίδρυμα θα πρέπει να έχει ξεκάθαρο όραμα και αποστολή καθώς και κριτήρια μέτρησης της επίδοσής του. Οι βασικοί στόχοι του, όπως μπορεί να είναι η δημιουργία ενός κατάλληλου περιβάλλοντος μάθησης, η μείωση του κόστους των υποστηρικτικών διαδικασιών, η σύνδεση της αγοράς εργασίας με το πανεπιστήμιο καθώς και οι προσδοκίες όλων των ομάδων ειδικών συμφερόντων, πρέπει να μην συγκρούονται με τις αξίες του συγκεκριμένου Ιδρύματος. Η ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών βασίζεται στην αντίληψη που σχηματίζουν οι φοιτητές, οι οικογένειές τους, οι επιχειρήσεις και άλλοι κοινωνικοί και κρατικοί φορείς, οι ανάγκες των οποίων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

β) Πώς επιτυγχάνεται η συνεργασία των τμημάτων (ακαδημαϊκών και διοικητικών) του πανεπιστημίου;

Η υιοθέτηση της συστηματικής προσέγγισης στο πανεπιστήμιο συμβάλλει στην κατανόηση της σύνδεσης όλων των διαδικασιών και των τμημάτων για την επίτευξη των τελικών αποτελεσμάτων. Είναι σύνηθες το φαινόμενο, προβλήματα που εμφανίζονται στην διενέργεια των διαδικασιών να ανάγονται στον ανθρώπινο παράγοντα, κάτι που είναι απολύτως αντίθετο με τη φιλοσοφία της ποιότητας. Το 90-95% των προβλημάτων που εμφανίζονται έχουν την αιτία τους στο σχεδιασμό του συστήματος. Η κατανόηση του τρόπου συνεργασίας των τμημάτων διευκολύνει την εισαγωγή της συνεχούς αλλαγής, η οποία και αποτελεί βασικό στοιχείο της ποιότητας.

γ) Ποιος ηγείται στην εισαγωγή της νέας κουλτούρας;

Προκειμένου να εισαχθεί η νοοτροπία (κουλτούρα) της ποιότητας μέσα στο πανεπιστήμιο, βασικός είναι ο ρόλος της ηγεσίας του Ιδρύματος. Οι ηγέτες είναι αυτοί που θα εισάγουν τις νέες αξίες, θα αποτελέσουν με τη δέσμευσή τους στις αρχές της ποιότητας, αλλά και μοντέλα προς μίμηση ενώ θα συντονίσουν τις προσπάθειες όλων των εμπλεκόμενων μερών. Η ηγεσία δημιουργεί τον πολιτισμικό ιστό του Ιδρύματος πάνω στον οποίο θα κτιστεί η ποιότητα.

δ) Πώς ανανεώνεται η γνώση;

Το ζήτημα της ανανέωσης της γνώσης έχει αναχθεί σε μείζον θέμα τον τελευταίο καιρό. Οι εξελίξεις που σημειώνονται σε όλα τα επιστημονικά πεδία είναι ραγδαίες και συνεπώς απαιτούν τη συνεχή επανεκπαίδευση των καθηγητών. Η συνεχής μάθηση είναι το σημαντικότερο αποτέλεσμα ενός πανεπιστημίου, δηλαδή η ικανότητα του αποφοίτου να επιδιώκει τη μάθηση συνεχώς. Τα ακαδημαϊκά ιδρύματα έχουν την ευθύνη προαγωγής της γνώσης και της επαγγελματικής ανάπτυξης των καθηγητών και των επιστημονικών συνεργατών, με ότι αυτό συνεπάγεται και από παιδαγωγικής πλευράς.

ε) Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις στο πανεπιστήμιο;

Οι αποφάσεις πρέπει να βασίζονται σε αντικειμενικά στοιχεία. Αυτό αποτελεί βασική αρχή της ποιότητας. Η συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων γύρω από τις διαδικασίες συνιστά την πρώτη ύλη για τη λήψη των αποφάσεων.

στ) *Ποιος λαμβάνει τις αποφάσεις;*

Η λήψη των αποφάσεων σε ένα πανεπιστήμιο που χαρακτηρίζεται από τις αρχές της ποιότητας και βασίζεται στη συνολική συμμετοχή και την ομαδικότητα. Βέβαια, κάθε εργαζόμενος είναι απαραίτητο να κατανοήσει το πώς αυτό που κάνει, συνδέεται με την επίτευξη της αποστολής και των στόχων του Ιδρύματος. Με αυτόν τον τρόπο αυξάνεται η αίσθηση υπευθυνότητας αλλά και οι προτεινόμενες βελτιώσεις από τον εργαζόμενο σχετικά με θέματα που βρίσκονται εντός του εργασιακού πεδίου αναφοράς του.

ζ) *Πώς επέρχεται η βελτίωση;*

Η βελτίωση των διαδικασιών επέρχεται με την ομαδική εργασία. Εργαζόμενοι από διαφορετικά τμήματα αναλαμβάνουν να συγκεντρώσουν όλους εκείνους που εμπλέκονται σε μια διαδικασία ώστε αυτή να κατανοηθεί πλήρως και να μπορέσει έπειτα να βελτιωθεί.

η) *Πώς προετοιμάζεται το ίδρυμα για το μέλλον;*

Δεδομένου ότι ένα πανεπιστήμιο που έχει ενσωματώσει στις διαδικασίες του τις αρχές της ποιότητας και κατά συνέπεια την έμφαση στην ικανοποίηση των πελατών, θα πρέπει να αναπροσαρμόζει διαρκώς την αποστολή του με βάση τις απαιτήσεις των ομάδων ειδικών συμφερόντων. Η έννοια της «αλλαγής» είναι θέμα βασικής προτεραιότητας για το πανεπιστήμιο που οφείλει να είναι προετοιμασμένο π.χ δομικά, για να την επιδιώκει και να την ενσωματώνει.

θ) *Πώς υποστηρίζεται η αλλαγή;*

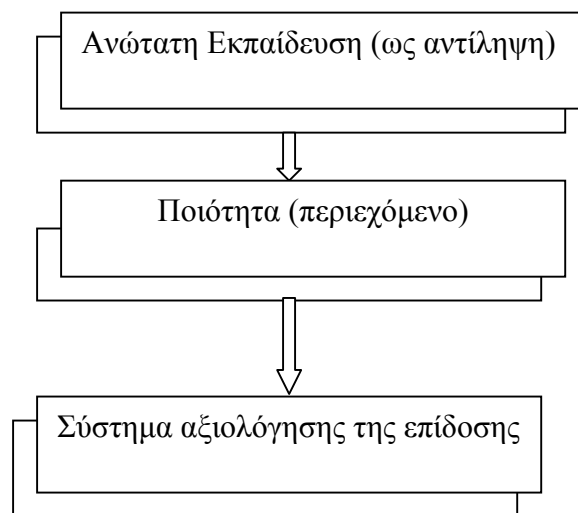
Ο ρόλος της ηγεσίας δεν αφορά μόνο την εισαγωγή της ποιότητας στο πανεπιστήμιο αλλά περιλαμβάνει και την υποστήριξη που απαιτείται προκειμένου να διατηρηθεί αυτό το κλίμα στο πανεπιστήμιο. Η ηγεσία μπορεί μέσα από ένα σύστημα αναγνώρισης και αμοιβών να ενθαρρύνει και να υποστηρίζει την αλλαγή της νοοτροπίας (κουλτούρας) και να προΐσταται του πολιτισμικού μετασχηματισμού του ιδρύματος.¹¹²

Συνεπώς, οι απαντήσεις που θα δοθούν, συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του ρόλου του ιδρύματος από την πλευρά των εργαζομένων σε αυτό και στην κάμψη των αντιδράσεων που αναμένεται να εγερθούν εξαιτίας της αλλαγής. Μάλιστα, με τον τρόπο αυτόν ενθαρρύνεται η συμμετοχή των σκεπτικιστών στο εγχείρημα του

πολιτισμικού μετασχηματισμού του ιδρύματος με την εισαγωγή μιας περισσότερο διοικητικής φιλοσοφίας.

Η ποιότητα της εκπαίδευσης στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα περιλαμβάνει πολλές διαστάσεις. Η θέση και ο ρόλος κάποιου στο οικονομικό και κοινωνικό σύστημα καθορίζει τις προσδοκίες, τις αντιλήψεις γύρω από την ποιότητα της εκπαίδευσης και οριοθετεί πλαίσια αξιολόγησης της επίδοσης των Ιδρυμάτων. Σχετικό είναι το σχήμα που ακολουθεί:

Διάγραμμα 3: Διαδικασία σχεδιασμού συστήματος αξιολόγησης της επίδοσης ενός πανεπιστημίου

Πηγή: *Doherty, Geoffrey. D, (1994), Developing Quality Systems in Education, Routledge-London-New York, σελ.70 (τροποποιημένο)*

Έτσι λοιπόν, η ποιότητα της εκπαίδευσης ορίζεται ως η ικανότητα των φοιτητών μετά το πέρας της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με τις γνώσεις και τις ικανότητες που θα έχουν αποκτήσει να είναι σε θέση να ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ομάδων ειδικών συμφερόντων. Μάλιστα, οι απαιτήσεις αυτές μεταφράζονται σε προγράμματα σπουδών και συγκεκριμένα μαθήματα, κάτι που αν γίνει σε υπερβολικό βαθμό θέτει την πανεπιστημιακή αυτονομία σε καθεστώς ομηρίας. Η διαμόρφωση της οικονομικής και της κοινωνικής πραγματικότητας είναι άκρως σημαντική και συνεπώς πρέπει να ξεκινά από την πηγή του κρατικού πλούτου, η οποία και είναι η πανεπιστημιακή κοινότητα. Μια αντίστροφη πορεία, στην οποία η αγορά θα ορίζει το περιεχόμενο της εκπαίδευσης κάθε άλλο παρά συνετή είναι. Το πανεπιστήμιο είναι

αυτό που τροφοδοτεί την κοινωνία με τις αξίες και το όραμα που χρειάζεται για να αναπτύσσεται και άρα αποτελεί την ασφαλιστική δικλείδα μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ευημερίας.¹¹³

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό της ποιότητας της εκπαίδευσης, το κάθε πανεπιστήμιο θέτει εσωτερικά πρότυπα ποιότητας για να διασφαλίζει τις ικανότητες των φοιτητών του. Δεν είναι δυνατό τουλάχιστο στα ελληνικά πλαίσια να ελεγχθεί η ποιότητα της εισροής (εισερχόμενοι φοιτητές). Έτσι τα πανεπιστήμια επικεντρώνονται στον έλεγχο ποιότητας της διαδικασίας. Μετά την αποφοίτησή τους, οι γνώσεις και οι ικανότητες των φοιτητών χρησιμοποιούνται από τις ομάδες ειδικών συμφερόντων όπως π.χ. οι εργοδότες. Οι απόφοιτοι μπορούν να δίνουν χρήσιμες πληροφορίες στο πανεπιστήμιο για την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας ώστε αυτό να προβαίνει σε βελτιώσεις.

Ο τρόπος με τον οποίο εισάγεται η ποιότητα σε ένα πανεπιστήμιο καθορίζεται από το βαθμό ετοιμότητάς και το μέγεθός του. Δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος τρόπος εισαγωγής της ποιότητας. Κάθε φορά υπάρχουν διαφορετικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Η διαδικασία για την εισαγωγή της ποιότητας στο πανεπιστήμιο χωρίζεται σε τρία μεγάλα στάδια, το στάδιο της προετοιμασίας του ιδρύματος για την εισαγωγή της ποιότητας, το στάδιο της εφαρμογής και τέλος το στάδιο της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων και των βελτιώσεων.

Όπως σε κάθε είδος υπηρεσιών, έτσι και στις εκπαιδευτικές υπηρεσίες, το στάδιο της προετοιμασίας για την εισαγωγή της ποιότητας ξεκινά με την ύπαρξη ενός οράματος και την αποστολή του Ιδρύματος. Βασικό στοιχείο αποτελεί η συνεισφορά της ηγεσίας, η οποία θα δημιουργήσει το πλαίσιο για την ποιότητα. Βασική συνιστώσα είναι η αλλαγή της κουλτούρας, η οποία συνοδεύεται από ποσοτικά και ποιοτικά πλεονεκτήματα.

Η ποιότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση εκτείνεται πέρα από τη σχέση φοιτητή-Καθηγητή. Είναι ένα δομικό σύστημα που δημιουργεί έναν οργανισμό μάθησης μέσα από την ενοποίηση των προσπαθειών. Η επιτυχία του κρίνεται από την αποδοχή των

ομάδων ειδικών συμφερόντων, και τις επιτυχείς οργανωσιακές τροποποιήσεις. Η πλήρης ενημέρωση στο Ίδρυμα για την ποιότητα, τους στόχους και τα οφέλη που αυτή επιφέρει μπορούν να εκτεθούν μέσα από ένα εκτενές σεμινάριο, στο οποίο θα επιλύονται ζητήματα που σχετίζονται με τον προσδιορισμό των πελατών, την απομάκρυνση του φόβου της αλλαγής, την ενδυνάμωση των εργαζομένων, την ανάπτυξη διατμηματικών ομάδων εφαρμογής, τα θέματα εκπαίδευσης του προσωπικού, την ανάπτυξη κριτηρίων μέτρησης, τα θέματα αναγνώρισης και ανταμοιβής, τους διαθέσιμους πόρους, το κόστος της προσπάθειας, την παρουσίαση επιχειρημάτων για την τεκμηρίωση εφαρμογής της ποιότητας, την διατμηματική συνεργασία σε διοικητικό και ακαδημαϊκό επίπεδο και τα θέματα συμμετοχής των εργαζομένων.

Στο στάδιο της εφαρμογής επιδιώκεται η σταδιακή εξοικείωση των εργαζομένων με τα στοιχεία της ποιότητας στις καθημερινές εργασίες τους. Επιδιώκεται η εφαρμογή της στρατηγικής ποιότητας ως μέρος της γενικής στρατηγικής του ιδρύματος. Συστατικό της επιτυχίας αποτελεί ο προσδιορισμός παραγόντων όπως του πελάτη, των υπεύθυνων για την παροχή των υπηρεσιών, των διαδικασιών, του ιδιοκτήτη του συστήματος (κράτος), των περιβαλλοντικών περιορισμών και της ευρείας θεώρησης του Ίδρυματος και της συσχέτισής του με τον κόσμο.

Τέλος στο τελευταίο στάδιο, αξιολογούνται τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί και αποφασίζονται βελτιώσεις του τρόπου εφαρμογής αλλά και του συστήματος.

Τα οφέλη που προκύπτουν από την εφαρμογή της ποιότητας στο πανεπιστήμιο είναι τα ακόλουθα: ¹¹⁴

- ✚ Ευρεία θεώρηση του οργανισμού και των ομάδων ειδικών συμφερόντων.
- ✚ Καλύτερη επικοινωνία σε όλα τα επίπεδα.
- ✚ Αυξημένη συμμετοχή από το προσωπικό, τους γονείς και τους φοιτητές στο σχεδιασμό και τη διοίκηση των λειτουργιών των πανεπιστημίων.
- ✚ Βελτιωμένη συνεργασία μεταξύ των τμημάτων και σε προσωπικό επίπεδο.
- ✚ Βελτιωμένη ηγεσία από τη διοίκηση.
- ✚ Πιο αποτελεσματική και συνολική αξιολόγηση.
- ✚ Αυξημένη ικανότητα εφαρμογής των πράξεων.
- ✚ Συνεχής οργανωσιακή βελτίωση.
- ✚ Αυξημένα επίπεδα εξωτερικής ικανοποίησης.

- ✚ Έμφαση στη σημασία διεπιστημονικών ομάδων.
- ✚ Νέοι τρόποι διοίκησης του οργανισμού.
- ✚ Βελτιώσεις στο ηθικό, στη δέσμευση και την υποκίνηση

Τα προβλήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης δεν είναι όμως μόνο αυτής της φύσης. Υποστηρίζεται ότι η ποιότητα δεν μπορεί να επιλύσει τα θέματα αυτά αποτελεσματικά. Η αποτυχία για την εισαγωγή της ποιότητας στα πανεπιστήμια συνέβη λόγω απουσίας ενός συστηματικού πλάνου αλλά και το γεγονός ότι οι στάσεις των ανθρώπων δεν αλλάζουν εύκολα. Η ποιότητα προσφέρει τη δυνατότητα στενότερου ελέγχου των διαδικασιών. Οι διαφορές της φιλοσοφίας των ακαδημαϊκών για τους σκοπούς της εκπαίδευσης και τους τρόπους για την επίτευξή τους (κύκλος απομόνωσης των ακαδημαϊκών) προκαλούν δυσκολίες τόσο στην εισαγωγή της ποιότητας αλλά και στην εύρεση μεθόδων αξιολόγησης της επίδρασης των εκπαιδευτικών διαδικασιών στους φοιτητές.

5.16. 5 Παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα υπηρεσιών

Η ποιότητα υπηρεσιών σε ένα πανεπιστήμιο αφορά όλες τις διαδικασίες, από τη διδασκαλία και τη μάθηση ως και τις υποστηρικτικές διαδικασίες. Κατά τη διδασκαλία των μαθημάτων στο πανεπιστήμιο επιδιώκεται οι φοιτητές να αποκτήσουν γνώση με περιεχόμενο υψηλής ποιότητας, αλλά και την ικανότητα να εφαρμόζουν τη γνώση και να χρησιμοποιούν τις δεξιότητες και τις ικανότητές τους για την επίλυση προβλημάτων στο ακαδημαϊκό περιβάλλον. Επιπλέον θα πρέπει να έχουν την ικανότητα επιτυχούς αντιμετώπισης των καταστάσεων και των προβλημάτων του μέλλοντος καθώς και τη δυνατότητα να μπορούν από μόνοι τους να επιδιώκουν τη γνώση (educating not educated persons). Όλα τα παραπάνω μπορούν να επιτευχθούν ως εξής:

1. Με τον κατάλληλο σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών.
2. Την κατάλληλη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
3. Τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην τάξη.
4. Την επιλογή μεθόδων αξιολόγησης.
5. Την παροχή επανατροφοδότησης στους φοιτητές.
6. Τη διαμόρφωση των εργασιών που αναθέτονται στους φοιτητές.
7. Τον σχεδιασμό της τελικής εξέτασης.

5.17 Επίλογος

Οι ραγδαίες οικονομικές και τεχνολογικές αλλαγές που χαρακτηρίζουν τη σημερινή εποχή, αλλά και τα νέα δεδομένα, όπως είναι η πολυπολιτισμικότητα των σύγχρονων κοινωνιών, συνεπάγονται νέες απαιτήσεις για τα εκπαιδευτικά συστήματα. Συγκεκριμένα, επιβάλλουν αλλαγές στη δομή και τη νοοτροπία των εκπαιδευτικών οργανισμών όλων των βαθμίδων (σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Κέντρων Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης κ.ά), καθώς και την αποτίμηση του επιτελούμενου στην εκπαίδευση έργου. Η αξιολόγηση των επιμέρους διαστάσεων του εκπαιδευτικού έργου μπορεί να συμβάλλει στη διασφάλιση ενός *ποιοτικά υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης* το οποίο να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες.

Ο όρος «ποιότητα στην εκπαίδευση» παραπέμπει σε μια νέα προσέγγιση στην επιστημονική σκέψη και πρακτική που αφορά στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών οργανισμών μέσω της εφαρμογής μεθόδων στρατηγικού προγραμματισμού των δράσεών τους. Ειδικότερα, η ποιότητα στην εκπαίδευση συσχετίζεται με: α) τα προγράμματα σπουδών, β) τις μεθόδους διδασκαλίας, γ) τη χρήση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, δ) το εκπαιδευτικό προσωπικό, ε) την υλικοτεχνική υποδομή, στ) την απασχολησιμότητα των αποφοίτων, ζ) τη διασύνδεση του περιεχομένου σπουδών με την αγορά εργασίας κ.ά.

Η υπόθεση της ποιότητας, και συγκεκριμένα της συνεχούς βελτίωσης της ποιότητας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης μίας χώρας, είναι χρήσιμο να αποτελεί μία προτεραιότητα για τις ασκούμενες εκπαιδευτικές πολιτικές. Από την άλλη μεριά τα εθνικά συστήματα διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας θα πρέπει να αποσκοπούν ακριβώς στη βελτίωση της ποιότητας των Ιδρυμάτων.

Πέρα τούτου, η υπόθεση της ποιότητας αποκτά ξεχωριστή σημασία μέσα στη σύγχρονη πραγματικότητα στην οποία η Ανώτατη Εκπαίδευση της κάθε χώρας οφείλει να μπορεί να συνδυάζει αποτελεσματικά τα κρίσιμα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την εποχή μας. Η Ανώτατη Εκπαίδευση οφείλει να ανοιχτεί στην Κοινωνία, έτσι ώστε να παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε αυτή σε όσο το δυνατό περισσότερους

ανθρώπους, και μάλιστα όχι μόνο των τυπικών ηλικιών, μετά δηλαδή την αποφοίτηση από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά και των μεγαλύτερων ηλικιών μέσω των διαδικασιών διαβίου εκπαίδευσης. Παράλληλα, τα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης κάθε χώρας οφείλουν να μπορούν να αντεπεξέλθουν σε συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού στον παγκόσμιο στίβο της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Και, βεβαίως, όλα αυτά πρέπει να συμβαδίζουν με τη θεμελιώδη αρχή ότι η Ανώτατη Εκπαίδευση αποτελεί δημόσιο αγαθό και δημόσια ευθύνη.

Οι διαδικασίες διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας είναι λοιπόν εκείνες που, όχι μόνο θα δώσουν στα Ιδρύματα τα αναγκαία εφόδια για τη συνεχή βελτίωση της ποιότητάς τους μέσα στις νέες συνθήκες, αλλά που επιπλέον θα παρέχουν σε αυτά επιπρόσθετες δυνατότητες να προσφέρουν στην Κοινωνία έγκυρες και αξιόπιστες εγγυήσεις για την ποιότητα του συστήματος Ανώτατης Εκπαίδευσης στην κάθε χώρα και για την υψηλή του θέση μέσα στο σύγχρονο Ευρωπαϊκό τοπίο της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Παράλληλα, οι διαδικασίες διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας θα μπορούν να παρέχουν στους νέους και τις νέες που σπουδάζουν σήμερα ή που θα σπουδάζουν αύριο στα ελληνικά Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης επιπλέον εγγυήσεις για το επίπεδο των σπουδών τους και για το αντίκριμά τους σε Ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο, όπως επίσης και για τα εφόδια που τους παρέχονται ώστε να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις ενός ιδιαίτερα απαιτητικού μέλλοντος μετά την αποφοίτησή τους.

Με τον τρόπο αυτό, οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας θα διαμορφώνουν, κατά συνέπεια, όρους και συνθήκες διαφάνειας στη λειτουργία και στο έργο των Ιδρυμάτων, γεγονός το οποίο θα επιτρέπει τη δυνατότητα συγκριτικών αναλύσεων μεταξύ των ίδιων των Ιδρυμάτων αλλά και τη δυνατότητα αμοιβαίων αξιοποιήσεων εμπειριών και καλών πρακτικών. Στο αυριανό μέλλον της Ευρωπαϊκής Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι όροι διαφάνειας, συγκρισιμότητας και ανταλλαγής εμπειριών και καλών πρακτικών θα έχουν ως ελάχιστο κοινό παρονομαστή την ποιότητα των εθνικών συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου η ποιότητα των εθνικών συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης θα αποτελεί εν μέρει την προϋπόθεση τόσο για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών που παρέχονται στις άλλες χώρες ή και των περιόδων σπουδών που πραγματοποιούνται σε άλλες χώρες, όσο και για τη συμμετοχή των Ιδρυμάτων

Ανώτατης Εκπαίδευσης μίας χώρας σε προγράμματα κινητικότητας ή σε κοινά προγράμματα σπουδών που θα οδηγούν σε κοινούς ή σε πολλαπλούς τίτλους σπουδών.

Τα Πανεπιστήμια δεν είναι ένας απλός εκπαιδευτικός θεσμός και το εκπαιδευτικό τους έργο δεν εξαντλείται στην μετάδοση κεκτημένων γνώσεων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν ένα θεσμό ελεύθερης αναζήτησης της γνώσης και της αλήθειας με τρόπο συστηματικό και πειθαρχημένο μέσω της αδέσμευτης έρευνας, του ελεύθερου διαλόγου αλλά και την καλλιέργεια μίας στάσης και ενός ήθους που εξασφαλίζουν την ελευθερία του νου και της συνείδησης.

Με άλλα λόγια, το Πανεπιστήμιο δεν είναι ένας φορέας διδασκαλίας αλλά ένας θεσμός μαθητείας, κοινής άσκησης και καλλιέργειας του νου που συνδέει όλους εκείνους που μετέχουν σε αυτό σε μία ενιαία και αυτοδιοικούμενη κοινότητα. Για το λόγο αυτό δεν θα πρέπει να κρίνεται μόνο για τα πτυχία που χορηγεί αλλά και από το έργο των μελών που συνθέτουν την Πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά και την ικανότητα του να ανανεώνει συνεχώς την κοινότητα αυτή, διαμορφώνοντας νέους επιστήμονες αλλά και επιστημονικούς δασκάλους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- ⁸⁸ **Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο**, «*Εκθεση Αυτοαξιολόγησης, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών*», Μάρτιος 1995.
- ⁸⁹ **Dilanthi Amaratunga David Baldry**, “Assessment of facilities management performance in higher education properties”, **Facilities**, Volume 18, November 7/8 2000. pp. 293-301.
- ⁹⁰ **Marilyn M. Helms, Ashley B. Williams, Judy C. Nixon**, “TQM principles and their relevance to higher education: the question of tenure and post – tenure review”, **The International Journal of Education Management**, MCB University Press ,Volume 15, November 7, 2001, pp.322-331
- ⁹¹ **Αποτίμηση Εκπαιδευτικού Έργου και Παρεχομένων Υπηρεσιών του Ε.Μ.Π.**, ο.π., σελ. 6-15/6-22.

-
- ⁹² **C. R. Emery, T.R. Kramer, R. G. Tian**, “Return to academic standards: a critique of student evaluations of teaching effectiveness”, **Quality Assurance in Education**, V. 11, No. 1, MCB University Press, 2003, pp. 37-46.
- ⁹³ **Erika Martens, Michael Prosser**, “What constitutes high quality teaching and learning and how to assure it”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press Volume 6 Number 1, 1998, pp. 28-36.
- ⁹⁴ **R. Sproule**, “Student evaluations of teaching: methodological critique of conventional practices”, **Education Policy Analysis Archives**, V. 8, No. 5, 2000, pp. 125-142.
- ⁹⁵ **S. Yahya, Goh, K.W.**, “The implementation of an ISO 9000 quality system”, **International Journal of Quality & Reliability Management**, V.18, No. 9, 2001 pp. 941-66.
- ⁹⁶ **M. Najmi, D.F. Kehoe**, “The role of performance measurement systems in promoting quality development beyond ISO 9000”, **International Journal of Operations & Production Management**, V. 21, No 1&2, 2001, pp.159-72.
- ⁹⁷ **R. Freeman**, “Quality Assurance in Training and Education – How to Apply BS 5750 (ISO 9000) Standards”, **Kogan Page**, London., 1993.
- ⁹⁸ **Katerina D. Gotzamani, George D. Tsiotras**, “An empirical study of the ISO 9000 standards contribution towards total quality management”, **International Journal of Operations & Production Management**, MCB University Press, Volume 21 Number 10, 2001, pp. 1326-1342.
- ⁹⁹ **Sarah Teresa Meegan**, “A model for managing the transition from ISO 9000 to TQM”, **Training for Quality**, MCB University Press, Volume 5, November 1, 1997, pp.35-39.

-
- ¹⁰⁰ **Hesham Magd, Andrienne Curry**, “ISO 9000 & TQM: are they complementary or contradictory to each other?”, **The TQM Magazine**, MCB University Press Volume 15, November 4 ,2003, pp.244-256.
- ¹⁰¹ **John Dalrymple Srikanthan**, “Developing alternative perspectives for quality in higher education”, **The International Journal of Educational Manual of Educational University Press**, Volume 17 Number 3, 2003 pp. 126-136.
- ¹⁰² **John Peters**, “Educational accreditation through ISO 9000”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 7 Number 2, 1999, pp. 85-89.
- ¹⁰³ **Paul M.E. Shutler, Lachlan E.D. Crawford**, “The challenge of ISO 9000 certification in higher education”, **Quality Assurance in Education**, Volume 6, Number 3, 1998, MCB University Press, pp.152-161.
- ¹⁰⁴ **M. Helms, A. Williams, J. Nixon**, “TQM principles and their relevance to higher education: the question of tenure and post-tenure review”, **The International Journal of Education Management**, V. 15, No. 7, 2001, pp. 322-331.
- ¹⁰⁵ **Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο**, «Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας», **Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π.**, Ειδική Έκδοση, Μάιος 2001.
- ¹⁰⁶ **C. Prince**, “University accreditation and the corporate learning agenda”, **Journal of Management Development**, V.23, No. 3, 2004, pp.256-269.
- ¹⁰⁷ **M.T. Hides, J. Davies, S. Jackson**, “Implementation of EFQM excellence model self-assessment in the UK higher education sector-lessons learned from other sectors”, **The TQM Magazine**,V.16, No. 3, MCB University Press, 2004, pp-194-201.

-
- 108 **European University Association**, “Developing an Internal quality culture in European Universities: Report on the Quality Culture Project 2002-2003”, Brussels 2003.
- 109 **Van Damme**, “Standards and indicators in institutional and programme accreditation in higher education”, **UNESCO CEPES**, 2003.
- 110 **H. Wiklund, B. Klefsjo, P.S. Wiklund, B. Edvardsson**, “Innovation and TQM in Swedish higher education institutions-possibilities and pitfalls”, **The TQM Magazine**, V. 15, No. 2, MCB University Press, 2003, PP.99-107.
- 111 **Freed, Jann. E. and Marie R. Klugman**, “Quality Principles and Practises in Higher Education – Different Questions for Different Times”, **American Council on Education**, Oryx Press, 1997, pp.4-7.
- 112 **Freed, Jann. E. and Marie R. Klugman**, “Quality Principles and Practises in Higher Education – Different Questions for Different Times”, **American Council on Education**, Oryx Press, 1997, pp.4-7
- 113 **N. Logothetis**, “Towards a quality management of education”, **Total Quality Management**, Vol.6, No 5&6, 1997.pp.479-486.
- 114 **Stanislav Karapetrovic and Walter Willborn**, “Creating zero-defects students”, **The TQM Magazine**, Vol.9, Issue4, 199, pp. 287-297.
- 115 **Stefan Lagrosen**, “TQM goes to school I:an effective way of improving school quality”, **The TQM Magazine**, Vol. 11 Issue 5, 1999, pp.328-332.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ – ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Academic Cooperation Association (ACA), “The Globalisation of Education and Training: *Recommendations for a Coherent Response of the European Union*”, **Study commissioned by the Directorate – General for Education and Culture, European Commission**, September 2000.

D. Amaratunga, D. Baldry, “*Assessment of facilities management performance in higher education properties*”, **Facilities**, MCB University Press, Volume 18, Number 7/8, 2000.

M. Avdjiena, M. Wilson, “Exploring the development of quality in higher education”, **Managing Service Quality**, V. 12, No . 6, MCB University Press, 2002.

A. Barblan, “*Evaluation institutionelle: bilan de la phase pilote*”, **CRE action 107**, 1996.

A. Barblan, S. Reichert, M. Schotte-Kmoch and U. Teicher, , “*Implementing European Strategies in Universities: the Socrates Experience*”, **Kassel, Wissenschaftliches Zentrum für Berufs und Hochschulforschung der UGH Kassel**, Werkstattberichte, eds (2000).

S. Browell, “*Staff development and professional education: a cooperative model*”, **Journal of Workplace Learning: Employee Counselling Today**, MCB University Press, Volume 12, Number 2, 2000.

Y.C. Cheng, “Globalisation, localization and individualization of education for the future”, **The Handbook of Educational Leadership and Management**, Pearson Education, London, 2003.

Council of the European Union, “*Conclusions of the Councils and Ministers of Education meeting with the Council of 25 November 1991*,”1991.

J. Cullen, J. Joyce, T. Hassall, M. Broadbent, “*Quality in higher education: from monitoring to management*”, **Quality Assurance in Education**, V. 11, No.1 , MCB University Press, 2003.

J. Dahlgaard and Su Mi P. Dahlgaard, “*Proceedings of the 4th International Quality Management and Organizational Development Conference*”, **Building People and Organizational Excellence**, Linkopings Universitet, Sverige, 2001.

J. Dahlgaard, K. Kristensen, G.Kanji, “*Total Quality Management and Education*”, **Total Quality Management**, Vol.6, No.5-6,1995.

Data from Swedish Universities and University Colleges, Annual Report, National Agency for Higher Education, 2002.

K. N. Dervitsiotis, “*Quality in Greece » past and present*”, **The TQM Magazine**, Volume 11, Number 2, 1999.

P. S. Dickerson, “*A CQI approach to evaluating continuing education: processes and outcomes*”, **Journal for Nurses in Staff Development (JNSD)**, Lippincott Williams & Wilkins, Inc., 2000.

G. D. Doherty, “*Quality, standards, the consumer paradigm and developments in higher education*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 5, Number 4, 1997.

G.D.Doherty, “*Developing Quality Systems in Education*”, Routledge-London-New York, 1994.

De. Dommartin, “*Moving the Excellence Model*”, **Quality Award**, том. 26, αρ. 5, 2000.

C. R. Emery, T.R. Kramer, R. G. Tian, “Return to academic standards: a critique of student *evaluations of teaching effectiveness*”, **Quality Assurance in Education**, V. 11, No. 1, MCB University Press, 2003.

Enqa, “Quality Assurance Agency for Higher Education. Statement on Delivery, Monitoring & Quality Assurance”, 27 February- 1 March 2003.

Erasmus Bureau for the European Commission, «*Ευρωπαϊκά Πρότυπα Προγράμματα για την αξιολόγηση της Ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*», Κατευθυντήριες Γραμμές για συμμετέχοντα ιδρύματα, Νοέμβριος 1994.

European Foundation for Quality Management, “*Introducing Excellence*”, **European Quality Publications LTD**, 1999.

European Commission, Joint Research Center, Report on “*The future of education between now and 2010*”, June 1999.

European Commission, “European pilot project for evaluating quality in higher education”, (1995).

European Commission, Communication “*Making a European area of lifelong learning a reality*”, COM (2001) 678 of 21.10.2001.].

European Commission, “*Eu cooperation in higher education*”, Directorate – General for Education and Culture, **Office for Official Publications of the European Communities**, Luxembourg 2003.

European University Association, “Developing an Internal quality culture in European universities: Report on the Quality Culture Project 2002-2003”, **Brussels 2003**.

E. R. Gardner, *“Applying ISO 9000 principles when auditing”*, **Logistics Information Management**, MCB University Press, Volume 10, Number 5, 1997.

J.E. Freed and M.R. Klugman, *“Quality Principles and Practises in Higher Education-Different Questions for Different Times”*, **American Council on Education**, Oryx Press, 1997.

R. Freeman, *“Quality Assurance in Training and Education – How to Apply BS 5750 (ISO 9000) Standards”*, **Kogan Page**, London.,1993.

T. Gatfield, M. Barker, P.Graham, *“Measuring Student quality variables and the implications for management practices in Higher Education institutions:An Austrlaian and International student perspective”*, **Journal of Higher Education Policy and Managemnt**, Vol. 21, Issue 2, 1999.

K. D. Gotzamani, G. D. Tsiotras, *“An empirical study of the ISO 9000 standards' contribution towards total quality management”*, **International Journal of Operations & Production Management**, MCB University Press, Volume 21, Number 10, 2001.

M. M. Helms, A. B. Williams, J. C. Nixon, *“TQM principles and their relevance to higher education: the question of tenure and post – tenure review”*, **The International Journal of Education Management**, MCB University Press, Volume 15, November 7, 2001.

M.T. Hides, J. Davies, S. Jackson, *“Implementation of EFQM excellence model self-assessment in the UK higher education sector-lessons learned from other sectors”*, **The TQM Magazine**,V.16, No. 3, MCB University Press, 2004.

S. K. Ho, K. Wearn, *“A TQM model for higher education and training”*, **Training for Quality**, MCB University Press, Volume 03, Number 2, 1995.

H. Brian Hwarng, “*Translating customers' voices into operations requirements - A QFD application in higher education*”, **International Journal of Quality & Reliability Management**, MCB University Press, Volume 18, Number 2, 2001.

Jean – Loup Jolivet (Comité National d' Évaluation), “*Presentation on internal quality assurance*”, Enqa, 27 February -1 March 2003.

G.K. Kanji, A.M.A. Tambi, “*TQM in UK higher education institutions*”, **Total Quality Management**, V. 10, No. 1, 1999.

S. Karapetric, W. Willborn, “*Holonic model for a quality system in academia*”, **International Journal of Quality & Reliability Management**, MCB University Press, Volume 16, Number 5, 1999.

S. Karapetric, W. Willborn, “*Creating zero-defect students*”, **The TQM Magazine**, Volume 9, Issue 4, 1997.

J. V. Koch, “*TQM: why is its impact in higher education so small?*”, **The TQM Magazine**, MCB University Press Volume 15, Number 5, 2003.

S. Lagrosen, “*TQM goes to school: an effective way of improving school quality*”, **The TQM Magazine**, V. 11, Issue 5, 1999.

S. Lagrosen, “*Quality management in Europe: a cultural perspective*”, **The TQM Magazine**, V. 14, No. 5, 2002.

S. Lagrosen, R. Seyyed-Hashemi, M. Leitner, “*Examination of the dimensions of quality in higher education*”, **Quality Assurance in Education**, V. 12, No. 2, 2004.

N. Logothetis, “*Towards a quality management of education*”, **Total Quality Management**, Vol.6, No. 5&6, 1995.

R. Lundquist “*Quality System and ISO in Higher Education*”, **Assessment & Evaluations in Higher Education**, V.22, No. 2, 1997.

R. Lundquist “*Quality improvements of teaching and learning in Higher Education: a comparison with developments in industrial settings*”, **Teaching in Higher Education**, V.3, I Issue 1, 1998.

H. Magd, A. Curry, “*ISO 9000 & TQM: are they complementary or contradictory to each other?*”, **The TQM Magazine**, MCB University Press, Volume 15, November 4, 2003.

E. Martens, M. Prosser, “*What constitutes high quality teaching and learning and how to assure it*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 6, Number 1, 1998.

McCOY, O. D.W. Hargie, “*Evaluation evaluation: implications for assessing quality*”, **International Journal of Health Care Quality Assurance**, MCB University Press, V.14, No. 7, 2001.

G. Means, D. Schneider “*Metacapitalism*” έκδοση PWS, (2002).

S. T. Meegan, “*A model for managing the transition from ISO 9000 to TQM*”, **Training for Quality**, MCB University Press, Volume 5, November 1, 1997.

E. H. Melan, “*Implementing TQM: a contingency approach to intervention and change*”, **International Journal of Quality Science**, MCB University Press, Volume 3, Number 2, 1998.

E. H. Melan, “*USA Implementing TQM: a contingency approach to intervention and change*”, **International Journal of Quality Science**, MCB University Press, Volume 3, Number 2, 1998.

R. Kay Michael, Victor E. Sower, J. Motwani, “*A comprehensive model for implementing total quality management in higher education*”, **Benchmarking for Quality Management & Technology**, MCB University Press, Volume 4 Number 2, 1997.

Steve O. Michael, M. Schwartz, “*Evaluating higher education leadership: indicators of trustees' effectiveness*”, **The International Journal of Educational Management**, Volume 14, Number 3, 2000.

S. O. Michael, M. Schwartz, L. Balraj, “*Indicators of presidential effectiveness: a study of trustees of higher education institutions*”, **The International Journal of Educational Management**, MCB University Press, Volume 15, Number 7, 2001.

C.B. Montano and Glenn H.Utter, “*Total quality management in higher education*”, **Quality Progress**, 1999.

J. Motwani, A. Kumar, “*The need for implementing total quality management in education*”, **International Journal of Educational Management**, MCB University Press, Volume 11, Number 3, 1997.

M. Najmi, D.F. Kehoe, “*The role of performance measurement systems in promoting quality development beyond ISO 9000*”, **International Journal of Operations & Production Management** , 2001.

Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD), “*Quality and Internationalization in Higher Education*”, **Programme on Institutional Management in Higher Education (IMHE)**, 1999.

M. S. Owlia, E. M. Aspinwall, “*TQM in higher education- a review*”, **International Journal of Quality & Reliability Management**, MCB University Press, Volume 14, Number 5, 1997.

P.-Pashiardis - A .Kriemadis, (1999), “*Quality assurance in higher education: The case of Greece*”, **International Journal of Educational Reform**, Vol. 8, No 2, April 1999.

J. Peters, “*Educational accreditation through ISO 9000*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 7 Number 2, 1999.

Emil. J. Posavac, “*Evaluation Practice*”, Volume 18, Issue 2, Spring-Summer 1997, pp.177-178.

C. Prince, “*University accreditation and the corporate learning agenda*”, **Journal of Management Development**, MCB University Press, V. 23, No. 3, 2004.

S. Sahney, D. K. Banwet, S. Karunes, “*Total quality management in higher education – the what and the why?*”, **Journal of Educational Planning and Administration**, XV, 2001.

J. D. Srikanthan, “*Developing alternative perspectives for quality in higher education*”, **The International Journal of Educational Management**, MCB University Press, Volume 17, Number 3, 2003.

QAA, “*Code of Practise for the Assurance of Academic Quality and Standards in Higher Education: Collaborative Provision*”, **Quality Assurance Agency in Higher Education**, London, 2001.

Paul M.E. Shutler, Lachlan E.D. Crawford, “*The challenge of ISO 9000 certification in higher education*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 6, Number 3, 1998.

M. Shriberg, “*Institutional assessment tools for sustainability in Higher Education*”, **International Journal of Sustainability in Higher Education**, MCB University Press, Volume 03, Number 03, 2002.

R. Sproule, “*Student evaluations of teaching: methodological critique of conventional practices*”, **Education Policy Analysis Archives**, V. 8, No. 5, 2000.

Van Damme, Dirk, “Standards and indicators in institutional and programme accreditation in higher education”, **UNESCO CEPES**, 2003.

F. Van Vught – D. Westerheijden, “*Évaluation institutionnelle et question de la qualité. Le programme de la C.R.E.: contexte, objectives et procedure*”, **CREaction 107**, 1996.

J.B. Wallace, “*The case for student as customer*”, **Quality Progress**, 1999.

K. Wearn, Samuel K. Ho, “*A higher education TQM excellence model: HETQMEX*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 4 Number 2, 1996.

H. Wilklund, B. Klefsjo, P. S. Wilklund, B. Edvardsson, “*Innovation in Swedish higher education institutions-possibilities and pitfalls*”, **The TQM Magazine**, V.15, No.2, 2003.

S. Yahya, K.W. Goh, “*The implementation of an ISO 9000 quality system*”, **International Journal of Quality & Reliability Management**, V.18, No.9, 2001.

M. Yorke, “*Assuring quality and standards in globalised higher education*”, **Quality Assurance in Education**, MCB University Press, Volume 7, Number 1, 1999.

Νόμος υπ’ αρ. 2916, Διάρθρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης και ρύθμιση θεμάτων του Τεχνολογικού Τομέα αυτής, **Εφημερίδα της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας**, τεύχος 1^ο, Αριθμός φύλλου 114, 11 Ιουνίου 2001.

Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), «*Επισκόπηση, Ανάλυση των εκπαιδευτικών πολιτικών*» – Έκδοση 2003.

2565^η σύνοδος του Συμβουλίου για την «Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός», Βρυξέλλες, 26 Φεβρουαρίου 2004, 6693/04 (Presse 65), Πρόεδρος Noel Dempsey, TD, Υπουργός Παιδείας και Επιστημών της Ιρλανδίας.

Στοιχεία Υπουργείου παιδείας της Ελλάδας, “Κοινό Ανακοινωθέν (Communiqué) των Υπουργών Παιδείας των Ευρωπαϊκών χωρών στην Πράγα (19 Μαΐου 2001)”.

Στοιχεία ΥΠΕΠΘ, Υπηρεσία Μεταπτυχιακών Σπουδών και Έρευνας, «Εγκεκριμένα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών», Αθήνα 2004.

Στοιχεία ΥΠΕΠΘ, Δ/ση Οικονομικών Υποθέσεων, Τμήμα Β΄ (2003-2004).

Στοιχεία ΥΠΕΠΘ, Δ/ση Οικονομικών Υποθέσεων, Τμήμα ΣΤ΄ Τριτοβάθμιας Τεχνολογικής Κατεύθυνσης (2003-2004).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Γ. Βαρουφάκης, «Η υποχώρηση των ιδεών: Συμπεράσματα από τη Βρετανική και Αυστραλιανή εμπειρία με την “αξιολόγηση” του πανεπιστημιακού έργου», (2001).

Π. Γεωργιάδης, «Μια άλλη ματιά στην αξιολόγηση: Αξιολόγηση, Πανεπιστήμια, Αγορά», Περιοδικό Θέματα Παιδείας, (2001).

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας», Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., **Ειδική Έκδοση**, Μάιος 2001.

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Έκθεση Εξωτερικής Αξιολόγησης Εκπαιδευτικού έργου και Παρεχομένων Υπηρεσιών του Ε.Μ.Π.», Ιούνιος 1999.

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Έκθεση Αυτοαξιολόγησης, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών», Μάρτιος 1995.

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Αποτίμηση Εκπαιδευτικού έργου και Παρεχομένων Υπηρεσιών του Ε.Μ.Π.», Οκτώβριος 1999.

Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, «Το Πανεπιστήμιο στον 21ο αιώνα», έρευνα, Εκδόσεις Παπαζήση. (2002).

Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, «Το Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα σήμερα – Οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις», Αθήνα 1991.

Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, Πρόσκληση υποβολής προτάσεων, τίτλος έργου: «Αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης», 2 Απριλίου 2002.

Ν. Λογοθέτης, «Μάνατζμεντ Ολικής Ποιότητας, Από τον Deming στον Taguchi και το SPC», εκδ. **Interbooks**, Αθήνα 1992.

Σ. Ε. Μπένος, «Ο Νόμος 1268/82 και οι μεταγενέστερες ρυθμίσεις για τα Α.Ε.Ι.», Εκδόσεις **Ε. Μπένου**, Αθήνα 1997.

Ντίνα Ρηγάτου, «Κείμενα Παιδείας. Περνάνε και τα Πανεπιστήμια Εξετάσεις; Διασφάλιση Ποιότητας στο Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης», **Εκδόσεις Ατραπός**, 2002.

Σύνοδος Πρυτάνεων και Προέδρων Δ.Ε. των Ελληνικών Πανεπιστημίων – Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, «Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια στην Ευρώπη του 2000», Αθήνα 1992.

Γιώργος Τσαμασφύρος, «Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα», **Εκδόσεις Παπαζήση**.

Δ.Γ. Τσαούση, «Το Ελληνικό Πανεπιστήμιο στο κατόφλι του 21^{ου} αιώνα».

Δ.Γ. Τσαούση, «Η Ευρωπαϊκή Πρόκληση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση», **Κοινωνιολογική & Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη - Gutenberg**, Αθήνα 1990.

Γ. Τσιότρας, «Διασφάλιση και αξιολόγηση ποιότητας στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση», Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, (2002).

Υπουργείο Παιδείας, «Πρόταση διαλόγου για τη θεσμοθέτηση του εθνικού συστήματος αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης», 15 Μαρτίου 2001.

J.R Evans. W.M. Lindsay, “*The management and control of Quality*”, 4th ed., **SouthWestern College Publishing**, 1999.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.europa.com

www.aneca.es (National Agency for Quality Assessment and Accreditation of Spain)

www.qaa.ac.uk (Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA)).

www.cne-evaluation.fr (Comité National d’ Evaluation (CNE)).

www.eva.dk (Danish Evaluation Institute)

www.hsv.se (National Agency for Higher Education)

www.finheec.fi Finnish Higher Education Evaluation Council (FINHEEC)

www.hbo-raad.nl Netherlands Association of Universities of Professional Education (HBO-raad)

www.vsnu.nl Association of Universities in the Netherlands (VSNU)

www.nao-hol.nl (Netherlands Accreditation Organization (NAO))

www.heai.ie (Higher Education Authority)

www.fhr.ac.at (Fachhochschule Council)

www.akkreditierungsrat.at (Akkreditierungsrat (Accreditation Council))

www.hrk.de (Hochschulrektorenkonferenz – Projekt Qualitätssicherung (German's Rectors' Conference – Quality Assurance Project))

www.yperth.gr (Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων)

www.european-agency.org.

www.efqm.org

<http://www.iky.gr/> (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών)

<http://www.oEEK.gr/> (Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης)

ΟΟΣΑ, «Επισκόπηση – Μια ματιά στην Εκπαίδευση: Δείκτες του ΟΟΣΑ», Έκδοση 2003 , (www.oecd.org)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Η δημιουργία του Ευρωπαϊκού χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης πριν το 2010 είναι ο κύριος στόχος της διακήρυξης της Μπολόνια, η οποία υπογράφηκε το 1999 από του Υπουργούς των 29 Ευρωπαϊκών καρτών-μελών. Η διακήρυξη αυτή προηγήθηκε της συνθήκης της Σορβόνης του 1998 όπου προτάθηκε η ανάγκη για την προώθησης μιας εναρμονισμένης πρακτικής στην Ευρωπαϊκή Ανώτατη Εκπαίδευση.

Με βάση τη διακήρυξη της Μπολόνια οι στρατηγικοί στόχοι για την δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης βασίζεται σε.

1. Σε ένα εύκολα κατανοητό και συγκρίσιμο σύστημα πτυχίων το οποίο κάνει δυνατή την προώθηση για την είσοδο στην αγορά εργασίας και αυξάνει την ανταγωνιστικότητα του Ευρωπαϊκού πανεπιστημιακού συστήματος ώστε να αποτελέσει πόλο έλξης για καθηγητές και φοιτητές από όλο τον κόσμο.
2. Την εγκατάσταση ενός συστήματος βασισμένο χρηματοδοτικά σε δύο κύριες χρονικές περιόδους.
3. Την υιοθέτηση ενός εναρμονισμένου συστήματος βαθμών οι οποίοι ενθαρρύνουν την κινητικότητα.
4. Την προώθηση της Ευρωπαϊκής συνεργασίας για την επιβεβαίωση της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης μέσω της ανάπτυξης δικτυακών τόπων, συγκεκριμένων υποστηρικτικών σωμάτων κ.τ.λ. με σκοπό την σύγκριση των κριτηρίων και μεθοδολογιών
5. Ενίσχυση των Ευρωπαϊκών διαστάσεων οι οποίες είναι αναγκαίες για την εκπαίδευση
6. Τέλος προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών, καθηγητών και διοικητικού προσωπικού τόσο των Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων όσο και άλλων ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ: ΔΙΚΤΥΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στόχος είναι η παραγωγή αξιόπιστων και συγκρίσιμων πληροφοριών σχετικά με τα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα και πολιτικές. Με βάση το ψήφισμα του Συμβουλίου και των υπουργών Παιδείας συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου, της 6ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με το Ευρυδική : αποτελεί ένα δίκτυο πληροφοριών για την εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, [Επίσημη Εφημερίδα C 329, 31.12.1990].

Παρ' όλο που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε εκφράσει την επιθυμία για τη λειτουργία δικτύου για τις ανταλλαγές πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με την οργάνωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις 9 Φεβρουαρίου 1976 (Επίσημη Εφημερίδα C 38 της 19.02.1976), αυτή η επιθυμία εκπληρώθηκε μόλις το 1980 με τη δημιουργία του δικτύου ΕΥΡΥΔΙΚΗ. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1990, το Συμβούλιο εξέδωσε ψήφισμα που αφορούσε ειδικότερα το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ και αποσκοπούσε στην ενίσχυση των υπηρεσιών του.

Η εισαγωγή του άρθρου 149 στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση που υπογράφηκε στο Μάαστριχτ το 1997, αποτέλεσε σημαντικό βήμα προόδου, επειδή υπογραμμίζει τη σημασία των ανταλλαγών πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με θέματα κοινά στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών. Από το 1995, το δίκτυο Ευρυδική αναπτύσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ .

Για να ενισχυθεί και να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της εκπαίδευσης, και να διευκολυνθεί η προετοιμασία των πρωτοβουλιών σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, το δίκτυο Ευρυδική είναι το κύριο μέσο πληροφόρησης σχετικά με τις δομές, τα συστήματα και τις εξελίξεις σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο στον τομέα της εκπαίδευσης. Κατά τον τρόπο αυτό, το δίκτυο Ευρυδική διαδραματίζει ρόλο παρατηρητηρίου, τονίζοντας τόσο την ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών συστημάτων όσο και τις κοινές τάσεις τους.

Το δίκτυο αποτελείται από εθνικές μονάδες και μία ευρωπαϊκή μονάδα, που δημιουργήθηκαν από τα υπουργεία Παιδείας. Οι χώρες που συμμετέχουν στο δίκτυο είναι:

-
- τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)
 - οι χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (δηλαδή Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία και Ελβετία)
 - οι υποψήφιοι προς ένταξη στην ΕΕ χώρες, με εξαίρεση την Τουρκία (κυρίως Βουλγαρία, Κύπρος, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ρουμανία, Σλοβακία και Σλοβενία).

Οι πληροφορίες που παρέχουν οι εθνικές μονάδες υφίστανται επεξεργασία και αναλύονται από την ευρωπαϊκή μονάδα, η οποία έχει τη βάση της στις Βρυξέλλες και διαθέτει πολύ λεπτομερή βάση δεδομένων σχετικά με τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη, την EURYBASE. Το δίκτυο Ευρυδίκη επεξεργάζεται και δημοσιεύει περιγραφικές και συγκριτικές αναλύσεις καθώς και δείκτες και έρευνες σχετικά με τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών που συμμετέχουν στο δίκτυο.

